T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EDOARDO DE NARİ KONUTLARI VE BEZEMELERİ

Betül KILIÇ

Yüksek Lisans Tezi

Mimarlık Anabilim Dalı

Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı

Danışman

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Ağustos, 2019

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EDOARDO DE NARİ KONUTLARI VE BEZEMELERİ

Betül KILIÇ tarafından hazırlanan tez çalışması çalışması 08.08.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tarihi ve Kuramı Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Danışman

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU, Danışman
Yıldız Teknik Üniversitesi

Dr. Öğretim Üyesi Zafer SAĞDIÇ, Üye

Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Ebru ÖZEKE TÖKMECİ, Üye

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Danışmanım Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU sorumluluğunda tarafımca hazırlanan Edoardo De Nari Konutları ve Bezemeleri başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim

Betül KILIÇ

İmza

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada danışmanlığımı yapan, çalışmanın her sürecinde desteğini eksik etmeyip, tavsiyeleriyle çalışmamı geliştirmemde önemli katkıları bulunan, Prof. Dr. Nur Urfalıoğlu hocama;

Edoardo De Nari hakkında çalışmaları bulunan ve bilgilerini benimle paylaşan Yüksek Mimar Büke Uras'a;

Maddi ve manevi desteklerimi üzerimden eksik etmeyen canım annem Nazire Kılıç ve babam Ömer Ali Kılıç'a, ağabeyim Mahmut Burak Kılıç ve eşi Kübra Kılıç'a;

Çok teşekkür ederim.

Ağustos 2019

Betül KILIÇ

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ **vii**

TABLO LİSTESİ **xi**

ÖZET **xii**

ABSTACT **xiv**

1 Giriş **1**

1.1 Literatür Özeti 1

1.2 Tezin Amacı 1

1.3 Bulgular 2

2 19. ve 20. Yüzyıllarda Osmanlı Mimarisi **3**

2.1 19. ve 20. Yüzyıllarda İstanbul'da Mimarlık Ortamı 9

2.2 İtalyan Levanten Mimarlar 18

3 Edoardo De Nari Hayatı ve Yapıları **42**

3.1 Edoardo De Nari'nin Hayatı 42

3.2 Edoardo De Nari'nin Yapıları 45

3.3 Edoardo De Nari Konut Yapıları/Katalog 55

4 Edoardo De Nari'nin Konut Yapılarının Değerlendirilmesi **116**

4.1 Plan Özellikleri 116

4.2 Cephe Özellikleri 118

4.3 Bezeme Özellikleri 121

5 Sonuç ve Öneriler **122**

Kaynakça **125**

Tezden Üretilmiş Yayınlar **134**

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 Rokoko Üslubu'ndaki ilk yapı olan III. Ahmed Çeşmesi (1728) …..12
Şekil 2.2 Osmanlı Devleti'nin ilk Barok yapısı Nuruosmaniye Cami 1755) …14
Şekil 2.3 Ampir Üslubu başlangıcı olan Nusretiye Camii ve Külliyesi(1836) 15
Şekil 2.4 Yıldız Hamidiye Cami (1884-86) ..……..……...15
Şekil 2.5 Aksaray Pertevniyal Valide Sultan Camii (1869-71)……..……15
Şekil 2.6 Haydarpaşa Garı (1906-1909)… ..……16
Şekil 2.7 Beşiktaş Şeyh Zafir Türbesi (1904) ...……17
Şekil 2.8 Sirkeci Garı (1872) ……...18
Şekil 2.9 Vedat Tek Evi (1913-1914) ..……..……..20
Şekil 2.10 Reşit Paşa Sahilsarayı / Baltalimanı Hünkar Dairesi (1855)……...21
Şekil 2.11 Reşit Paşa Sahilsarayı (1855) yol cephesi……..…….. 21
Şekil 2.12 Fuad Paşa Konağı (1865)/İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi 22
Şekil 2.13 Fuad Paşa Konağı (1865)/İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi 22
Şekil 2.14 Corpi Sarayı (1873) /Soho House giriş cephesi…… 24
Şekil 2.15 Rossolimo Apartmanı(1900'ler)/İstanbul Araştırmaları Enstitüsü ..25
Şekil 2.16 Karagözoğlu Apartmanı ……...26
Şekil 2.17 Alessandro Breschi'nin iş ilanı ……..28
Şekil 2.18 İzmir Palas (1925) genel cephe fotoğrafı ……...29
Şekil 2.19 Yıldız Sarayı Şale Köşkü (1898) ……..32
Şekil 2.20 İtalyan Büyükelçiliği Tarabya yol cephesi (1906) ……33
Şekil 2.21 İtalyan Büyükelçiliği boğaz cephesi (1906) ……..33
Şekil 2.22 Huber Köşkü eski fotoğraf (1906) ……34
Şekil 2.23 Huber Köşkü boğaz cephesi (1906) …..……34
Şekil 2.24 Ada Köşkü……..……....35
Şekil 2.25 Botter Apartmanı (1902) ..……..36
Şekil 2.26 Kireçburnu Cemil Bey Evi (1903) ……..37
Şekil 2.27 Bulgur Palas /Garanti Bankası arşiv deposu arka cephesi (1926) ..39
Şekil 2.28 Bulgur Palas/Garanti Bankası arşiv deposu yol cephesi (1926) ….40
Şekil 2.29 Mongeri Evi / Ataman Kliniği/Bozlu Art Project (1925) ……41
Şekil 2.30 Güzelbahçe Evi (1927) ……41
Şekil 2.31 Güzelbahçe Evi Neo-Klasik ve Oryantalist detaylar (1927) ...……42
Şekil 3.1 İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği tiyatro sahnesi (1909) ..……47
Şekil 3.2 Aslan Çimento Fabrikası 1920'lerde görünümü ……48
Şekil 3.3 Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu yol cephesi (1911-1924) .48
Şekil 3.4 L'Union Han/ Tütün Han (1911) giriş cephesi ……..49
Şekil 3.5 Abraham Paşa Korusu'ndaki ahşap tiyatro (1914) ……50
Şekil 3.6 Şark Sineması planı (1930) ……..51
Şekil 3.7 Casa D'Italia tiyatro salonu (Fotoğraf: Betül Kılıç) (1930)..……50
Şekil 3.8 Park Otel duvar apliği tasarımı ……52
Şekil 3.9 Park Otel gökdelen tasarımı ……52
Şekil 3.10 Haydar Faysal Targan Servis İstasyonu (1953) ……...53
Şekil 3.11 Lion Mağazası (1953) …..……....54
Şekil 3.12 St. Antoine Kilisesi (1912) giriş cephesi ……55
Şekil 3.13 Santa Maria Draperis Kilisesi merdiven(1930) ……...56

Şekil 3.14 Nane Sokak Apartmanı (1905) vaziyet planı……..58
Şekil 3.15 Nane Sokak Apartmanı kat planları…… 58
Şekil 3.16 Nane Sokak Apartmanı cephe fotoğrafı ……..…… 58
Şekil 3.17 Nane Sokak Apartmanı döner merdiven..... 59
Şekil 3.18 Nane Sokak Apartmanı cephe çizimleri……... 60
Şekil 3.19 Nane Sokak Apartmanı giriş kapısı 60
Şekil 3.20 Nane Sokak Apartmanı pencereler ……..……59
Şekil 3.21 Nane Sokak Apartmanı Cephe Detayları..... 61
Şekil 3.22 Nane Sokak Apartman giriş kapısı 61
Şekil 3.23 Antre tavan süsü ……..…….. 61
Şekil 3.24 Daire giriş kapısı ……..…….. 62
Şekil 3.25 Merdiven küpeşte detay fotoğrafı 62
Şekil 3.26 Giriş kapısı aydınlatması……..……61
Şekil 3.27 St Antonio Apartmanı (1912) vaziyet planı…… 63
Şekil 3.28 St. Antonio Apartmanı tesisat planı…… 63
Şekil 3.29 St. Antonio Apartmanı avlu cephesi…… 63
Şekil 3.30 St. Antoine Apartmanı avlu girişi……..….. 64
Şekil 3.31 St. Antonio Apartmanı cadde cephesi …… 65
Şekil 3.32 St. Antonio Apartmanı avlu cephesi…… 65
Şekil 3.33 St.Antonio Apartmanı kesiti …… 65
Şekil 3.34 St. Antonio Apartmanı avlu cephesi……..……..66
Şekil 3.35 St. Antoine Apartmanı giriş kapısı……..……66
Şekil 3.36 Balkon korkuluğu…… 67
Şekil 3.37 Cephede yer alan devlet amblemleri ……..……67
Şekil 3.38 Saçaklarda yer alan taş işlemeler……..….. 67
Şekil 3.39 St. Antonio Apartmanı geçit köprüsü …… 68
Şekil 3.40 St. Antonio Apartmanı giriş kapısı…… 68
Şekil 3.41 Vaziyet Planı……..…… 68
Şekil 3.42 Villa Lydia deniz cephesi 1920'ler…… 69
Şekil 3.43 Villa Lydia'nın bahçesinden …….. 70
Şekil 3.44 Vaziyet planı…… ……71
Şekil 3.45 Sakıp Sabancı Müzesi (1925) vaziyet planı ……71
Şekil 3.46 Sakıp Sabancı Müzesi giriş cephesi ……71
Şekil 3.47 Sakıp Sabancı Müzesi girişindeki at heykeli……72
Şekil 3.48 Sakıp Sabancı Müzesi Arazi Kesiti ……73
Şekil 3.49 Sakıp Sabancı Müzesi çatı penceresı……..……73
Şekil 3.50 Prens Mehmed Ali Hasan Köşkü peyzaj planı ……73
Şekil 3.51 Sakıp Sabancı Müzesi seyir terası…… ……74
Şekil 3.52 Sakıp Sabancı Müzesi girişi sütunları…….. ……74
Şekil 3.53 Sakıp Sabancı Müzesi Roma kalıbtıları……..……74
Şekil 3.54 Sakıp Sabancı Müzesi giriş kapısı……...75
Şekil 3.55 Sakıp Sabancı Müzesi ön cephe pencereleri ……..75
Şekil 3.56 Sakıp Sabancı Müzesi giriş kapısı……..……...76
Şekil 3.57 Sakıp Sabancı Müzesi içerideki kapılar ……..……77
Şekil 3.58 Sakıp Sabancı Müzesi tavan kaplama ……..……77
Şekil 3.59 Sakıp Sabancı Müzesi merdiveni……..……...78
Şekil 3.60 Sakıp Sabancı Müzes korkuluklar ……..……..78

Şekil 3.61 Mehmet Açıkalın Villası plan çizimi 79
Şekil 3.62 Vaziyet planı.....84
Şekil 3.63 Mehmed Açıkalın Villası ön cephe çizimi.....79
Şekil 3.64 Fernando Franco Villası peyzaj projesi (1934)..... 81
Şekil 3.65 Fernando Franco Villası ön cephesi.....81
Şekil 3.66 Fernando Franco Villasi giriş merdivenleri.....82
Şekil 3.67 Fernando Franco Villası zemin kat tadilat plan.....82
Şekil 3.68 Fernando Franco Villası birinci kat tadilat önersi planı.....82
Şekil 3.69 Fernando Franco Villası penceresi 83
Şekil 3.70 Fernando Franco Villası eski fotoğraf 83
Şekil 3.71 Fernando Franco Villası yan cephesi.....83
Şekil 3.72 Fernando Franco Villası korkuluk çatı detay fotoğrafı 84
Şekil 3.73 Vaziyet planı 91
Şekil 3.74 Kazım Şinasi Dersan Villası (1937) vaziyet planı.....85
Şekil 3.75 Kazım Şinasi Dersan Villası.....85
Şekil 3.76 Kazım Şinasi Dersan Villası giriş..... 86
Şekil 3.77 Kazım Şinasi Dersan Villası yol cephesi.....86
Şekil 3.78 Kazım Şinası Dersan Villası deniz cephesi.....86
Şekil 3.79 Kazım Şinasi Dersan Villası giriş kapısı 87
Şekil 3.80 Kazım Şinasi Dersan Villası yan cephesi.....87
Şekil 3.81 Kazım Şinasi Dersan Villası merdiven korkuluğu detayı 87
Şekil 3.82 Mehmed Ferid Şerbetçizade Apartmanı (1939) planı.....88
Şekil 3.83 Mehmed Ferid Şerbetçizade cephesi.....88
Şekil 3.84 Mehmed Ferid Şerbetçizade Apartmanı döner merdiven 89
Şekil 3.85 Döner merdiven detay çizimleri 89
Şekil 3.86 Mehmed Ferid Şerbetçizade Apartmanı giriş kapısı çizimi.....90
Şekil 3.87 Takopulos Dairesi tavan çizimi.....91
Şekil 3.88 Takopulos Dairesi kesit çizimi 91
Şekil 3.89 Vaziyet Planı.....94
Şekil 3.90 Villa Saadet (1942) Sülün Baygın Arşivi.....94
Şekil 3.91 Villa Saadet Deniz cephesi 94
Şekil 3.92 Villa Saadet giriş cephesi 94
Şekil 3.93 Villa Saadet bahçe kapısı 95
Şekil 3.94 Villa Saadet Giriş kapısı 95
Şekil 3.95 Villa Saadet dairesel süs havuzu.....96
Şekil 3.96 Villa Saadet bahçe mobilyası çizimi 96
Şekil 3.97 Villa Saadet bahçe mobilyası 96
Şekil 3.98 Villa Saadet fıskiye.....96
Şekil 3.99 Fuad Bezmen Villası (1949) zemin kat planı.....97
Şekil 3.100 Fuad Bezmen Villası cephe çizimi 97
Şekil 3.101 Fuad Bezmen Villası giriş kapı çizimi.....99
Şekil 3.102 Fuad Bezmen Villası balkon çizimleri 99
Şekil 3.103 Vaziyet Planı.....94
Şekil 3.104 Aslan Sadıkoğlu Villası(1940'lar) yol cephesi 100
Şekil 3.105 Aslan Sadıkoğlu Villası bahçe kapısı 101
Şekil 3.106 Aslan Sadıkoğlu Villası bahçe duvarı 101
Şekil 3.107 Aslan Sadıkoğlu Villası yan cephe pencereleri 102

Şekil 3.108 Aslan Sadıkoğlu Villası balkon 102
Şekil 3.109 Aslan Sadıkoğlu Villası giriş kapısı 102
Şekil 3.110 Mecdettin Şerbetçi Villası (1949) planı.....103
Şekil 3.111 Mecdettin Şerbetçi Villası cephe çizimi.....103
Şekil 3.112 Mecdettin Şerbetçi Villası birinci kat planı..... 104
Şekil 3.113 Surp Agop Apartmanları (1940'lar) zemin kat planı 106
Şekil 3.114 Surp Agop Sıraevleri cadde görüntüsü.....106
Şekil 3.115 Surp Agop Apartmanları planları.....107
Şekil 3.116 Surp Agop Apartmanları cephe çizimi 108
Şekil 3.117 Surp Agop Apartmanları yan cephe çizimi 108
Şekil 3.118 Surp Agop Apartman esas cephe çizimi 109
Şekil 3.119 Surp Agop apartman giriş kapısı çizimi 109
Şekil 3.120 Surp Agop Apartmanları Dağ Apartmanı asansörü.....109
Şekil 3.121 Surp Agop Apartmanı için tasarlanan asansör çizimi.....110
Şekil 3.122 Surp Agop Apartmanları'ndan Dörtler Apartmanı daire kapısı ..110
Şekil 3.123 Vaziyet Planı.....110
Şekil 3.124 Erenler Apartmanı plan çizimi.....111
Şekil 3.125 Erenler Apartmanı giriş cephesi 111
Şekil 3.126 Erenler Apartmanı cephe çizimi 112
Şekil 3.127 Erenler Apartmanı yan cephe 112
Şekil 3.128 Erenler Apartmanı bahçe duvarı çizimi.....112
Şekil 3.129 Erenler Apartmanı ferforje modeli 113
Şekil 3.123 Vaziyet Planı.....113
Şekil 3.124 Villa Zazadze (1951) giriş cephesi.....114
Şekil 3.125 Villa Zazadze yan cephe 115
Şekil 3.126 Villa Zazadze antre 115
Şekil 3.127 Villa Zazadze merdiven 115
Şekil 4.1 Nane Sokak Apartmanı cephe fotoğrafı 120
Şekil 4.2 Saint Antuan Kilisesi Apartmanı cephe fotoğrafı 120

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1 Edoardo De Nari kamu yapıları tablosu 45
Tablo 3.2 Edoardo De Nari dini yapılar tablosu 53
Tablo 3.3 Edoardo De Nari konut yapıları tablosu 56
Tablo 4.1 Edoardo De Nari konut yapıları plan tablosu 116
Tablo 4.2 Edoardo De Nari apartman yapıları plan tablosu 117
Tablo 4.3 Edoardo De Nari villa yapılarına giriş tablosu.....118
Tablo 4.4 Edoardo De Nari konut yapıları kapı formları tablosu 120

ÖZET

Edoardo De Nari Konutları ve Bezemeleri

Betül KILIÇ

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

Osmanlı Devleti için değişim yüzyılı olarak da anılan 19. yüzyılda yabancı mimarların da etkin rol oynadıkları görülür. Bu çalışmada, İstanbul'da yaşamış olan levanten mimarlar ele alınıp bu mimarlardan Edoardo De Nari'nin hayatı yapılarıyla birlikte incelenmiş, konut yapılarında tercih ettiği plan tipleri, cepheler ve tezin adına uygun olarak özellikle iç ve dış bezemeleri detaylı olarak ele alınarak, Edoardo De Nari'nin konut dışında kalan yapılarındaki bezemeler ile karşılaştırılmış ve Edoardo De Nari'nin yapılarındaki bezemenin yapıldığı dönemdeki bezeme anlayışı içindeki yeri irdelenmiştir.

Birinci bölüm giriş bölümü olup, çalışmanın amacı ve kapsamının anlatıldığı bölümdür.

İkinci bölümde ise ondokuzuncu ve yirminci yüzyıllardaki Osmanlı Mimarisi hakkında genel bilgi verilerek dönemin İstanbul'unda mimarlık ortamına değinilmiş ve bu dönemde İstanbul'da yaşamış İtalyan Levanten mimarlar yapılarıyla birlikte irdelenmiştir. Çalışmanın ana konusu olan Edoardo De Nari'nin hayatı ve yapıları da bu bölümde incelenmiştir.

Edoardo De Nari'nin konut yapılarının ele alındığı üçüncü bölümde ise De Nari'nin tespit edilmiş 16 adet konut yapısı katalog şeklinde değerlendirilmiştir.

Bu yapılar İstanbul'un Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş, Bakırköy ve Adalar ilçelerinde bulunmaktadır ve dönem olarak 1905-1950 yılları arasına tanıklık eder. Çalışma kapsamında, aralarında günümüzde Sakıp Sabancı Müzesi (Atlı Köşk) olarak bilinen Prens Mehmet Ali Hasan Köşkü'nün de yer aldığı konutlardan, kaynaklarda bilinen 16 tanesinin, tek tek yerine gidilip fotoğraflanarak, adresi, planları, mimari özellikleri ile rölöve, özgün proje ve eski-yeni fotoğrafları ile iç-dış bezeme detayları ve bir açıklama metninin üzerinde yer aldığı katalogları hazırlanmıştır.

Dördüncü bölümde katalogları hazırlanan konut yapıları değerlendirilmiştir. Genel bakışta dönemin konut tipolojisinden çok da bağımsız olmadığı incelenen yapıların, planda her iki hollü ve koridorlu plan tiplerini kullanıp, cephede ise "Türk Evi" kavramından çok da uzaklaşmayıp geniş saçaklara, çıkmalara kendi yorumunu kattığı tespit edilmiştir. Ayrıca Edoardo De Nari'nin bu yapılarla ilgili özgün çizimleri incelendiğinde, De Nari'nin merdiven korkuluğundan pencere detaylarına, kapılardan peyzaj projesine kadar yapı ve çevresinin her detayı ile ilgilendiği ve çizimlerde resimdeki yeteneğini de ortaya koyduğu görülmektedir.

Beşinci bölüm sonuç bölümü olup çalışma boyunca elde edilen fikirler toparlanıp değerlendirme yapılmıştır. İncelemeler sonunda De Nari'nin konut yapıları ve yapılarında uyguladığı bezemelerin dönemdeki yeri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Edoardo De Nari, konut, bezeme, İstanbul, Batılılaşma

ABSTRACT

Edoardo De Nari's Residential Buildings And Decorations

Betül KILIÇ

Department of Architecture

Master Thesis

Advisor: Prof. Dr. Nur URFALIOĞLU

The change of the century of the Ottoman Empire in the 19th century, foreign architects also played and active role. In this research, Italian architects lived in İstanbul and Edoardo De Nari was also examined from these architects. De Nari's life story, his buildings especially like the title of the thesis his residential buildings was researched and considered with detail. Plans, facade and interior ornaments of his residential buildings compared with the structures of other Italian architects.

The first chapter is the introduction section and the purpose and scope of the study is explained.

In the second chapter, general information of the nineteenth and twentieth century Ottoman architecture, Istanbul's architectural environment of this period and Italian architects lived in Istanbul and their buildings were examined.

The third chapter, Edoardo De Nari's detected 16 residential buildings are evaluated with catalog. These structures are located in Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş, Adalar and Bakırköy districts of İstanbul and the period of 1905-1950. In the context of the study, there is Prince Mehmed Ali Hasan Mansion is also known as

the Sabancı Museum and the other 15 housing structures are detected and photgraphed one by one. Text about structures, addresses, plans, architectural features, building survey, the original projects and new-old photos and interior-exterior decoration details of the catalogue has been prepared.

At the chapter four was analyzed the residential buildings in the catalog. Generally, it is not very independent from the housing typology of the period. We can detect the transformation of the anteroom into the hallway in the plan and not to move away from the concept of the Turkish house's oriels, covings and wide eaves in the façade. Furthermore when we analyze Edoardo De Nari's original drawings about these building, we can see that he is interested in the stair rail, millwork details and the landscape design in this way, we can see his talent for painting and interested both within and outside of the structures.

At the end of the study, Edoardo De Nari's, witnessed during the last years of the Ottoman Empire and the early years of the Turkey Republic, preferred plan types, material of construction and interior-exterior decorations in accordance with the name of the thesis are discussed in detail and to be compared with the Edoardo De Nari's non-residential buildings and the other period buildings decoration.

Key Words: Edoardo De Nari, house, ornoment, İstanbul, Westernization

1
Giriş

1.1 Literatür Özeti

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan ve Erken Cumhuriyet Dönemi'nde devam eden batılılaşma sürecinde, nitelikli yerli mimar eksiğini karşılamak ve mimar yetiştirmek maksadıyla bir çok yabancı mimarın çalıştığı bilinmektedir. Bu mimarlardan biri olan Edoardo De Nari'yi anlamak için ise öncelikle bu dönem hakkında kitaplar ve makaleler incelenmiş ve dönem hakkında bilgi edinilmiştir. De Nari'nin İstanbul'da yer alan konutları detaylıca incelenerek dönemin konut mimarisi çözümlenmiştir.

Tezi yazım sürecinde ; Metin Sözen ve Mete Tapan'ın "50 Yılın Türk Mimarisi", Zeki Sönmez'in "Türk- İtalyan Siyaset ve Sanat İlişkileri", Ezio Godoli ve Diana Barillari'ye ait "İstanbul 1900" , İstanbul Araştırmaları Merkezi Yayınevi'ne ait "Osmanlı Mimari Raimondo D'Aronco", ve yine İstanbul Araştırmaları Merkezi Yayınevi'ne ait olan "Değişen Zamanların Mimari: Edoardo De Nari 1874-1954 kitapları, Cengiz Can'ın "İstanbul'da 19. Yüzyıl Batılı ve Levanten Mimarların Yapıları ve Koruma Sorunları", Ayşe Nasır'ın "Türk Mimarlığında Yabancı Mimarlar", Damla Çinici'nin "Türkiye Cumhuriyeti Mimarlığının Modernleşme Sürecinde Mimar Giulio Mongeri (1875-1953): Bursa Çelik Palas Oteli ve Kaplıcası" tezleri yardımcı olmuştur.

1.2 Tezin Amacı

Bu tezde öncelikli olarak, döneminde değerli mimarlarla çalışmış ve önemli bir yere sahip fakat ismi günümüzde çok tanınmamış Edoardo De Nari'nin hayatı ve yaptığı işler hakkında bilgi verilmiştir. De Nari'nin konut yapılarını mimari anlamda kapsamlı incelenerek katalog haline getirilmiş ve dönem konut mimarisi ve bu konutların dönemindeki yeri irdelenmesi amaçlanmıştır.

1.3 Bulgular

Osmanlı Son Dönemi ve Erken Cumhuriyet Dönemi'ne tanıklık etmiş olan Edoardo De Nari, dönemin önemli mimarlarıyla çalışmalar yapmış, siyaseten de etkin bir rol oynamış olmasına rağmen günümüzde pek bilinmemektedir. Büke Uras'ın, Cihangir'de bir antikacıda bulduğu bavuldaki De Nari'ye ait çizimler ve mektuplarla yeniden gündeme gelmesi, onun daha yakından tanınmasına olanak sağlamıştır. Bu tezle cevaplanması amaçlanan sorular; Edoardo De Nari kimdir ve dönemindeki yeri nedir? Edoardo De Nari'nin konut yapıları ve bu yapıların dönemin diğer konutlarına benzerliği var mıdır? Söz konusu yapılar dönemin konut mimarisine katkıda bulunmuş mudur? Nasıl etki etmiştir? Edoardo De Nari'nin Osmanlı coğrafyasındaki kimliği nedir? Bu sorular cevap niteliğindeki çalışmada Edoardo De Nari'nin Osmanlı Devleti'nde sadece mimar olarak değil, betonarme gibi yeni teknolojilere öncülük ettiği ayrıca Türkiye ve İtalya arasındaki siyasi ortamda arabuluculuk vazifesi üstlendiği de anlatılmaktadır. Dönemin önemli isimlerine tasarladığı konutlarda, dönem mimarisinden farklı olarak kişiye özel tasarımlar ortaya koyduğu, böylelikle özgün bir mimari anlayışı sergilediği, kullanıcıların taleplerini ön planda tuttuğu, kişilere gore fikrini şekillendirmediği konutlarda ise modern mimariden etkilendiği görülmektedir.

2
19. ve 20. Yüzyıllarda Osmanlı Mimarisi

Osmanlı Devleti'nin 1299'da kurulan küçük bir beylikten imparatorluğa kadar gelen bir devletin, 16. yüzyılda en geniş sınırlara ve mimari anlamda en gelişmiş örneklere sahip olduğunu, 17. yüzyıla kadar görkemli bir dönem yaşadığı bilinmektedir. 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren siyasal, toplumsal ve ordu düzeninde yaşadığı aksaklıklar sonrasında gelişim hızını kaybetmiş ve duraklama dönemi yaşamaya başlamıştır. 18. yüzyıl boyunca bu duraklama haline son verilmek istenmiş ve çözüm arayışlarına girilmiştir. Batı'nın askeri güç üstünlüğü ve Batı mimarisine duyulan hayranlık bu çözümün Batı'da bulunabileceğini düşündürmüştür. 19. yüzyıl itibariyle kesin ve gözle görülen bir "Batılılaşma Hareketi" içerisine girilmiştir.

Esasında Lale Devri olarak anılan, III. Ahmed Dönemi'nde (1703-1730) ilk hareketlenmeler başlamıştır. Özellikle damadı İbrahim Paşa'nın (1662-1730) sadrazamlık döneminde, ekonomik ve toplumsal meselelerde yeniliklere önem verilmiştir. Bu devrin mimari alanda Batı etkisindeki en belirgin hareketi ise muhakkak ki Birinci Sadabad Sarayı'dır [1]. Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi (1670-1732) başkanlığında bir heyet Batı'yı gözlemlemek amacıyla Fransa'ya gitmişlerdir (1724). Heyetin burada edindikleri gözlemleri III. Ahmed (1673-1736) ve Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya (1662-1730) bir rapor sunarak anlatmasıyla, Kağıthâne Deresi'ne Batı kültürünün etkin olduğu yüzlerce ahşap köşkü, yapay havuzları ve şelaleleri barındıran Sadabad Sarayı yapılmıştır. Lale Devri'nde her alanda olduğu gibi teknik konularda da Batı'dan etkilenilmiştir. Yirmisekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin (1670-1732) oğlu Sait Efendi ve İbrahim Müteferrika ilk matbaayı bu dönemde kurmuşlardır (16 Aralık 1727). 1718 yılında imzalanan Pasarofça Antlaşması'yla başlayan Lale Devri zevk ve sefanın israf olarak görülmesi düşüncesiyle toplumun bazı kesimleri tarafından kabul görmemiştir. Aynı fikirdeki bazı devlet adamlarının bulduğu, bir dönem yeniçeri

ocağına mensup olduğu ve kalyonlarda levent olarak çalıştığı için “Patrona” lakabı alan Halil önderliğinde bir grup tarafından isyan gelişmiştir. Tarihe Patrona İsyanı (28 Eylül 1730) olarak geçen; lüks saray hayatına karşı çıkan, Sadabad Sarayı’ndaki mesire alanlarında Batı kültüründeki yaşam tarzına hazır olmayan halkın desteğiyle, bu alandaki köşkler yakılıp zarar verilmesiyle Batılılaşma hareketi sekteye uğramıştır [2]. Yine de Batı’ya gönderilen elçiler neticesinde Osmanlı Mimari’sinde Batı üslupları olan Barok ve Rokoko etkileşiminin sonucunda Türk Barok’u olarak adlandırılan yeni bir stilin ortaya çıktığı söylenebilir [3].

III. Selim Dönemi’nde (1789-1807) Batılılaşma hareketi olarak nitelendirilecek olay; “Yeni ordu yeni düzen” mottosuyla Nizam-ı Cedid Ordusu kurulması olmuştur (1793). III. Selim (1761-1808) devletin zayıf noktalarının temeline inerek kökten bir çözüm üretmek istemiştir. Bu bağlamda öncelikle Ebubekir Ratîb Efendi’yi (1750-1799) Ziştavi Antlaşması (4 Ağustos 1791) münasebetiyle Avusturya’ya göndermiş, onun yaptığı tespit ve raporları dikkate alarak ıslahat fikirleri geliştirmiştir [4].

Yeni yasalar ve vergi düzenlemeleri getirilen dönemin gözle görülür en belirgin hareketi ise muhakkak ki Batı düzende ordu için kurulan Mühendishane-i Berr-i Hümayun ismiyle askeri-teknik okulun açılması, Levent Çiftliği, Taksim, Üsküdar, Selimiye ve Hasköy gibi merkez bölgelere kışlaların inşa edilmesi olmuştur [5].

III. Selim Dönemi’nde (1789-1807) ağırlıklı olarak ahşap köşkler yer almaktadır. Geleneksel Osmanlı sivil mimarisinde rastlanan “orta sofalı plan tipi” devam ederken, iç mekanda S ve C kıvrımlara sahip Barok mimari etkileri görülmektedir. Ayrıca bu dönemde tek mekanlı cami plan tipolojisi varlığını devam ettirirken, cephe boyunca devam eden silmeler, kemerlerde taşkın kilit taşları, akant yapraklı mihrap ve minber, S ve C kıvrımlı cephe bezemeleri Batılılaşma hareketlerinin dini mimarideki etkileri arasında gösterilebilir [5].

18. yüzyılla başlamış olan Batılılaşma hareketi III. Selim Dönemi (1789-1807) itibariyle sadece başkentte yaşanan değişimlerle kalmamış kırsal yerlerde de etkilerini göstermiştir. Her sınıfın etkilendiği bu dönem yeniçeri askerleri ve

ulemaların tepkileriyle sonuçlanmıştır. Bazı kesimlerin lüks yaşantısının artması halkta tepki yaratmıştır. Nizam-ı Cedid Ordusu'nun varlığından rahatsız olan yeniçeriler öncelikle kendilerine Nizam-ı Cedid kıyafetleri giydirmekle görevlendirilen Raif Mahmut Efendi'yi öldürmüş, Kabakçı Mustafa önderliğinde ayaklanmışlardır. 29 Mayıs 1807 tarihinde gerçekleşen isyan sonunda III.Selim'i (1761-1808) tahttan çekilmeye zorlamışlardır [4].

III. Selim (1761-1808) yanında yetişmiş olan II. Mahmut (1785-1839) onun izinden devam etmiş ve yeni ıslahat fikirleri geliştirmiştir. Diğer padişahlara göre daha tedbirli adım atan II. Mahmut (1785-1839), yapmak istediği askeri ıslahatların yeniçeriler tarafından bastırılmasına engel olmak için, yeniçerilerin varlığına son vermesi gerektiğini düşünmektedir. Bu sebeple 15 Haziran 1826'da Vaka-i Hayriye adı verilen olayla yeniçeri ocağı kaldırılıp yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye Ordusu kurulmuştur. Sadece askeri alanda değil yönetim, ekonomi, eğitim, sağlık ve kültür gibi bir çok alanda da yenilikler getirilmiştir [6]. Bu dönemin en etkili yeniliklerinden biri belki de kılık-kıyafet konusunda yapılmış olan değişimdir. Kıyafet, insan psikolojisinde etkilidir. Dış görünüş olarak modernizmi kabul etmiş millet, zamanla içsel olarak da bunu kabul edebilir düşüncesinde olmuştur.

19.yüzyılın başlarında etkisini yitirmeye başlayan ve düzeninde zaaflar bulunduğu tespit edilen Hassa Mimarlar Ocağı'nın artık yeterli olmayacağı düşünülerek 4 Kasım 1831 yılında Babıali'de toplanan meclisle yeni bir kuruluşa dönüştürülmüş, "Ebniye-i Hassa Müdürlüğü" ismini almıştır, yapı üretim denetmenliği, taşradaki projelerin yürütülmesi ve kentsel projeler gibi Osmanlı Devleti'nin bütün toprakları genelince imar ve inşa faaliyetlerinin yürütülüp organize edilmesi amacıyla kurulmuştur. Saray içerisinde yer alan Tamirat Ambarı, ocağın kaldırılmasıyla önce "Ebniye-i Miriyye Tamirat Müdürlüğü" ve sonra Hazine-i Hassa Nezareti'ne bağlı olarak "Ebniye-i Seniyye İdaresi" ismini almıştır [7].

19. yüzyılda mimari anlamda yaşanan en önemli değişikliklerden biri de "Bina Eminliği" meselesinde görülmüştür. Bina emini; padişah veya yakınları tarafından

halk için inşa edilen veya tamir edilen binaların yüklenicilerine verilen ünvandır. 19. yüzyılda getirilen düzenlemeyle bina eminliği yetkisi münakasa (açık azaltma sistemi) ile belirlenen müteahhidlere devredilmiş ve bu kişilere "kalfa" denilmiştir [7].

Sultan Abdülmecid Dönemi'nde (1839-1861), 3 Kasım 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile başlayan Tanzimat Dönemi (1839-1876), Osmanlı'nın Batı'dan daha sistematik ve yoğun bir şekilde etkilendiği dönem olarak nitelenebilir. Ferman idari, siyasal, hukuki ve ekonomik gibi birçok farklı alanda maddeler barındırmaktadır.

Bu dönemde "Hassa Mimarı" konumu maaşlı devlet memurluğu işinden çok, özel sektöre dönüşüm geçirmiştir ve Balyan Ailesi gibi bireysel markalaşmış mimarlar ortaya çıkmıştır. Dönemin etkin bürokratlarından olan Mehmet Reşat Paşa (1844-1918), yerli mimarların yetersiz olduğu kanaatinde olduğu için 1851 yılında İngiliz Büyükelçiliği Binası'nı inşa etmek üzere İngiltere'den Mimar Will Smith'i davet etmiş ve bu inşaatta yardımcı olması ve yeni teknikleri öğrenmeleri maksadıyla beş yerli mimar görevlendirmiştir [8].

Tanzimat Dönemi'nde (1839-1876) değişen kamusal yapıyla yeni kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Yeni kuruluşlarla ortaya çıkan banka, sigorta şirketleri, rıhtım, posta binası, iş hanları ve oteller gibi yeni yapı türleri, ahşap yapı sisteminin yerini taş veya tuğladan kâgir sisteme çevirmesi ve simetrik cephe düzenlemeleri dönemin mimari anlayışına örnek gösterilebilir[9].

Avrupa şehirciliğinin temellerini oluşturan parselleme sistemi, Tanzimat Fermanı (1839) sonrası yayınlanan nizamnameler ile yeni yapılan yapıların yoldan geri çekilmesi ve yolların genişletilmesi ile sağlanılmaya çalışılmıştır [9].

I.Meşrutiyet Dönemi'ni (1876-1878) içinde barındıran II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909) mimari anlamda yoğun imar çalışmalarıyla geçmiş, kent meydanları oluşturulmuş ve bu meydanlarda devletin gücünü yansıtan yoğun bezemeler bulunan çeşmeler ve saat kuleleri inşa edilmiştir.

Dönemin en dikkat çeken mimarlık üslubu kuşkusuz Ampir üslubu olmuştur. Fransa menşeili olan, “Empire” yani imparatorluk kelimesinden türetilerek isimlendirilmiş olan İmparatorluk Üslubu dönemin tüm devlet dairelerinde kendini göstermektedir. Daha önceleri sadeleştirilerek uygulanan üslup, II. Abdülhamid Dönemi’nde (1876-1909) imparatorluk coğrafyasına yayılarak, imar faaliyetlerinde de kendini gösteren bir imparatorluk stili halini almıştır. Bazı kaynaklarda dönem üslubu Neo-Klasik olarak geçiyor olsa da, oryantalist, barok ve yerel detayları da içinde barındırdığı için Ampir üslup denilmesi daha doğru olmuştur [10].

Sultan II. Abdülhamid Dönemi’nde (1876-1909), diğer dönemlerdeki görkemli, büyük bütçeli saray ve kamu yapılarının aksine eğitim ve sağlık yapılarına yer verilmiştir. Bu dönemde inşa edilen Yıldız Sarayı’nın tasarımındaki mütevazilik ve sadelik de bunu kanıtlar niteliktedir [11].

Batılılaşmayla birlikte, Avrupa stilinin daha iyi kavranması maksadıyla yurtdışına öğrenci gönderilmeye başlanmıştır. İlk resmi öğrenci gönderimi II. Mahmut Dönemi’nde (1808-1839) askeri alanda öğrenim alınması için olmuş ve büyük tepkiler çekmiştir. Tanzimat Dönemi’yle (1839-1876) yoğunlaşmış akım genellikle zengin tebadan geleceğin sadrazam adayları, Enderun talebeleri ve askeri öğrencilerden seçilmiştir. Ayrıca bu dönemlerde gayrimüslim ailelerden de çocuklarının eğitimi için yurtdışını tercih edenler olmuştur. 1864 yılına kadar Avrupa’ya genellikle en az yüksekokul ve üstündeki öğrenciler gönderilirken, 1869 yılından itibaren Darü’l-eytam’dan (yetimhane), 1872’den itibaren ise Islahhane Mektebi’nden yetim, fakir ve kimsesiz zeki çocuklardan seçilip gönderilmiştir. Mimarlık eğitiminin ise mühendislik eğitiminde gösterilen dersler ile yapılması mimarlığın gelişim hızını oldukça yavaşlatmıştır. 1870 yılında Mekteb-i Harbiye’de, 1877’de ayrı bir okulda eğitim verilmesi planlanan mimarlık eğitimi ancak 1883’te Sultan II. Abdülhamid Dönemi’nde (1876-1909) açılmış olan Sanayi-i Nefise ile mümkün olmuştur [11].

Ayrıca bu devirde bireysel mimarlık hareketleri de artış göstermiştir. 1868 özellikle Pera Bölgesi’nde bulunan altı tane mimarlık ofisi, 1880 yılında on tane,

1881'de ise ondokuz taneye kadar yükselmiştir. 1890 yılında isim olarak mimarlar artış göstermiş olsa da ofis sayısı aynı kalmıştır. Dönemin en etkin mimarları 1806 yılında İstanbul'a gelmiş olan üçüncü kuşak İstanbullu Alexandre Vallury (1850-1921) ve II.Abdülhamid'in (1842-1918) davetiyle İstanbul'a gelmiş olan Raimondo D'Aronco'dur (1857-1932), [12].

Bu dönemde kent, mimari anlamda çok net olmayan fakat farklılığını hissettiren bir görünüm kazanmıştır. Özellikle gayrimüslimlerin yaşadığı bölgelerde, boğaz kıyılarında ve Adalar'da bu değişimi tespit etmek mümkündür [12].

1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet ile İttihat ve Terakki Partisi'nin birçok alanda gerçekleşen girişimleri mimarlık alanında da görülmektedir. Milliyetçilik akımı, 1910 yılında Milli Mimari Rönesans'ı, Neo-Klasik Türk Üslubu olarak da adlandırılan "Birinci Ulusal Mimarlık Akımı (1910-1930)" nın doğmasına sebep olmuş ve bu dönem Cumhuriyet'in ilk dönemlerine kadar devam etmektedir [13].

Mimar Kemalettin (1870-1927) ve Vedat Tek'in (1873-1942) öncülüğünü yapmış olduğu bu akım Türk milli üslubunun oluşumunu hedeflemektedir. Bu anlamda dönem yapılarında Klasik Osmanlı mimarlığına ait; mukarnas, çini, kubbe, sivri kemer, geniş saçaklar gibi yapı öğeleri kullanılmıştır. Bu dönemde Mimar Kemalettin (1870-1927) ve Vedat Tek (1873-1942) dışında, Arif Hikmet Koyunoğlu (1888-1982), Mimar Muzaffer Bey (1881-1921), Tahsin Sermet, Falih Ülkü ve İtalyan Mimar Giulio Mongeri (1875-1953) de bu üslupta etkinlik göstermiştir [14].

I.Ulusal Mimarlık Akımı'nın bu kadar benimsemesi döneminde, mimarlık eğitim kurumları olan Sanayi-i Nefise ve Mühendis Mektebi'ndeki eğitim sisteminin bu akımı müfredatlarıyla savunmasıyla olmuştur.

Bu dönemin önemli mimarları ve yapıları incelendiğinde, ulusal mimari oluşturulmasının bir yere kadar başarılı olduğu görülmektedir. Osmanlı ve Selçuklu mimari öğeleri yansıtan cepheler milli mimari etkisini göstermiş olsa da biçimsellikle kalması ve yorumlamak yerine kopyalamanın tercih edilmesi, Batı üsluplarında görülen revivalist akımlardan temelde ayrılmasına neden olmuştur. Dönemde mimarinin dekoratif bir ürün olarak gelişmesi, modern zamanın

ihtiyaçlarını karşılayacak yeni mekanların ortaya çıkmaması Türk mimarisinin Batı'daki gelişmelerden uzak kalmasına neden olmuştur [15].

Milliyetçilik akımının öncülüğünü yapan Ziya Gökalp bu görüşü "Milli Hars ve Garp Medeniyetlerin bütünleşmesi" olarak ifade etmiştir. Beklediği değişimi yaşayamayan I. Ulusal Mimarlık Akımı 1930'lu yıllarla beraber yerini II. Ulusal Mimarlık Akımı'na geçiş dönemi başlamıştır. II.Ulusal Mimarlık Akımı'nı anlamak için öncelikle dönem koşullarını incelemek gerekmektedir. Türkiye ne kadar II.Dünya Savaşı'nda bulunmasa da ekonomik olarak etkilendiği ve bu etkinin öncelikli olarak inşaat sektöründe kendini gösterdiği görülmektedir. Öncelikli olarak başlanan inşaatların bitirilmesi gerektiği savunulurken tezat olarak dönem mimarisinde anıtsallık da görülmektedir [16].

Öncülüğünü Sedat Hakkı Eldem'in (1908-1988) yaptığı dönemi, Afife Batur (1935-2018); ulusal ve yerli, nostaljik ve yenilemeci, anıtsal ve akademik, populist ve yerli olarak dört ayrı grupla sınıflamıştır [16].

2.1 19. ve 20. Yüzyıllarda İstanbul'da Mimarlık Ortamı

Türk toplumunun Orta Asya'da başlayan macerası Batı'ya doğru göç ederek devam etmiş ve o zamandan beri Batı ilerlenmesi gereken yer olarak görülmüştür. Osmanlı Devleti ne kadar başka kültürlerle etkileşime girmiş olsa da, Batı'nın cazibesi bütün Dünya'yla birlikte Osmanlı'yı da sarmıştır. Avrupa için ise Osmanlı Devleti bulunduğu konum itibariyle siyasi bir denge unsuru, Doğu ile arada köprü ve Doğu'ya açılan ekonomik bir pazar niteliği taşımıştır [12].

1699 Karlofça Antlaşması ile ilk toprak kaybını yaşamış olan Osmanlı Devleti, aldığı bu darbeyle sıkıntılı bir sürece girmiş ve Avrupa için rakip olmaktan çıkmıştır. Yönetimdekilerin ısrarı ve dıştan gelen baskılar neticesinde başlayan Batılılaşma hareketleriyle, Avrupa ülkelerinin kendi çıkarları doğrultusunda oluşturdukları sistemi ve kurumları, Osmanlı toplumuna benimsetilmeye çalışılmıştır [13]. 1839 yılında ilan edilen Tanzimat Fermanı ile birlikte yapılarda, Batı'da yoğun bir şekilde hakimiyetini göstermiş revivalist ve eklektivist akım ve Batı üslubu hakimiyeti görülmüştür. Fakat 1789 yılındaki Fransız İhtilali ile ortaya çıkan ve tüm dünyayı saran milliyetçilik akımı, 18. yüzyıl sonlarında Osmanlı'da

başlangıçta “Osmanlıcılık” olarak benimsenmiş olsa da zamanla milli birlik zamanı içerisinde, 1865 yılında ortaya çıkan Genç Osmanlılar ve dönemin sanatçıları, tarihçilerinin etkileriyle “Türkçü” bir akıma dönüşmüştür. 1908 II. Meşrutiyet ile birlikte milli sanat- milli kültür duyarlılığının artması, Cumhuriyet Dönemi’nde yapılmış olan reformist hareketlerin benimsenmesi açısından önemli bir rol oynamıştır [14].

Döneme ait yeni mimari üsluplar, planlar ve malzemeler ortaya çıkmıştır. Batılılaşma hareketinin en belirgin özelliği olarak ise camiler kadar anıtsal nitelikte düşey mimaride olan yeni inşaat faaliyetleri de görülmeye başlamıştır. Ayrıca çıkan yeni yönetmelikler ve imar hareketleriyle İstanbul’da yeni bir şehircilik anlayışı ortaya çıkmıştır. Geleneksel evler ve mahalleler terk edilip apartmanlar tercih edilmeye başlanmıştır. Bu değişim ise kent kimliğini yeniden oluşturmuştur. Yeni meydanlar açılmış, yeni yapı tipleri ortaya çıkmış, sokak-avlu-mekan düzeninin yerini sokaktan direkt mekana girilmesi anlayışıyla apartmanlar ve sıraevler ortaya çıkmıştır [17]. Kent içerisinde yangın, deprem, sel gibi doğal afetler sonucunda tahrip olan yapılar ve sokaklar Batı mimarisi etkisinde yeniden şekillendirilmiştir Önceleri topografyaya uygun olarak şekillenmiş olan sadece genişletilen sokaklar daha sonra çıkan yangınlar sebebiyle daha dik açılı olarak ızgara sisteminde tasarlanmıştır. [18]. 1836 yılında Reşit Paşa yangınlardan zarar gören İstanbul’da ahşap mimari yerine kâgir kullanılmasını, İstanbul’da yaşayan mimarlarımızın bu konuda yetersiz ve bilgisiz olmalarından dolayı ise Avrupa’dan mimar getirilmesi gerektiğini belirtmiş böylelikle Levanten mimarların etkisiyle yeni İstanbul şekillenmeye başlanmıştır [19]. Bu dönem İstanbul’undaki konutlar üç tipolojide kategorize edilmiştir. Bunlar; geçiş aşaması olarak nitelendirilebilecek sofanın artık görülmediği fakat çıkma gibi geleneksel yapı ögelerini de içinde barındıran konutlar, kentin birçok yerinde bulunan yeni yapı türü olan sıraevler ve özellikle Galata’da oldukça yoğun görülen çok katlı apartmanlardır [20].

İstanbul’da 19.yüzyılda tasarım, bezeme, yapı tipleri açısından Batı örnek alındığını daha önce söylemiştik. Gotik, Klasik ve İslami üslupların son halleri ve Art Nouveau üslubunda hanlar, bankalar, tiyatrolar, sinemalar ve apartmanlar

gibi yeni yapı tiplerinde ortaya çıkmıştır. İstanbul'un genel kent silüetine bakılacak olunursa, kent gelişiminin tarihi yarımadadan kuzeye, Boğaz'a doğru kaydığı görülmüştür. Sultan Abdülmecid'le (1823-1861) birlikte Topkapı Sarayı tamamen terk edilmiş, yerine aynı dönemde Batı etkisiyle tasarlanan Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Boğaz boyunca devam eden kasırlar ve son imparatorluk zamanlarında Yıldız Sarayı'na geçildiği görülmüştür. Konut gelişimi ise sarayla paralel doğrultuda ilerlemiştir. Beşiktaş, Maçka, Nişantaşı, Ortaköy gibi yeni yerleşim yerleri eski İstanbul mimarisinden farklı olarak kent soyluları için Batı üslubuyla şekillendirilmiştir [13].

Türklerin mimarlığa olan ilgisizliği de Batı üslubunun bu denli kolay ve hızlı yayılmasında etkili olmuştur. 24 Temmuz 1893 tarihli The Levant Herald and Eastern Express Gazetesi'nden alınan veriler doğrultusunda Sanayi-i Nefise'de hocalık yapan Alexandre Vallaury'nin (1850-1921) yirmi öğrencisinin on altısının Rum, ikisinin Ermeni ve ikisinin Türk olduğu bilinmektedir. Zamanla Müslüman ve Türklerin ilgisinin artmasıyla sektörde ismini duyuran Türkler, 1908 yılında milli program doğrultusunda Osmanlı Mimar ve Mühendisler Cemiyeti'ni kurmuşlardır. Birinci Dünya Savaşı sonrasında 1919 yılında dağılan cemiyetin ilk başkanı Mühendis Hulusi Bey (1883-1968), sekreterleri ise Mimar Kemalettin Bey (1870-1927), Vedat Tek (1873-1942) ve Boyacıyan Efendi'ler (1860-1915) olmuştur [21].

Yabancı kökenli mimarların dönemde bu kadar etkili olması Osmanlı kültür geleneğini, mimari yapısını dejenere etmek amaçlı gibi görünse de bu yabancı mimarların bazıları Osmanlı geleneksel mimarisini, dönem mimari üslupları olan Batı üsluplarıyla harmanlayıp yapılarında ortak bir anlayış oluşturdukları görülmüştür. Bu mimarlara D'Aronco (1857-1932), Montani (1829-1887), Barborini (1820-1887), Vallaury (1850-1921) gösterilebilir. Bu mimarların yapıları ve dönemdeki yarışma projeleri incelendiğinde bu yeni anlayışın etkileri daha net görülmektedir [21].

20. yüzyıl başından itibaren Ziya Gökalp (1876-1924) önderliğindeki Jön Türkler olarak yayılan bir grubun 19. yüzyıl revivalizmine karşı İslamı ve Selçuklu

üsluplarını unutturmamayı amaçlayarak ulusal bir hareket oluşturmuşlardır. Mimar Kemalettin (1870-1927) ve Vedat Tek (1873-1942)'in Jön Türkler ile kesin bir bağlantısı bilinmemekle bitlikte "Neo-Klasik Türk Üslubu" veya "Milli Mimari Rönesansı" olarak da adlandırılan Birinci Ulusal Mimarlık Akımı'nın temelleri atılmıştır. Osmanlı son dönemlerinde ortaya çıkan bu akım etkisini en çok Cumhuriyet ilanından sonra göstermiştir [21]. Klasik Osmanlı mimarlığında yalınlığın ön planda olduğu söylenebilir. Batılılaşma süreci İstanbul'unda bezemelerin de yoğunluk kazandığı üsluplardan bahsedilecek olunursa;

Lale Devri Üslubu; Lale Devri (1703-1730) olarak da adlandırılan III. Ahmed Dönemi'nde Osmanlı mimarisinde etkili olmuştur. İlk defa Yahya Kemal Beyatlı tarafından kullanılan "Lale Devri" tabiri kuşkusuz ki çiçek ve özellikle lale yetiştiriciliğin artmasıyla, başta Haliç ve Boğaziçi olmak üzere İstanbul'un birçok yerinde bulunan lale bahçelerinden gelmektedir. 1913 yılında İkdam gazetesinde yayınlanan makalesinde kullandığı tabir iki yıl sonrasında Osmanlı tarih literatüründe de yerini almıştır [22]. Osmanlı Devleti'nin Batılılaşma hareketlerinin başlangıcı olarak kabul edilen Lale Devri ile birlikte ortaya çıkmış olan üslup, Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin (1670-1732) gözlem yapması için elçi olarak gönderildiği Paris'te saray ve bahçelerde gördüklerini yazdığı rapor sonucu İstanbul'da da uygulanabileceği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine III. Ahmed İstanbul'un çeşitli meydanlarına Batı üslubundaki çeşmelerden yaptırmıştır. Dönemin soyluları da padişahı örnek alıp bu tarzlarda yapılar inşa ettirmişlerdir [22]. Dönemin ilk bezeme örneği olarak III. Ahmed Çeşmesi cephelerinde kullanılan "Akant Yapraklı Friz" verilebilinir [23],(Şekil 2.1). Daha sonra ise çiçek yetiştiriciliğinin de etkisiyle yapılarda yaygın olarak iki çeşit motif kullanılmıştır. Bunlar; bitki ve çiçek demeti ve tabak içinde meyvelerdir. Kullanılan çiçek motifleri; lale, gül, karanfil, kadife çiçeği, nar çiçeği, hanımeli, palmiye, armut çiçeği ve kiraz çiçeğidir [21].

Şekil 2.1 Rokoko Üslubu'ndaki ilk yapı olan III. Ahmed Çeşmesi (1728) [24]

Osmanlı mimarisi bezemelerde çiçek motiflerinin yoğunlukla kullanıldığı bu dönemde, mimari açıdan özünde büyük bir değişim yaşamamıştır. Hala yapılarda sivri kemerler, mukarnaslı başlıklar, genellikle düz saçaklar ve hafif silmeler görülmektedir [25]. Ayrıca Lale Devri'nin son dönemlerinde azalan inşaat faaliyetlerinin aksine, Sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa büyük bir cami yaptırmıştır (1734). Hünkar mahfiline çıkan rampa da ilk olarak bu camide karşımıza çıkmıştır [25].

Türk Barok Üslubu; Avrupa'dan farklı olarak Rokoko'dan sonra etkisini göstermiştir. 18. yüzyılın ilk çeyreğinde Lale Devri'yle (1703-1730) ortaya çıkan kıvrımlı şekiller, özellikle duvar süslemelerinde, tepe pencerelerinin vitraylarında; S ve C kıvrımları ve akantus yapraklarıyla kendini göstermiştir. Osmanlı Klasik Mimarisi'nde yer alan sivri kemerler de yerini değişik dekoratif ve yuvarlak kemerlere bırakmıştır. Bu devirle beraber sütun başlıklarında da köklü bir değişim görülmüş, mukarnaslı ve baklavalı sütun başlıklarına bir yüzyıl boyunca rastlanmamıştır. 1740'lardan itibaren özellikle çeşmelerde görülen içiçe kolon sistemlerinin de Barok üslubunun etkisi olduğu düşünülmektedir. Dönemin imarethane, kütüphane,okul gibi sivil yapılarında ise plan üzerinde çok büyük farklılıklar görülmemiştir [25].Bu üslup dini mimaride I. Mahmud'un yaptırmış olduğu Nuruosmaniye Camisi (Şekil 2.2.2) ile başlayıp, 2. Mahmut'un yaptırdığı Nusretiye Camisi ile son bulmuştur. Nusretiye Camisi (Şekil 2.3) için Ampir Üslubu'nun başlangıcı olduğu söylenebilir. Saray mimarisinde ise çok büyük

değişiklikler görülmese de Topkapı Sarayı'ndaki 3. Osman Köşkü Barok üslubunda inşa edilmiştir.

Şekil 2.2 Osmanlı Devleti'nde görülen ilk Barok yapı olan Nuruosmaniye Cami (1755) [26]

Ampir Üslubu; Barok'un ardından Avrupa'da ortaya çıkmış olan mimarlık akımı Avrupa'da hayvan figürlerinin kullanıldığı bezemelerle kendini gösterirken Osmanlı bezemelerinde hayvan ve insan tasvirlerine yer verilmemiştir. Fransa menşeili olan Ampir üslup, Osmanlı'da Barokla beraber uygulanmıştır. Sivil mimaride plana yansıyan Barok etkisinde sofalarda görülen oval form, Ampir'le birlikte köşeleri keskinleştirilmiş, dörtgen bir forma dönüştürülmüştür. Cepheler ise daha sade ve yalın tasarlanmıştır [27]. Dönemin başlangıcı olarak Nusretiye Camisi gösterilmektedir (Şekil 2.3)

Şekil 2.3 Ampir Üslubu başlangıcı olan Nusretiye Camii ve Külliyesi (1826) [28]

Eklektik Üslup; 1867-76 yılları arasında ortaya çıkmıştır. Rönesans'tan Gotik'e, Hint mimarisinden Barok'a bütün üslupları içinde barındıran, Avrupa'da yaygınca kullanılan üsluptur. II. Abdülhamid tarafından Yıldız Sarayı taraflarında yaptırılan Yıldız Hamidiye Camii (Şekil 2.4) ve Aksaray'daki Pertevniyal Valide Sultan Camii (Şekil 2.5) bu üslubun en önemli temsilcileridir.

Şekil 2.4 Yıldız Hamidiye Cami (1884-86) [29]

Şekil 2.5 Aksaray Pertevniyal Valide Sultan Camii (1869-71) [30]

Osmanlı Mimarisi'nin son dönemlerinde eklektik üslup dört ana başlık altında geliştiği görülmüştür:

Neo-Barok üslubun baskın olduğu Eklektik üslupta; oval formlar, S ve C kıvrımlar, cephede çıkma ve kabartmalarla ışık gölge oyunları, iç ve dış mekanda yoğun bezemeler bulunmaktadır. U şeklindeki formu, köşelerindeki dairesel kuleleri, yoğun cephe bezemeleri ile Haydarpaşa Garı bu üsluba örnek olarak gösterilebilinir (Şekil 2.6).

Şekil 2.6 Haydarpaşa Garı (1906-1909) [31]

20. yüzyıl mimarlığı başlangıcı kabul edilen **Art Nouveau;** Avrupa'da yeni malzemelerin kullanılması şeklinde görülürken İstanbul'da, en büyük temsilcisi olan Raimondo D'Aronco (1857-1932) yapılarında geleneksel malzeme ve tekniklere yer vermiştir. Bezemelerde etkisini gösteren üslup, asimetri ve floral desenlerle, renk kullanılmadan belli bir düzen yakalanmıştır. Renk sofa, pencere, merdiven gibi yapı elemanlarında vurgulamak amaçlı kullanılmıştır [32]. Osmanlı mimarisinde Art Nouveau etkisinin belirgin olduğu en önemli yapılardan biri Şeyh Zafir Türbesi'dir (1904) (Şekil 2.7).

Şekil 2.7 Beşiktaş Şeyh Zafir Türbesi (1904) [32]

Oryantalist üslup etkilerinin baskın olduğu; yapılar Doğu üsluplarının Avrupa üsluplarıyla birlikte kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı Klasik Mimarisi'nde kullanılan sivri kemerlerin yerini Endülüs mimarisinde görülen at nalı kemerlere dönüştüğü, soğan kubbenin modernize edilerek kullanıldığı ve Hint mimarisindeki kulelerin de yapılarda yerini aldığı görülmektedir. Çırağan Sarayı (1863-1871), Yıldız Hamidiye Saat Kulesi (1889-1890), Sirkeci Garı (1872) (Şekil 2.) bu dönem yapılarına örnek olarak gösterilebilir [33].

Şekil 2.8 Sirkeci Garı (1872) [33]

Son olarak Türk mimarlar tarafından ortaya çıkmış **I. Ulusal Mimarlık akımı**; "Neo-Klasik Türk Üslubu" ya da "Milli Mimari Rönesansı" adını almıştır. Bu mimarlık akımı ile Selçuklu ve Osmanlı mimarisinde kullanılmış kemerler, kubbeler vb. yapı elemanları Avrupa stiliyle bir arada kullanılmıştır. Akım ne kadar Türk üslubunu korumak amaçlı ortaya çıkmış olsa da cephe tasarımından öteye geçememiştir. Planlarda genellikle batıdan etkilenilip simetrik plan öne çıkmıştır. Cepheler incelendiğinde yeniden mukarnaslı sütun başlıklarına, penci kemerlere ve çinilere yer verildiği görülmektedir. Anıtsal cephe tasarımlarının dikkat çektiği bu üslupta geleneksel Türk Mimarlığında sıkça karşılaşılan çıkmalar da cepheyi hareketlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Bu üsluptaki yapılara Sirkeci Büyük Postane Binası (1905), Bebek Camii (1913), Vedat Tek Evi (1913-1914) (Şekil 2.9) gösterilebilir [14].

Şekil 2.9 Vedat Tek Evi (1913-1914) [14]

2.2 İtalyan Levanten Mimarlar

Türk-İtalya arasında 13. yüzyılda Anadolu Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Venedikliler ile imzaladığı anlaşmadan beri var olan siyasi bir ilişki vardır. Bu ilişkiler 19. yüzyıl itibariyle yoğunlaşmış olan Batılılaşma hareketiyle sanatsal bir kimlik de kazanmıştır. Bu dönemde İtalya'nın yaşadığı siyasal istikrarsızlık ve buna bağlı toplumsal sorunların yer alması, İtalya'dan yoğun bir şekilde İstanbul'a göç alımına neden olmuştur. Başta ticaret olmak üzere çalışma hayatına atılan levantenlerden, doktor, eczacı, ressam, mimar vb. meslek sahipleri ise Osmanlı Sarayı'nın hizmetine alınmışlardır. Zamanla İtalya'daki durumların durgunlaşması, bir kısım İtalyanlar' ın geri dönmesine neden olsa da çoğunluğu Levanten ve Osmanlı tebaasında yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdir [34]. Bu levanten mimarlar içinde özellikler bazı isimler dikkat çekmiştir;

Gaspare Trajano Fossati (1809-1883) ve Giuseppe Fossati (1822-1891) kardeşler; sanatçı bir aile geleneğine sahiptirler. Ailede 14. yüzyıldan itibaren mimarlık ve resim alanlarında birçok tanınmış sanatçılar bulunmaktadır. Osmanlı başkenti İstanbul'da mimar ihtiyacı olduğu ve çalışma ortamının doğduğu öğrenilince ilk gelen kişi Gaspare Trajano Fossati'dir (1809-1883). Gaspare Fossati, İsviçre'nin İtalya kıyısında İtalyanca konuşulan Marcote isimli küçük bir yerleşim yerinde 7 Ekim 1809'da doğmuş, İtalyan kültürüyle yetişmiş olduğu için kendini İtalyan olarak tanıtmaktadır. 1822-27 seneleri arasında Milano Brera Akademisi'nde 5 yıllık mimarlık eğitimini tamamlamış, mezuniyet sonrası birkaç sene Roma'da kaldıktan sonra 1833 yılında Morcote'ye geri dönmüştür ve oradan Rusya'ya giderek Rusya'daki İtalyan sanatçılar ile bir koloni oluşturmuş ve Rusya'da "Saray Mimarı" ünvanı almıştır. 20 Mayıs 1837 yılında Odessa ve Karadeniz yoluyla İstanbul'a gelip, çalışmaya başlamıştır. 1838 yılında çok görkemli bir şekilde tasarladığı Rus Büyükelçilik Binası inşasına yardımcı olması adına kardeşini de İstanbul'a davet etmiştir [35]. Giuseppe Fossati (1822-1891) ise 1822 yılında ağabeyi gibi Marcote'de doğmuş ve Milano Brera Akademisi'nde 2 yıl mimarlık eğitimi aldıktan sonra 1839 yılında İstanbul'a gelmiş Rus Büyükelçiliği Binası ile başlayan kariyeri 1860'lı yıllara kadar devam etmiştir. Ülkesine döndüğü zaman İstanbul hakkında resimli bir rehber yapmak isteyen

Giuseppe 1891 yılında vefat etmesiyle bu hayalini gerçekleştirememiştir [36]. Fossati Kardeşler birçok projeye beraber imza atmış olsalar dahi bireysel projeleri de olduğu bilinmektedir. Fakat bu projeleri birbirinden ayırt etmek oldukça güç olmuştur. Büyükelçilik binasıyla başlayan İstanbul yolculukları, hastaneler, ulaşım yapıları, kiliseler ve konutlar olmak üzere birçok farklı tarzda binalarla devam etmiştir. Gespare Fossati (1809-1883) 1848 yılında Sultan Abdülmecid (1823-1861) tarafından Nişan-ı Ali, Giuseppe Fossati (1822-1891) ise dördüncü dereceden Mecidiye Nişanı ile ödüllendirilmiştir. **Fossati kardeşler tarafından tasarlanan yapılar ;** Rusya Sefareti (1838-45), Bekirağa Bölüğü / Bâb-ı Seraskerî Hastanesi (1841-43), Eminönü Limon İskelesi Karakolu, Dârulfunûn Binası (1845-63), Bâb-ı Âlî Arz Odası Düzenlemesi (1844), Hazine-i Evrak (1846-54), Mekteb-i Sanayi (1846), Telgrafhane-i Âmire (1855), Ayasofya Restorasyonu (1847), Ayasofya Hünkar Mahfili, Hünkar Dairesi, Ayasofya Muvakkithanesi, San Pietro Kilisesi (1841-43), St. Esprit Katedrali (1845), Naum Tiyatrosu (1846), Venedik Sarayı Restorasyonu (1853), Hollanda Büyükelçiliği (1854), İspanya Elçiliği (1854), Baltalimanı Hünkar Dairesi (1855), İran Sarayı-Elçiliği (1856), Reşid Paşa Türbesi (1858)[36].

Reşitpaşa Sahilsarayı, Baltalimanı Hünkar Dairesi (1855); Fossati Kardeşler'in en büyük destekçisi olan Mustafa Reşit Paşa için 1855 yılında Sarıyer ilçesinde, Baltalimanı- Hisar Yolu üzerinde inşa edilmiştir. Ayla Ödekan, Pars Tuğlacı gibi bazı yazarlar yapının Sarkis Balyan'a (1835-1899) ait olduğunu söylese de Cengiz Can yapının mimarı olarak Gespare Fossati'yi (1809-1883) göstermiştir. Gerçekten de yapının 1847 yıllarında Fossati'ye ait çizimleri bulunmaktadır. Günümüzde Baltalimanı Kemik Hastanesi olarak kullanılan sahil sarayının, kâgir malzemeli olduğu ve Neo-Klasik üslupta detayları bulunduğu görülmektedir [41]. Yapı dikdörtgen planlı olup birinci katında yine dikdörtgen orta sofası bulunmaktadır. Yalının boğaza bakan cephesi ise iki taraftan çıkmalarıyla parçalı bir şekilde tasarlanmıştır. Pencerelerinin yüksek ve kemerli olması, sövelerle çevrelenmesi, kat silmesi ve birinci kat çıkmalarının zeminde mermer sütunlarla taşınması Neo-Klasik detaylara örnek olarak gösterilebilmektedir (Şekil 2.10), (Şekil 2.11) [37].

Şekil 2.10 Reşit Paşa Sahilsarayı / Baltalimanı Hünkar Dairesi (1855) Boğaz cephesi [38]

Şekil 2.11 Reşit Paşa Sahilsarayı (1855) yol cephesi [37]

Giovanni Battista Barborini (1820-1891); İstanbul'da 19.yüzyılın ikinci yarısında kilise, cami, konut ve tiyatro gibi birçok farklı türde yapı tasarlamıştır. Hayatı hakkında pek fazla bilgi olmamakla birlikte Fossati'den sonra İstanbul'da saptanan ilk büro sahibi mimardır. Bürosu Pera'da Sakızağacı Caddesi'nde bulunmaktadır [39]. Çemberlitaş çevre düzenlemesi, Altıncı Daire-i Belediye ve 1867 Paris Sergisi'nde yardımcısı Leon Parville ile tasarladığı Osmanlı Pavyonu'yla adını duyurmuştur [12].

Fuad Paşa Konağı (1865 yıllarında); Günümüzde İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ni oluşturan üç bloktan biri olarak bilinen Fuad Paşa Konağı, Sultan Abdülaziz Dönemi'nde (1861-1876) Darülfünun Caddesi'nde inşa edilmiş,

yapımında önce Fransız Mimar Louis Bourgeois (1856-1930) daha sonra ise Barborini (1820-1891) çalışmıştır (Şekil) [39]. Osmanlı Dönemi'nin önemli devlet adamlarından biri olan Hariciye Nazırı ve Sadrazam Keçecizade Dr. Fuad Paşa tarafından yaptırılmış olan konakta Fuad Paşa yaşama imkanı bulamamış, inşası tamamlanınca konak devlet tarafından satın alınmış ve Maliye Nezareti olarak hizmet vermiştir [40]. Günümüzde İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi olarak kullanılmaktadır. Dikdörtgen planlı, üç katlı kâgir yapının zemin katta yuvarlak kemerli kapı ve yüksek pencereli yapının üst kat pencerelerinde ise yer yer basık kemerli pencerelerin kullanıldığı görülmektedir. Pencerelerin yine kemerin çeşidine uyumlu olarak söveyle çevrelenmesi, dikeyde plasterlar yatayda ise kat silmeleriyle hareketlendirilen cephenin Neo-Klasik üslup etkisinde olduğu söylenebilinir (Şekil 2.12), (Şekil 2.13).

Şekil 2.12 Fuad Paşa Konağı (1865)/ İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi [12]

Şekil 2.13 Fuad Paşa Konağı (1865)/ İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi giriş cephesi [41]

Pierre/Pietro Montani (1829-1887); 1829 yılında İtalya'nın Trieste şehrinde doğmuştur. Osmanlı kaynaklarında ismi Mimar Montani Efendi (1829-1887) olarak geçmektedir. 2 yaşında İstanbul'a gelmiş olduğu tahmin edilen Montani'nin yaşamının çoğunu Galata'da geçirdiği ve 1887 yılında İstanbul'da vefat etmiş olduğu bilinmektedir [42]. Montani (1829-1887), Barborini (1820-1891) ile "Usul-u Mimari Osmani" adlı Osmanlı'nın ilk mimari kitabını hazırlamış, uluslararası sergiler olan 1867 Paris Sergisi ve 1873 Viyana Sergisi'nde komisyon üyeliğinde bulunmuş, Sarkis Balyan'nın (1835-1899) tasarladığı Aksaray Valide Sultan Camii inşasında dekorasyon ve bezemelerden sorumlu olarak çalışmıştır. Çok yönlü kişiliğiyle bilinen Montani resmi görevlerinin dışında 1875 yılında İstanbul'da Şeker Ahmet Paşa (1841-1907) tarafından düzenlenmiş olan sergiye de çalışmasıyla katılmıştır. Osmanlı mimarisi ve dönem mimarisi hakkında yazılar yazmış ve konferanslar düzenlemiştir [43].

Giorgio Domenico Stampa ve Ercole Stampa kardeşler;19.yüzyılın ikinci yüzyılında İstanbul'da doğmuşlardır. Giorgio Stampa'nın İtalya'da mimarlık eğitimi almış ve dönemin dikkat çeken bazı yapılarının mimarı olduğu bilinmektedir. Ercole Stampa'nın ise abisiyle ortak projelerinin dışında projeleri olup olmadığı hakkında kesin bir bilgi bulunamamaktadır [39]. 1873-1882 yılları arasında, Beyoğlu'nda Tophane sırtlarında, Kral 2. Vittorio Emanuele tarafından yaptırılan İtalyan Hastanesi'nin mimarları Stampa kardeşlerdir. Ayrıca Giorgio Stampa'nın Giocomo Leoni ile birlikte Tepebaşı'ndaki Corpi Sarayı'nın hem tasarımını hem de uygulamasını yaptığı bilinmektedir.

Giocamo Leoni; James Leoni olarak da bilinen mimar,uzun zamandır İstanbul'da yaşayan ve İstanbul Katolik cemaatinden Cenovalı armatör Ignazio Corpi tarafından Corpi Sarayı'nın inşası için davet edilmiştir. Yapı Corpi Ailesi'ne konut olarak tasarlanmış ve yaklaşık dokuz sene süren inşasından sonra taşınan Ignazio Corpi aynı sene içerisinde vefat edince sarayda çok fazla yaşama imkânı bulamamıştır [44].

Corpi Sarayı (1873); günümüzde Soho House olarak kullanılmaktadır. Cephesinde Antik Roma ve Yunan üsluplarının sadeleştirilmiş bezeme detayları

bulunan saray için Neo-Klasik üslupta tasarlanmış denilebilir. Sarayın zemin katta verandasına üç kemerli bir açıklıkla geçilmektedir, aynı kemerli düzen birinci katta teras korkuluğu olarak görülmektedir. Zemin katta geniş kemerli pencereler, birinci katta dikdörtgen pencerelerden bağımsız kemerli aydınlık pencereleri, iki kat arasında belirgin bir şekilde kendini gösteren kat silmesi, İtalyan ailelerine ait aile armalarının kabartmaları ve sarayın ortasında geniş üçgen alınlık bulunmaktadır (Şekil 2.14).

Şekil 2.14 Corpi Sarayı (1873) /Soho House giriş cephesi [44]

Guglielmo Semprini (1841-1917); 1841 yılında İtalya'nın Croce şehrinde doğmuş ve 1870'li yıllarda İstanbul'a gelmiştir. Girişken bir karaktere sahip olduğu bilinen Semprini (1841-1917), mimarlıktan çok müteahhit kimliğiyle dönemde yer etmiştir. Osmanlı Devleti'nin zengin kesimiyle yakınlığının olması, 1870'lerde Beyoğlu'ndaki büyük yangından sonra oluşan tadilat ve yeni inşa işlerini almasında etkili olmuştur. Apartman, kilise, konak gibi bir çok çeşit yapıya müteahhitlik yaptığı bilinmektedir. İstanbul'a geldikten sonra Tünel'de bir evde yaşayan ve Tarlabaşı'nda ofisi bulunan Semprini (1841-1917), Trablusgarp Savaşı sırasında 1911 yıllarında İtalya'ya geri dönmüş ve 1917 yılında Monte Colombo yakınlarında vefat etmiştir [39]. **İstanbul'da bilinen yapılar;** Gabriel Evi'nin bulunduğu Beyoğlu'ndaki bina, Rossolimo Apartmanı, Büyük Londra Oteli (1891), Pera Palas (1895)'tir. Otel yapılarının cepheleri Neo-Klasik detaylar içermektedir.

Rossolimo Apartmanı (1900 başları); Asmalımescit Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapının ana girişinin sağında "G. Semprini (1841-1917), Architetto" yazısı yapının Semprini (1841-1917)'ye ait olduğunu göstermektedir. 1905 tarihli E. Goad'ın haritasında yapı bulunmaktadır. Günümüzde İstanbul Araştırmaları Enstitüsü (Şekil 2.) olarak kullanılan yapı 2004 yılında Mimar Sinan Genim tarafından restore edilmiştir [45]. Yapı mevcutta bodrum kat, zemin kat, dört normal kat ve çatı katıyla yedi katlıdır. Cephesinin çıkmayla ikiye bölündüğü görülen yapının bir tarafında Barok Üslubu ve diğer tarafında ise Neo- Klasik Üsluptan detaylar barındırır. Neo Klasik Üslubun etkin olduğu çıkmalı tarafta, katlar birbirinden yatay silmeler ve çıkmanın iki köşesinde iyonik sütun şeklindeki plaster görülmektedir. Ayrıca çıkmaların altlarında kırık dallar ve spiral motifler bulunan payandalar vardır. Her katta iki kanatlı dikdörtgen pencerelerin her iki tarafı ince plaster şeklinde çevrelense de başlıklarında farklılık görülmektedir. Birinci ve üçüncü katta üçgen alınlık bulunan başlıklar, ikinci katta sadece dikdörtgen başlıklar şeklindedir. Barok Üslubun görüldüğü diğer kısımda bulunan teraslar yarım daire şeklindedir ve pencerelerin arasında yarım daire plasterlar bulunmaktadır. Katları birbirinden ayıran silmelerin üzerinde ise bitkisel motifler bulunmaktadır (Şekil 2.15).

Şekil 2.15 Rossolimo Apartmanı (1900 başları)/ İstanbul Araştırmaları Enstitüsü [45]

Antonio N. Perpignani (1843- 1910); 1843 yılında doğan İtalyan mimarın 1881-1910 yıllarında İstanbul'da mimarlık faaliyetleri bulunmaktadır. İtalyan asıllı olan mimar daha sonra Fransız vatandaşlığına geçmiş, İstanbul'a geldikten bir süre sonra Fransız Elçiliği'nin resmi mimarı olmuştur. 1772'den beri bulunan, 1890 yılından itibaren birçok mimarlık ofisine ev sahipliği yapan St. Pierre Han'da 1905'te Marco G. Langas ile ilk mimarlık ofisini açmıştır [39]. Beyoğlu Gazeteci Erol Dernek Sokağı'nda bulunan Art Nouveau bezemeler içeren Hanif Han, İstiklal Caddesi'ndeki Hazzopulo Pasajı, Sütlüce eski mazbaha binalarını Langas ile Karagözoğlu Apartmanını ise Mongeri (1875-1953) ile tasarlamıştır.

Karagözoğlu Apartmanı; Zeminde mağaza katı ve dört normal kat ile beş kattan oluşmaktadır. Apartman, dairesel köşesiyle Barok üslubu etkisin görülse de Neo-Klasik üslup detaylarını da içinde barındırdığı için dönem mimarisine uygun olan Eklektik üslubuyla anılabilir. Çıkmayla hareketlendirilen cephe çıkmanın altındaki dairesel kıvrımlı payandalar ile desteklenmiştir. Kademeli başlıklı kemerli pencereleri vardır. Duvarları sade olan yapının aksine pencerelerinde yoğun olarak geometrik bezemeler görülmektedir. Denizliklerin altında furuşlar bulunmaktadır (Şekil 2.16).

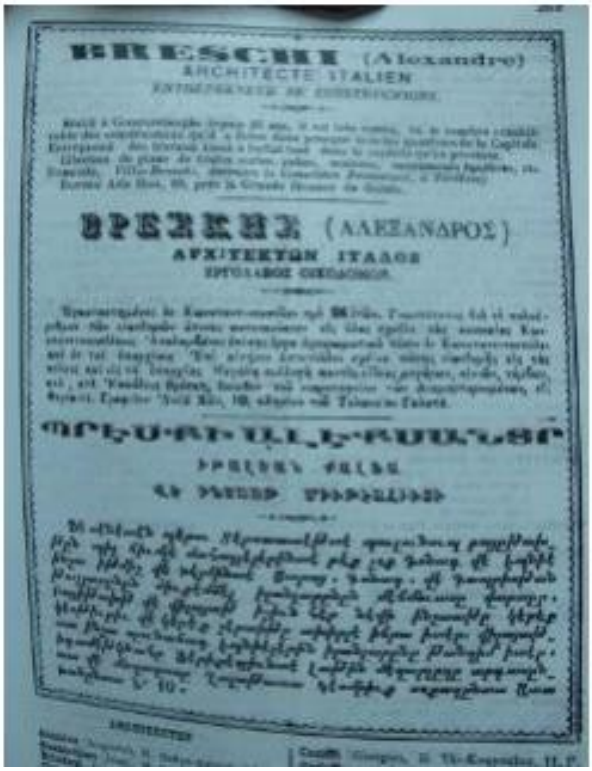
Şekil 2.16 Karagözoğlu Apartmanı [46]

Philippe/ Pietro Bello (1831-1909); 1831 yılında Venedik'te doğan mimar ve ressam 1855-1866 ve 1900-1909 yılları arasında İstanbul'da yaşamıştır. Onyedi yaşından itibaren İtalyayı gezmeye başlayan ve İsviçre ve Rusya'da yaşamını devam ettiren Bello, Kırım Savaşı sırasında İstanbul'a yerleşmiştir. İlk geldiği dönemde İtalyan tiyatrosu olan Naum Tiyatrosu'nun dekorlarını hazırlamış 1866 yılında Levanten Maurocordato ailesinin kızı Elena Maucordato ile evlenmiş ve bir süre sonra İtalya'ya yerleşmiştir. İkinci geldiği 1900'lü yıllarda ise Sanayi-i Nefise Mektebi'nde, Mimar Alexandre Vallury'nin (1850-1921) yardımcısı olarak çalışmıştır. 27 Eylül 1909 yılında Yeşilköy'deki evinde vefat etmiştir [39]. Mimar olarak etkin olduğu bilinen yapı birkaç aşamada tamamlanmış olan Müze-i Hümayun, bir diğer adıyla İstanbul Arkeoloji Müzesi'dir. Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılan 1880 yılında restore edilen Çinili Köşk, bu yapının temelini oluşturmuş hala daha müzeye bağlı olarak varlığını sürdürmektedir. Osman Hamdi Bey tarafından yaptırılan şu anki müze; Çinili Köşk'ün tam karşısınadır. Mimar Alexandre Vallaury'nin (1850-1921) tasarladığı bina 13 Haziran 1891 tarihinde ziyarete açılmıştır. 1903 yılında İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin kuzey kanadına yapılmasına karar verilen ek binanın tasarımı yine Vallaury'e ait olan yapının inşasını Bello üstlenmiştir. 1896-1906 yılları arasında mesleki faaliyetleri bulunduğu tahmin edilen mimarın tasarım ve uygulamada kesin olarak bilinen yapısı yoktur [47].

Annibale Rigotti (1870-1968);30 Ekim 1870 yılında Torino'da doğmuş, 1891 yılında Torino'da tanışıp beraber çalıştığı D'Aronco'nun (1857-1932), 1893-96 yılları arasında İstanbul'da yardımcısı olarak çalışmıştır. 1893 yılının Kasım ayında "Osmanlı Tarım ve Sanayi Ürünleri Ulusal Sergisi" nin projelerini hazırlamak için gelen D'Aronco'nun (1857-1932) daveti üzerine İstanbul'a gelmiştir. Fakat 10 Temmuz 1894 yılında büyük İstanbul depremi sebebiyle sergi iptal olmuştur [48]. Bu deprem sonrasında Sultan II. Abdülhamid (1842-1918) tarafından Saray mimarı yapılan D'Aronco (1857-1932) birçok proje gerçekleştirmiştir. 1893-1896 yılları arasında D'Aronco (1857-1932) tarafından gerçekleştirilen onarım ve yeni projelerin hepsinde Rigotti (1870-1968) de katkıda bulunmuştur. 1896 yılında tasarımının tamamının Rigottiye (1870-1968)

ait olduğu bilinen fakat uygulanmayan “Boğaziçi’ndeki Bir Villa” adlı projede D’Aronco (1857-1932) ile üsluplarının birbirlerinden tamamen farklı olduğu görülmektedir. Fakat yakın dost olan ikili Rigotti (1870-1968) İstanbul’dan gittikten sonra da görüşmeye devam etmişler hatta 1902 Torino Fuarı mimari tasarım yarışmasına da beraber katılmışlardır [39].

Alessandro/Alexandre Breschi; 1855 yılında İstanbul’a gelmiş olan mimar 1889 yılında bulunan bir iş ilanında 33 yıldır İstanbul’da yaşadığı, birçok yapısı bulunduğu ve başkentte ve çevresinde götürü usulde müteahhitlik yaptığı, başka şehirlerde de istek üzerine çizim ve krokiler gönderdiği yazılı olarak görülmektedir (Şekil 2.27), [39]. 25 Ekim 1825 yılından itibaren Sardinya Krallığı Konsolosluğu olarak hizmet veren ve 1871 yılında İtalya’nın birleşmesinden sonra 1872’de Sultan Abdülaziz (1830-1876) tarafından İtalyan Büyükelçiliği işlevinde kullanılmak üzere bağışlanan Casa D’Italia binası Alexandre Breschi ve Bernardo Bottarlini tarafından yeniden işlevlendirilmiştir. Binanın onarım işleri 1865 yılında tamamlanmıştır [17].

Şekil 2.2 Alessandro Breschi'nin iş ilanı [17]

Jacques D'Armi; 20. yüzyılda İstanbul'da etkinliğini gösteren mimarlardan biridir. Bu dönemde İstanbul'da etkisini gösteren Mimar Kemallettin (1870-1927) ve Vedat Tek (1873-1942)'in öncülüğünü yaptığı Birinci Ulusal Mimari üslubunu yabancı mimarlar da yapılarında uygulamışlardır. Bu kişilerden biri olan D'Arni'nin bilinen tek yapısı Şişli'de İzmir Palas apartmanıdır [39].

İzmir Palas (1925); Şişli'de Maçka Palas'ın aşağısında, İtalyan Sefareti olarak inşa edilen Maçka Anadolu Teknik Lisesi'nin karşısında yer alan apartman 1925 yılında İzmirli iş adamı Şerifzade Ahmed Süreyya Bey tarafından yaptırılmıştır. Yedi katlı olan binanın ikinci katından itibaren çokgen çıkmalar ve teraslarıyla cephe hareketlendirilmiş, köşesindeki çıkma ise teras katında kule ile sonlandırılmıştır. Pencerelerinde yer alan penci kemerleri, köşedeki çıkmada yer alan pencere kenarlarında oyma süslemelerinin olması ve kulede çini kaplamalarıyla Birinci Ulusal Mimari üslubunun son eserlerinden biri olmuştur (Şekil 2.2), [49].

Şekil 2.3 İzmir Palas genel cephe fotoğrafı [49]

Antoine Tedeschi ve Gabriel Tedeschi; İstanbul doğumlu oldukları bilinen İtalyan mimarların ortak projelerinin olup olmadığı net olarak bilinmemektedir. Antoine Tedeschi'nin 1867 yılında İstanbul Karaköy Bankalar Caddesi'nde

Sümerbank Binası'nı Neo-Klasik üslupta inşa ettiği bilinmektedir. Günümüze ulaşan tek yapısı Karaköy'deki Sümerbank binasıdır. Gabriel Tedeschi ise 1889-1921 yılları arasında çalışmıştır ve bilinen yapıları; Karaköy'deki Kamondo Han, Ayvansaray'daki Balat Musevi Hastanesi ve Beyoğlu'ndaki Eşkenaz Musevi Sinagogu'dur [39].

Felix Pellini/Pelllino; 19. yüzyıl sonralarında muhtemelen Raimondo D'Aronco'nun (1857-1932) daveti üzerine İstanbul'a geldiği düşünülmektedir. Sultan II. Abdülhamid'in ölen kızı Hatice Sultan anısına yaptırdığı Şişli Hamidiye Etfal Hastane-i Alisi'ne ek Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi binasıdır. D'Aronco'nun (1857-1932) çizimini yaptığı projenin Mahmud Şükrü Bey'le beraber Pellini yapmıştır. D'Aronco'nun (1857-1932) bilgisi dahilinde uygulamada değişiklikler yapılmıştır. Orijinal çizimler Udine Kent Müzesi'nde bulunmaktadır [39].

Giuseppe Michelini (1873-1851) ve Alf Michelini; 1900-1920 yılları arasında İstanbul'da etkin olan mühendis kardeşler, A. D. Yenidünya ve C. P. Kyriakides isimlerindeki Rum mimarların tasarladığı binaların müteahhitlik ve mühendislik işlerini yapmışlardır [39].

U. Ferrari ve Emilio Faracci; Edoardo De Nari (1874-1954) ile aynı dönemlerde yaşamış olan mühendis kardeşlerin ortak projeleri bilinmemektedir. U. Ferrari'nin uygulamasını yaptığı bilinen iki yapının tasarımı Mimar Walter Griscti'ye aittir. Emilio Ferrari'nin ise Taksim'de Hurşit Bey İş Hanı ve Galata'da Avusturya Hastanesi'nin dışında, 1902 yılında Anadolu Demiryolları Şirket-i Osmaniyesi'nde göreve başladığı ve Haydarpaşa Garı'nın çevresindeki hizmet yapılarının mimarı olduğu bilinmektedir [39].

Raimondo D'Aronco (1857-1932) ; 1857 yılında Udine Gemona'da doğmuş, 1880 yılında Venedik Mimarlık Akademisi'nden mezun olmuş ve 1893 yılında Sultan II.Abdülhamid'in (1842-1918) yirminci cülus töreni sebebiyle düzenlenecek olan "Osmanlı Tarım ve Sanayi Ürünleri Ulusal Sergisi"nin büyük sergi mekanını tasarlamak üzere İstanbul'a davet edilmiştir [50]. 10 Temmuz 1894 tarihinde İstanbul'da meydana gelen deprem serginin iptaline sebep olmuş,

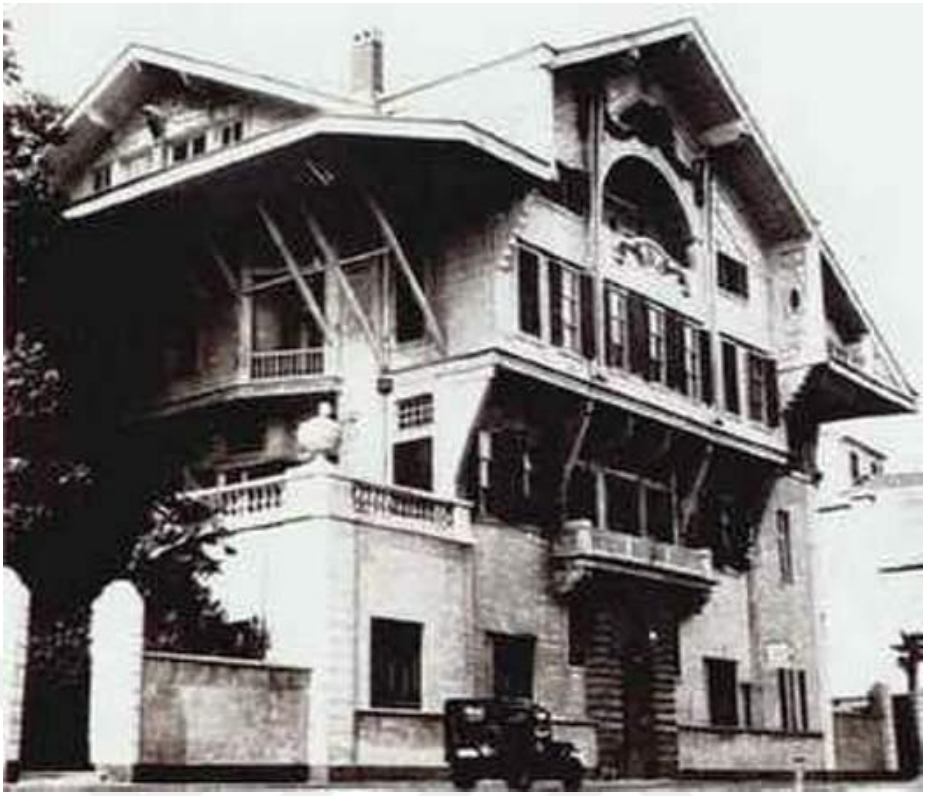
D’Aronco’nun (1857-1932) sergi projesi ise kağıt üzerinde kalmıştır. Öte yandan deprem D’Aronco (1857-1932) için yeni fırsatlar doğurmuştur. Devlet, depremin hasar verdiği camiler, çeşmeler, resmi binalar, Kapalı Çarşı ve Ayasofya’nın onarım işleri mimara verilmiştir [56]. Böylelikle, Osmanlı mimarisini incelemeye fırsat bularak daha iyi kavramıştır ve “Osmanlı mimarı” ünvanını alan ilk yabancı olmuştur. Avrupa’nın uluslararası Art Nouveau hareketini, Osmanlı başkentine getirmiştir ve Osmanlı mimarlığıyla, Art Nouveau üslubu çok iyi harmanlayabilmiştir. Böylece kendine özgü bir çizgi elde etmiştir. Nostaljik tutumlardan arınmış bir yaklaşımla, geleneği ihmal etmeksizin, yeni yapım tekniklerinin ve yeni malzemelerin benimsediği bir tasarım anlayışı bulunmaktadır [57]. **Tespit edilmiş projeleri;** Kapalı Çarşı Restorasyonu, Ayasofya Bazilikası Restorasyonu, Ayasofya Şadırvanı Restorasyonu, Yıldız Sarayı’nda Küçük Sera, Yaveran Dairesi Binası, Şale Köşkü ve Yıldız Çini Fabrikası, Mekteb-i Tıbbıye-i Şahane Binası, Tophane’de Yeni Çeşme, Şeyh Zafir Türbesi, Karaköy Mescidi, İtalyan Büyükelçiliği Tarabya Yazlık Konutu, Huber Köşkü, Ada Köşkü, Cemil Bey Evi ve Botter Apartmanı’dır.

Şale Köşkü (1898); 19. Yüzyıl Osmanlı mimarlığının en önemli yapılarından biridir. II. Abdülhamid’in (1842-1918) isteğiyle 3 bölümden oluşmuştur. Birinci kısım 1880 yılında yapılmıştır [51]. İkinci kısım (Şekil 2.2), II. Wilhelm’in İstanbul’u ziyareti amacıyla Sarkis Balyan’a (1835-1899) yaptırılmıştır(1887-89). Üçüncü kısım olan son kısmı ise yine aynı sebepten fakat bu sefer D’Aronco (1857-1932) tarafından 1898 yılında yapılmıştır. D’Aronco’nun (1857-1932) tasarladığı kısmın en önemli özelliği, dağıtıcı öğe olan koridorların olmasıdır. Binaya özgün üslup veren çok kenarlı iki kule ile bitirilmiş tören salonu birinci kattadır [52].

Şekil 2.19 Yıldız Sarayı Şale Köşkü [52]

İtalyan Büyükelçiliği Tarabya Yazlık Konutu (1906); değişikliğe uğramamış tek konut yapısı olan bu bina Tarabya'nın o dönemi hakkında bilgi vermektedir. Ağustos 1905 ile Aralık 1906 yılları arasında çizimleri hazırlanmıştır. Park ve bahçe düzenlemeleri, eğimli arazide merdivenlerle birbirine bağlanan teras ve asma bahçeleri ve servis binaları (mutfaklar ve elçilik evleri) ana binanın etrafında çevrelenmektedir. Zemin kat; boğaz yolu cephesinde kuzey-güney ana eksenine yerleşmiştir. İkinci kat; merkezi bir alanda çevrelenmiştir. Böylelikle iki kat yüksekliğinde olan bu mekanda odalar galeri etrafına sıralanmıştır. D'Aronco (1857-1932) da geleneksel evlerde olduğu gibi, üst katı toprağın neminden korumak için zemin katı kâgir olarak tasarlamıştır [50]. Klasik Türk mimarisindeki çıkmalarla cephe hareketlendirilmiştir. Dikdörtgen pencerelerin bazılarında kemerli çerçeveler bulunmaktadır. Geniş saçaklar eli böğründelerle desteklenmiş, terasında bulunan korkuluklar ise Neo-Klasik üsluptadır. Bitki dallarını andıran floral ahşap oyma işçiliği bulunmaktadır (Şekil 2.20), (Şekil 2.21).

Şekil 2.20 İtalyan Büyükelçiliği Tarabya yol cephesi [50]

Şekil 2.21 İtalyan Büyükelçiliği boğaz cephesi [50]

Huber Köşkü (1906); Şu anda Cumhurbaşkanlığı Köşkü olarak kullanılan yapı, Boğaziçi'nin Avrupa yakasında, Tarabya Koyu'nun güneyinde, Yeniköy-Tarabya yolu üzerinde yer alır. 34 hektar koruluğa sahip olan köşk, ana binası dışında, büyük bir ahır ve arabalık, hizmetliler konutu, iki küçük şale ve seradan oluşan bir malikanedir [53]. Yapı iki farklı dönemde inşa edilmiştir. Birinci kısım 1901-1903 yılları arasında Anoine Perpignani (1843- 1910) tarafından inşa

edilmiştir. İkinci kısmın inşası ise; 1906 yılında Perpignani (1843- 1910) ile yapılan anlaşma bittikten sonra, D'Aronco'nun (1857-1932) yaptığı değişikliklerle başlamıştır. Yapılan bu değişiklikler; ek mutfak binası, ek servis binaları, ana bina merdiven korkulukları ve dış cephe bezemelerini kapsamaktadır. D'Aronco (1857-1932) yaptığı bezeme tasarımlarıyla yapıya Art Nouveau soluk kazandırmıştır [54], (Şekil 2.22), (Şekil 2.23).

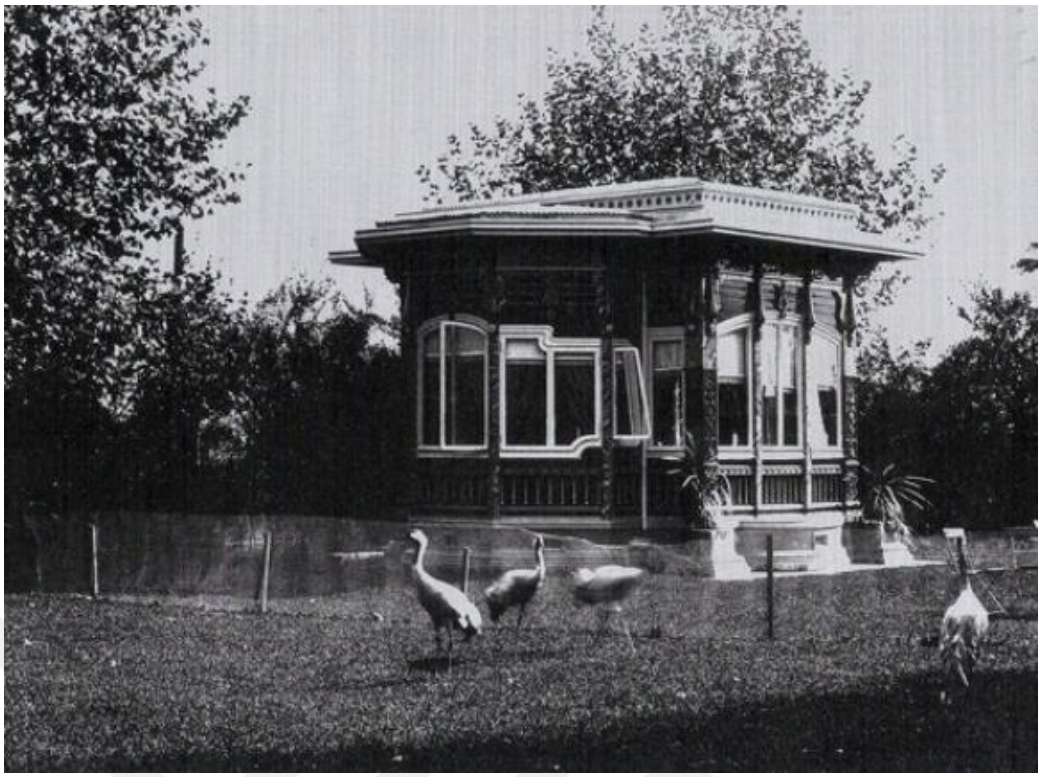

Şekil 2.22 Huber Köşkü eski fotoğraf [53]

Şekil 2.23 Huber Köşkü boğaz cephesi [54]

Ada Köşkü; Art Nouveau tarzındaki köşk, II. Abdülhamit'in Hasbahçe'de dinlenmek için yaptırdığı mekanın, çatı örtüsünü taşıyan ahşap destekler ve üst kısmı süsleyen bir dizi çok karmaşık hatlı çerçeve profillerinde Neo- Ottoman ayrıntılarına da yer verilmiştir.Köşkün etrafının tellerle çevrilerek, küçük bir hayvanat bahçesi haline getirildiği ve padişahın hayvanları buradan seyrettiği bilinmektedir [55] (Şekil 2.24).

Şekil 2.24 Ada Köşkü [55]

Botter Apartmanı (1902); Sultan II.Abdülhamid (1842-1918) tarafından özel terzisi Jean Botter için D'aronco'ya (1857-1932) tasarlatılmıştır. Bu bina, Art Nouveau mimarinin İstanbul'daki ilk önemli örneğini oluşturmuştur. Dar ve uzun parsele yerleşmiş olan bina hem konut hem de ticari işlevlidir. Botter Apartmanı'nın cephe genişliği 11 metre, derinliği ise 42 metredir. Apartman yedi katlı olup zemin katının caddeye bakan kısmında Botter Modaevi'nin satış ve teşhir kısmı bulunmaktadır. Birinci katında özel misafirleri ağırlamak amaçlı, arka tarafında ise yardımcıları için küçük odacıklar bulunmaktadır. Apartman taş ve çelik konstrüksiyon kaplamadır. Pera Palas'tan sonra asansörün kullanıldığı ilk binadır [62]. Botter Apartmanı'nın beşinci katındaki kıvrımlı küçük balkon, sedefli deniz helezonu kabuğunun stilize edilmiş haline benzer. Bu stil D'Aronco'nun (1857-1932) bir çok eserinde kendisini göstermektedir. Ayrıca cephesinde sıkça Art Nouveau florasının tipik örneği gül öğesi kendini gösterir. Eliptik merdiven sahanlığını aydınlatan bazı pencerelerde de özgün renkli camlar kullanılmıştır. Bu vitray motiflerinde dairesel parçalardan oluşmuş spiral biçimli güller görülmektedir (Şekil 2.25), [21].

Şekil 2.25 Botter Apartmanı [56]

Kireçburnu Cemil Bey Evi (1903); Yapı Boğaz'ın Batı yakasındadır ve 1974-75 senelerinde geçirdiği onarımla günümüze kadar ulaşmıştır. Fakat bu onarımlar yüzünden dış detaylarının çoğu yok olmuştur. Denize karşı olması nedeniyle tasarımında dalgaların etkin olduğu yapı, ilk iki katın cumbaları, eğimli verandaları, üçgen çatı araları ve ince ahşap kaplamalarıyla kendini gösterir. Doğramalarda sadelik, yapı genelinde doluluk-boşluk oranları Amerikan kolonilerini andırsa da yerel geleneklerin tipik özelliklerini de cephesinde yansıtır. Eklektisizmi Türk yapı karakterleriyle birleştirmiştir (Şekil 2.26), [55].

Şekil 2.26 Kireçburnu Cemil Bey Evi [55]

Edoardo De Nari (1874-1954); çalışma konusu olan ve detaylı olarak incelenen mimar ile ilgili kısa bilgi verilecek olunursa; 1874 yılında doğan mimar 1895 yılında İstanbul'a gelmiş ve evlenmiştir. İlk olarak resme olan ilgisi ve yeteneğiyle İstanbul'da tanınmış, Raimondo D'Aronco (1857-1932) tarafından mimarlığa yönlendirilmiştir. Bir dönem mimar Giulio Mongeri (1875-1953) ile ofis açarak birçok projede birlikte çalışmışlardır. Bu ortak projelerden bazıları St. Antoine Kilisesi ve Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu yapılarıdır. Yaşadığı dönemde bestekar, politikacı ve mühendis kimliğiyle de tanınmıştır. Ayrıca Mimar Kemalettin (1870-1927)'e ait Vakıf Han inşaatının müteahhitliğini yapmıştır. 16 Ağustos 1954'te Büyükada'da vefat etmiştir. **Bazı projeleri;** St. Antoine Kilisesi, Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu, Saray Sineması, L'Union Han, Aslan Çimento Fabrikası, Prens Mehmed Ali Hasan Köşkü (Atlı Köşk)'dür [66].

Giulio Mongeri (1875-1953); 1849 yılında İtalya'dan göçmüş olan Levanten bir ailenin torunu olarak 1875 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Milano Brera Akademisi'nde aldığı mimarlık eğitiminden sonra İstanbul'a dönmüştür. Ayrıca Brera Akademisi'nde Camillo Boito'nun en iyi öğrencilerinden biri olarak mezun olmuştur. İstanbul'a geldiğinde kendisine teklif edilen memuriyeti kabul etmeyip serbest çalışan olmak istemiştir. 1900 yılında serbest mimar olarak Saint Pierre Han'da ofis açmıştır. 1906 yılında Saint Pierre Han'a gelen Mimar Edoardo De Nari (1874-1954) ile ortaklık kurmuş, 1908'de Generali Sigorta Şirketi'nin

binasına taşınarak “Osmanlı İnşaat ve Anonim Şirketi”ni kurmalarıyla ortaklıkları devam etmiştir. Ayrıca, Guglielmo Semprini (1841-1917)’nin müteahhitlik şirketine de ortak olmuştur. Daha sonraki yıllarda ofisini, tasarımı kendisini ait Karaköy Palas (1920)’a taşımıştır. 1903-1934 yılları arasında İstanbul’da İtalyanlar a ait Societa Operaia Italiana di Costantinopoli’ye üye olmuş, 1907 yılında İtalyan Büyükelçiliği mimarı olarak atanmıştır [57]. 1900-1940 yılları arasında Türkiye’de çalıştığı bilinen Mongeri (1875-1953), gerek kişiliğiyle gerek mimarlık faaliyetleriyle Osmanlı son dönemi ve erken Cumhuriyet Dönemi’nde etkin üslubu olan I. Ulusal Mimarlık Akımı’nın en önemli temsilcilerinden biri olmuştur ve ismini duyurmuştur. Dönem mimarlarından Vedat Tek (1873-1942)’in mimari stüdyolarında bölüm başkanlığı ve 1909 yılında Osman Hamdi Bey’in Sanayi-i Nefise Mektebi’nde müdür olmasıyla öğretim görevliliği yapmıştır böylelikle Sedad Hakkı Eldem ve Arif Hikmet Koyunoğlu gibi birçok önemli ismi yetiştirmiştir [58]. Mongeri (1875-1953)’nin (1875-1953) üslubu hakkında Behçet Ünsal (1909-2006) Latin–Avrupa mimari üsluplarına yakın olduğunu, Sedat Hakkı Eldem (1908-1988) ise Neo-Klasik Osmanlı üslubunu benimsediğini söylemiştir. Yine öğrencileri tarafından plandan çok cepheye önem verdiğini söylenmektedir [59]. 1941 yılında II. Dünya Savaşı sebebiyle eşi ve küçük kızıyla beraber Venedik’te yaşayan kızının yanına gitmiştir. 1951 yılında diğer kızı Eleni’yi görmek için İstanbul’a gelmiştir daha sonra Venedik’e döndükten kısa bir süre sonra vefat etmiştir [57]. **İstanbul’daki Yapıları;** St. Antoine Kilisesi (1906-1912), Karaköy Palas (1920), Maçka Palas (1922-1926), İtalyan Sefareti (1919), Assicurazioni Generali Han (1909), Devlet Tiyatrosu Taksim Sahnesi (Majik Sineması) (1914-1920), Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu (1911-1924), Güzelbahçe Evi (1927-1929), Taksim Anıtı Kaidesi (1928), Bulgur Palas, Ataman Kliniği (1925).

Bulgur Palas; bir zamanlar bulgur karaborsası yapmış İttihat Terakki Cemiyeti’nin Bolu milletvekili Mehmed Habib Bey tarafından, Cerrahpaşa Camii ve Arcadius sütunu yakınlarına yaptırılmıştır. Mehmed Habib Bey bu konakta ikamet etmeye fırsat elde edememiştir. Konak tamamlandığında vefat etmiş olan Mehmed Habib Bey’e ait Bulgur Palas borcu ve ipoteğiyle eşi Fatma Bediye

hanımın olmuş 1926 tarihinden itibaren Osmanlı Bankası'nın idaresine geçmiş, günümüzde Garanti Bankası'nın arşiv deposu olarak kullanılmaktadır [60]. Yapı üç tam bir yarım kattan oluşmaktadır ve büyük bir alanı kırmızı kiremitle yapılmış, kule kısımarlında ise sıva uygulanmıştır. Milli mimari etkisinin görüldüğü yapı yol cephesinin tam ortasındaki çokgen çıkma ile ve çokgen kulelerle plan ve cephede hareketlenmiştir (Şekil 2.27). Kiremitli kısımların dikdörtgen ve pencî kemerli pencerelerinde, pencere hizasından dışarı taşırılmış, kiremit malzemeli kemerler yer almaktadır ve pencereler dikdörtgen çerçevelerler belirginleştirilmiştir. Yol cephesinde ikili kemerli pencereler ortada ve iki yanda yer alan mukarnas başlıklı mermer sütunlarla bağlanmaktadır Sıvalı olan kısımlardaki pencerelerde de pencerenin formuna uyumlu olarak pencî ve dikdörtgen çerçeveler bulunmaktdır (Şekil 2.27). Kırma çatılı yapının kule kısımları yelpaze şeklinde çokgen saçaklı kubbeyle örtülmüştür (Şekil 2.28).

Şekil 2.27 Bulgur Palas /Garanti Bankası arşiv deposu arka cephesi [60]

Şekil 2.28 Bulgur Palas/Garanti Bankası arşiv deposu yol cephesi [61]

Ataman Kliniği; 1925 yılında Ruşen Sadıkoğlu tarafından yaptırılmış, döneminde "Sadıkoğlu Villası" olarak tanınmıştır. 1949 yılında Pakize Tarzi tarafından kiralanıp klinik olarak dönüştürülmüş, daha sonraları da klinik olarak kullanılmaya devam etmiştir. İsmet Ataman ve Ayten Vardar tarafından kiralandığında ismi Avatar Kliniği olan yapı Ayten Vardar'ın ayrılmasından sonra Ataman Kliniği olarak ismini değiştirmiştir. Seneler boyunca kiralanan kişilerin adını almış olan yapı 2007 yılında Dr. Şükrü Bozluolçay tarafından tarafından satın alınınca "Mongeri Evi" olarak adlandırılmasını istemiştir. Birinci Ulusal Mimarlık Akımı etkisinin görüldüğü yapı, dönemin konut mimarisi konusunda da bilgi vermektedir. Mongeri (1875-1953) yapının giriş kapısının arkasında bulunan sivri kubbeyle örtülmüş olan kuleyi daha sonra Ankara'da Tekel Başmüdürlüğü binasında da kullanmıştır [62]. Girişi yandan olan yapının giriş kapısının üstünde Bulgur Palas'ta da olduğu gibi balkon bulunmaktadır. Bu balkonla giriş kapısına saçak etkisi yapılmıştır. Kulede ve cephede yer alan pencî kemerli pencerelerin üstünde milli mimarisi etkisinde çini bezemeler bulunmaktadır. Dikdörtgen pencerelerde ise iki taraflı korint başlıklı plastrlar bulunmaktadır. Geniş saçaklı yapının saçak altıda ise kabartma şeklinde bezeme bulunmaktadır (Şekil 2.29).

Şekil 2.29 Mongeri Evi olarak bilinen Ataman Kliniği/Bozlu Art Project [62]

Güzelbahçe Evi (1927-1929); Nişantaşı'nda kendisi için tasarladığı evdir. Dikkat çekici güzellikte bahçesi olmasıyla sokağa "Güzelbahçe Sokağı" ismi verilmiştir (Şekil 2.2). Tanyeli; Mongeri (1875-1953)'nin İstanbul'da tasarladığı binalarda hocası Camillo Boito (1836-1914)'nun öğretilerine bağlı kaldığı, aldığı eğitim sebebiyle de Art Nouveau üslubunu benimsemediği düşüncesindedir. Kendi için tasarladığı bu ev için; genel bakışta modern üslupta tasarladığı söylenebilinirken detaylı incelendiğinde, Neo-Klasik üslupta ögelere ve sütunlarda oryantalist üsluba yer verdiği görülmektedir (Şekil 2.21). 1937 yılına kadar Mongeri bu evde kendisi yaşamıştır [57].

Şekil 2.30 Güzelbahçe Evi [57]

Şekil 2.31 Güzelbahçe Evi Neo-Klasik ve Oryantalist detaylar [57].

,

3

Edoardo De Nari Hayatı ve Yapıları

3.1 Edoardo De Nari Hayatı

Edoardo Carlo Vittoiro Denari 16 Şubat 1874'te Cenovo yakınlarında dünyaya gelmiştir. 1883 yılında ailesiyle Venedik'e yerleşmiş kısa bir süre içinde ailesindeki herkesi tek tek kaybetmiştir. Babasından aldığı resim yeteneği ve dünyayı keşfetme arzusuyla on altı yaşında tek başına kalan Denari, İtalyan Donanması'na katılmaya karar vermiştir. Donanma sayesinde dünyanın her yerine gitmiştir. Birkaç sene sonra tekrar Venedik'e döndüğünde Venedik Güzel Sanatlar Akademisi hocası Pompeo Molmenti, Denari'nin akademide eğitim görmesi gerektiği, yeteneğinin çok önemli olduğunu söylemiş olsa da geçinmesi için para kazanması gerekmiştir. Bu yüzden donanma görevini bırakamamış, bu konuşmadan hemen sonra bakanlıktan gelen görevle İstanbul'a yola çıkmak zorunda kalmıştır [63].

Başlanıçta göreve çıkmak konusunda kararsız kalmış olsa da arkadaşı Galletti'nin teşvikiyle görevi kabul etmiştir ve 15 Kasım 1895 yılında Archimede ismindeki gemiyle İstanbul'a yola çıkmıştır. Tüm dünyanın methettiği İstanbul'u ilk gördüğü anda hayal kırıklığına uğradığını yazdığı mektuplarda dile getiren Denari, İstanbul'da Cristel'le karşılaştıktan sonra burada yaşamaya karar vermiştir [64].

1 Kasım 1895 tarihinde "Morta al mado" tablosuyla Venedik Güzel Sanatlar Akademisi'nin kalıcı sergisinde ikincilik ödülü almıştır. Bu ödülle İstanbul'da İtalyan cemiyetinde ismini duyurmaya başlamıştır. Bu eseri gören büyükelçi İstanbul'daki büyükelçilik binasının ana salonun tavan resmi yapmasını istemiştir. Böylelikle Denari, İstanbul'daki ilk önemli işini yapmıştır [64].

11 Aralık 1897 yılında Venedik'e geri dönmüştür ve Cristel'e yazdığı mektupta ilk defa evine döndüğü için mutsuz olduğunu dile getirmiştir. Cristel, İstanbul'da

beraber yaşamaları için gereken düzeni kurmuş, bunun üzerine Mart 1898'de Denari, tren yoluyla İstanbul'a yola çıkmıştır [64].

İstanbul'a geldiğinde resme olan yeteneği ve donanmada çalıştığı dönemde aldığı mühendislik eğitimi ve tecrübesi doğrultusunda dönemin önemli İtalyan mimarlarından Raimondo D'Aronco tarafından mimarlığa yönlendirilmiştir. Sanayi-i Nefise'de net rolü bilinmemekle birlikte ders verdiği düşünülmektedir. Mimarlığa adım atmasının ardından, Cristel'in babasının Osmanlı İnşaat Anonim Şirketi'ndeki yerinin ve üyesi olduğu Bisanzio Risorta (1908) locasının etkisiyle hızla ismi duyulmuştur. Denari olan soyadını daha etkili olcağını düşünerek De Nari olarak değiştirmiştir [63].

1906 yılında Galata'da Bankalar Caddesi'ne paralel uzanan Eski Bankalar Sokağı'nda Saint Pierre Han'da ofis açmak istemiştir. Aynı handa ofisi bulunan Giulio Mongeri (1875-1953)ile ortak ofis kullanmaya karar vermişlerdir ve birlikte birçok proje tasarlamışlardır. Marko G. Langas, Antoine Perpignani (1843-1910), De Nari (1874-1954) ve Mongeri (1875-1953) 1905 yılında Saint Pierre Han'da Aznavurun (1854-1935) bıraktığı 5 ve 6 nolu odalara taşınarak ofislerini birleştirmişlerdir. 1906 ve 1907 yıllarında daha çok gelişip handaki diğer odaları da ofis olarak kullanmaya başlamışlardır [65]. 1908'lerden itibaren Langas, Mongeri (1875-1953) ve De Nari (1874-1954) ayrılıp Voyvoda Caddesi üzerindeki Assicurazioni Generali Han'da Societe Anonyme Ottomane de Construction (Osmanlı İnşaat Anonim Şirketi)'ni kurmuşlar, fakat 1920'de Mongeri (1875-1953) St. Pierre Han'daki ofisine geri dönmüştür [57].

1892 yılında Francois Hennebique tarafından patenti alınan günümüz betonarme sisteminin, 1911'de Türkiye'deki teşkilatlanmasındaki en önemli isminin Andre George olduğu belirtilmiştir. Sistemin ana temsilcisi yine George olmakla birlikte, uygulamaları yapan ve danışmanlık hizmeti veren firmaların önde geleni Osmanlı İnşaat Anonim Şirketi olmuştur [66].

1911-1913 yılları arasında zaten üyesi olduğu İtalyan İşçi Derneği'ndeki birinci başkanlık deneyimini yaşamıştır. Aynı sene Trablusgarp Savaşı'nın başlaması, İtalya ve Türkiye arasında gergin bir ortam oluşmuştur. Türkiye'de yaşayan

İtalyanlar ve İtalyan uyruklu Levantenler için Osmanlı tabiyetini kabul edenler dışındakilerin sınır dışına çıkmaları zorunlu tutulmuştur. Hatta Trablusgarp Savaşı nedeniyle Mongeri (1875-1953)'nin Sanayi-i Nefise'deki görevine Aralık 1911 tarihinde son verilmiştir [67]. Fakat Mimar Kemalettin (1870-1927)'e ait Vakıf Han'ın müteahhitliğini yapan De Nari (1874-1954) için adına özel bir izin çıkarılmıştır. Savaş sonrası imzalanan Uşi Antlaşması döneminde etkili bir rol oynayan "Bisanzio Risorta" isimli mason locasının üyesi De Nari (1874-1954), barış görüşmeleri için İtalya'ya gitmiştir. Barış sonrası İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği'nin başkanı olarak çalışmaya devam etmiştir [64].

Libya Savaşı sırasında, Türk politikacılarıyla olan ilişkisi göz önünde bulundurularak, Türk-İtalyan ilişkilerini sıcak tutmak maksatlı, daha önce başarılı bir şekilde görevini ifa eden De Nari (1874-1954) 1921 yılında tekrar İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği'nin başkanı seçilmiştir. 1921-1922 dönemi De Nari'nin (1874-1954) ikinci başkanlık dönemi olmuştur. Bu dönemde de Türk-İtalyan ekonomik ilişkileri adına Anadolu'da doğal kaynak işletmeciliği sektöründe çalışmaları olmuştur. Ankara Hükümeti ve Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938) için İtalya dostluğu çok önemli olmuştur. 1923 yılında ekonomik anlaşmalar için Ankara'ya yola çıkan De Nari burada Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938), İsmet İnönü (1884-1973) ve birkaç bakanla görüşmüştür. Lozan görüşmelerinin olduğu ve Mustafa Kemal Atatürk'ün (1881-1938) çok yoğun olduğu bir dönem olmasına karşın; Paşa (1881-1938), De Nari (1874-1954) ile birebir görüşme ayarlamıştır. De Nari (1874-1954), eşi Cristel'e yazdığı mektupta Paşa'nın (1881-1938) ne kadar samimi ve etkileyici olduğundan bahsetmiştir [64]

1920'lerde, ismine Bebek'te villa tasarladığı ve uzun yıllar yaşadığı, Lydia'yı evlatlık edinmiştir. Villa Lydia'da Mustafa Kemal Paşa dahil pek çok önemli isim ağırlanmıştır. 1940'larda eşi Cristel'den ayrılmış, Cristel Paris'te yaşamaya başlamıştır. De Nari ise daha sonra yardımcısı Amalia Hanım'la evlenmiştir. 1952 yılında Villa Lydia'nın satılmasıyla, Beyoğlu'nda bir apartmanda yaşamaya başlamış ve çalışmaya devam etmiştir. Yaz aylarını geçirdiği Büyükada'daki evinde 16 Ağustos 1954 yılında vefat etmiştir [64].

3.2 Edoardo De Nari'nin Yapıları

Edoardo De Nari, dönem mimarlarıyla birçok projede birlikte çalışmışlardır. Tablo 3.1'de bu yapılar ve mimarlar gösterilmiştir.

Tablo 3.1 Edoardo De Nari kamu yapıları tablosu

KAMU YAPILARI	**BULUNDUĞU YER**	**BİRLİKTE ÇALIŞTIĞI MİMARLAR**
İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği Binası Renovasyonu (1909)	İstanbul - Beyoğlu	Mongeri (1875-1953), Tedeschi, Semprini (1841-1917) ve Luzzali
Aslan Çimento Fabrikası(1910)	Kocaeli - Darıca	Mongeri (1875-1953) ve Langas
Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu (1911-1924)	İstanbul – Fatih	Mongeri (1875-1953)
L'Union Sigorta Han (Tütün Han) (1911)	İstanbul - Karaköy	Mongeri(1875-1953)
Abraham Paşa Korusu Binası (1914)	İstanbul - Beykoz	
Glorya ve Şark Sinemaları (1930)	İstanbul - Beyoğlu	
Casa D'Italian Renovasyonu (1930)	İstanbul - Beyoğlu	Alessandro Breschi
Park Otel (uygulanmamış proje)	İtanbul - Beyoğlu	
Haydar Faysal Targan Servis İstasyonu (1953)	İstanbul - Şişli	
Lion Mağazası Renovasyonu (1953)	İstanbul - Beyoğlu	

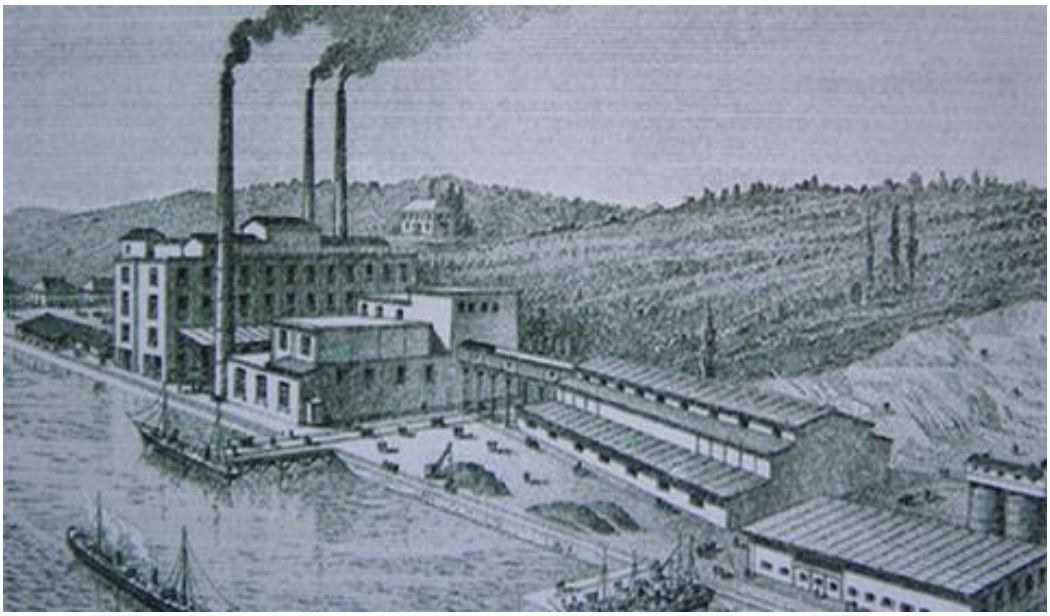
İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği Binası (1909); Societa Operia Italiana Di İstanbul olarak da bilinen yapı İstanbul Beyoğlu'nda yer almaktadır. İtalyan cemiyeti 17 Mayıs 1863 yılında kurulmuş, günümüzdeki binanın açılışı ise 1885'te yapılmış, 23 Ocak 1910 tarihinde tamamlanan renovasyonla bugünkü halini almıştır [76]. Mongeri (1875-1953), De Nari (1874-1954), Tedeschi, Semprini (1841-1917) ve Luzzali'nin 7 Mart 1909 tarihinde başkanla yapılan toplantıda, başkan yapıya yeni odaların eklenmesi gerektiğinden bahsetmiştir.

Zemin katta yer alan büyük salon katı büyütülmüş, döşeme kaplamaları, pencereler ve tavan süslemelerinde değişiklik yapılmıştır. İkinci katta kat yüksekliği artırılmış, zeminden yüksekte bulunan sahne kaldırılıp niş içine yerleştirilmiş, salonun iki yanında yer alan balkonlar kaldırılmıştır (Şekil 3.1). Yine aynı dönemde yapılan onarım çalışmalarıyla çatının değiştirildiği ahşap karkaslı çatı eklendiği görülmektedir [17].

Şekil 3.1 İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği tiyatro sahnesi [17].

Aslan Çimento Fabrikası (1910); Gebze'de yer alan fabrika Societe Anonyme Ottomane Arslan adıyla Türkiye'nin ilk çimento fabrikası olarak 1910 yılında kurulmuştur. İstanbul'da Osmanlı vatandaşı olan Rum asıllı Andrea Haci Kiriyaku, Langas, Konstantin Glitsos, Kimyager Kiriyaku, Demetrius Yanakopulo ve Nikolas Zarkali tarafından dönemin "milli iktisat" anlayışına uygun olarak kurulmuştur. Fabrikanın inşaatı bitmeden faaliyete geçmiş ve yurdun çimento ihtiyacı karşılanmaya başlanmıştır [68]. Fabrikanın inşasını ise De Nari ve Mongeri (1875-1953)'nin birlikte kurdukları Osmanlı İnşaat Anonim Şirketi, kurucu ortaklarından Mimar Langas ile Hennebique mühendisi Andre George kontrolünde üstlenmişlerdir (Şekil 3.2) [64].

Şekil 3.2 Aslan Çimento Fabrikası 1920'lerde görünümü [68]

Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu (1911-1924); 1911 yılında temeli atılan yapının inşasına Balkan Savaşları sırasında ara verilmiş, 1924 yılında anca inşası tamamlanmıştır. 50 yatak kapasiteli bu yapıyla birlikte Haseki Hastanesi 300 yataklı olmuştur [69]. Geniş kırma çatılı yapı dönem mimarisini yansıtmaktadır. Çatı Yapı çıkmalarla cephede hareketlenmiş, bu çıkmalarla simetrisi kırılmıştır. Zemin katta dikdörtgen pencereler kullanılırken, üst kat ve kapılar kemerli tasarlanmıştır [70]. (Şekil 3.3).

Şekil 3.3 Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu yol cephesi [70]

L'Union Sigorta Han (Tütün Han) (1911); Karaköy Voyvoda (Bankalar) Caddesi'nde bulunan yapıyı, L'Union de Paris Sigorta Şirketi inşa edilmiştir. Yakın zamanda Tütün Bank tarafından satın alınınca Tütün Han adını almıştır. Yapının zemin katında altı adet basık sivri kemerli açıklık bulunmaktadır. Bu basık kemerler ve aralarındaki kabaralar I.Ulusal Mimari üslubu olsa da, kapı alınlıklarında ve rozetlerdeki bitkisel motifler Art Nouveau üslubunun etkisinin de varlığını göstermektedir. Balkon korkuluklarında geometric, oval tasarımlı metal süslemeler Art Nouveau üslubu etkisindedir. Birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü katlar simetrik düzende tasarlanması, plasterlar ve kat silmeleri Neo-Klasik üslup etkilerini göstermektedir. Cephelerdeki düz etkiyi kırmak için ışık-gölge hareketli tasarımlar Neo Barok üslubuna gönderme yapmaktadır (Şekil 3.4), [71].

Şekil 3.4 L'Union Han/ Tütün Han (1911) giriş cephesi [71].

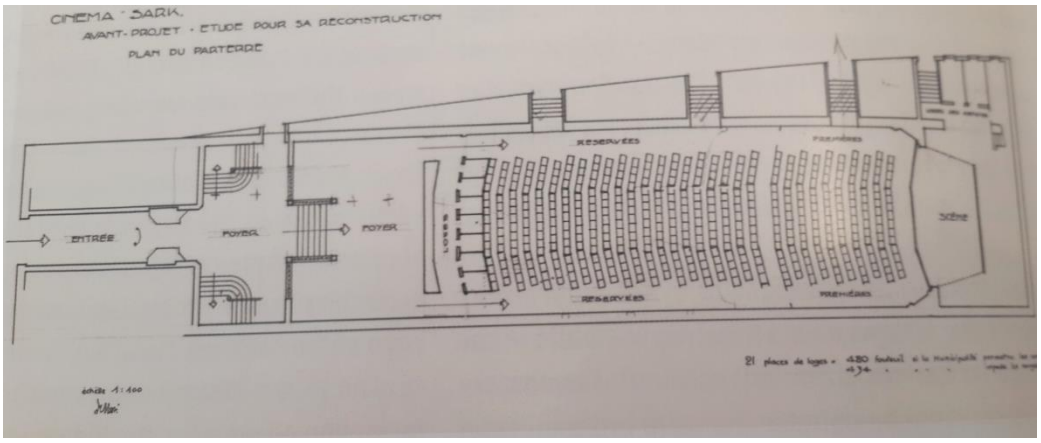
Abraham Paşa Korusu Binası (1914); Abraham Paşa köşkün bulunduğu 106 dönümlük Beykoz'daki 105 dönümlük arazisini, Fransız mimarlara düzenlettirmiştir. 28 Temmuz 1914 tarihli Le Moniteur Oriental gazetesinde, yönetimin, kumarhane inşaat işlerini De Nari'ye verdiğiyle alakalı bir haber yer almaktadır. Bu bilgiyle koru içerisinde yer alan kumarhane, tiyatro ve lokanta işlevlerini barındıran eğlence merkezi konseptini De Nari'nin yaptığını

söylenebilmektedir. Yine aynı gazetede yer alan bir başka haberde; bu kadar büyük bir projenin çok kısa sürede bitmiş olduğu ve De Nari'nin bu hususta bir inşaat rekoru kırmış olduğu yer almaktadır. Fakat Beykoz Korusu'nda yer alan bu bina, 1937 yılında yandığı için üslubu konusunda pek bilgiye ulaşılamamıştır (Şekil3.5) [72].

Şekil 3.5 Abraham Paşa Korusu'ndaki ahşap tiyatro [72].

Glorya ve Şark Sinemaları (1930); De Nari'nin 1930'larda Beyoğlu'nda tasarladığı sinemalardır. Bugün Demirören Alışveriş Merkezi'nin bulunduğu Deveaux Apartmanları'nda tasarlanmıştır. İstiklal Caddesi'nin Galatasaray Lisesi'ne gelmeden Sakız Ağacı Caddesi'yle kesişim noktasında bulunmaktadırlar. Gloria Sineması ilk adı Cine-Luxemborg'u zemin kotunda bulunduğu Lüksemburg Apartmanı'ndan almıştır. 1913 yılında inşa edilen bina birçok kez tadilat geçirmiş, 1931 yılında tamamen yıkılmış ve yerine Glorya Sineması tasarlanmıştır. Üç yıl sonra ismi Saray Sineması olarak değişmiştir. Şark Sineması ise hemen yanındaki binada yer almaktadır. 1933 yılında Türkçe isim verilmesi zorunluluğuyla Şark ismini alan sinema 1950'lerde ise Lüks Sineması adını alır ve yıkılana kadar bu şekilde tanınmaktadır (Şekil 3.6) [64].

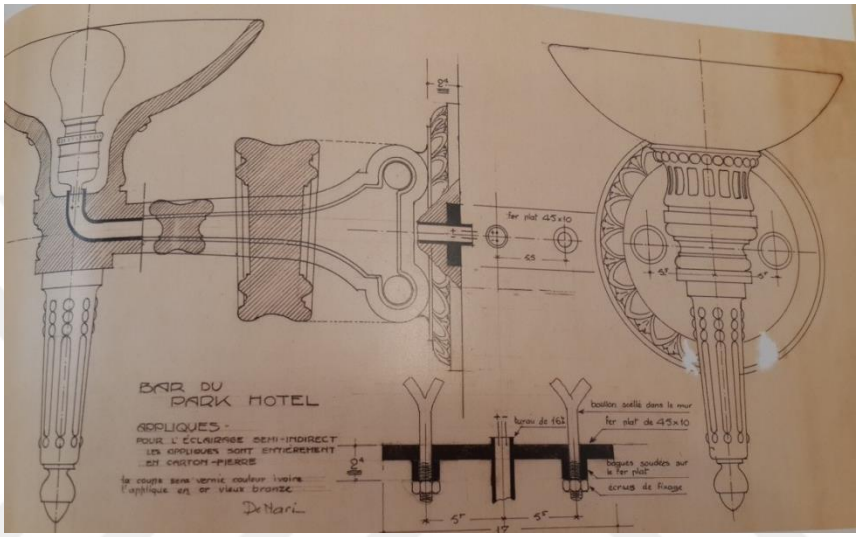
Şekil 3.6 Şark Sineması planı [64]

Casa D'Italian Renovasyonu ve Tiyatro Salonu (1930); binanın ilk inşa tarihi ve mimarı bilinmemektedir. 25 Ekim 1823 tarihiyle Sardunya Krallığı'nın Konsolosluğu olarak hizmet veren bina, İtalya'nın birleşmesiyle dönemin padişahı tarafından İtalya devletine hediye edilmiştir. İtalyan mimar Alessandro Breschi'nin tadilatını yaptığı binaya, 1930'lu yıllarda De Nari'nin de müdahalesi olmuştur. Bu tadilatla binanın cephesi ve giriş merdivenleri onarılmış; İç avlunun üstü kapatılıp Art Deco üslupta bir tiyatro salonu tasarlanmıştır (Şekil 3.7) 300 kişilik tiyatro salonunun sonradan kapatılmış avlu olduğu farkedilmemektedir [73].

Şekil 3.7 Casa D'Italia tiyatro salonu (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Park Otel (uygulanmamış proje); çizimlerinin yer aldığı Ali Güven Okday aile arşivinde, projenin mimarı hakkında bilgi bulunmamaktadır. Fakat 1930'lu yıllarda De Nari'ye ait duvar apliği çizimlerinin (Şekil 3.8) yer alması proje veya iç mekan düzenlemelerinde etkin isim olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca De Nari'nin 1944 yılında Park Otel'e ait onbeş katlı gökdelen projesi çizimi bulunmaktadır. Eğer bu proje uygulanmış olsaydı dönemin en yüksek binası olacaktı (Şekil 3.9), [64].

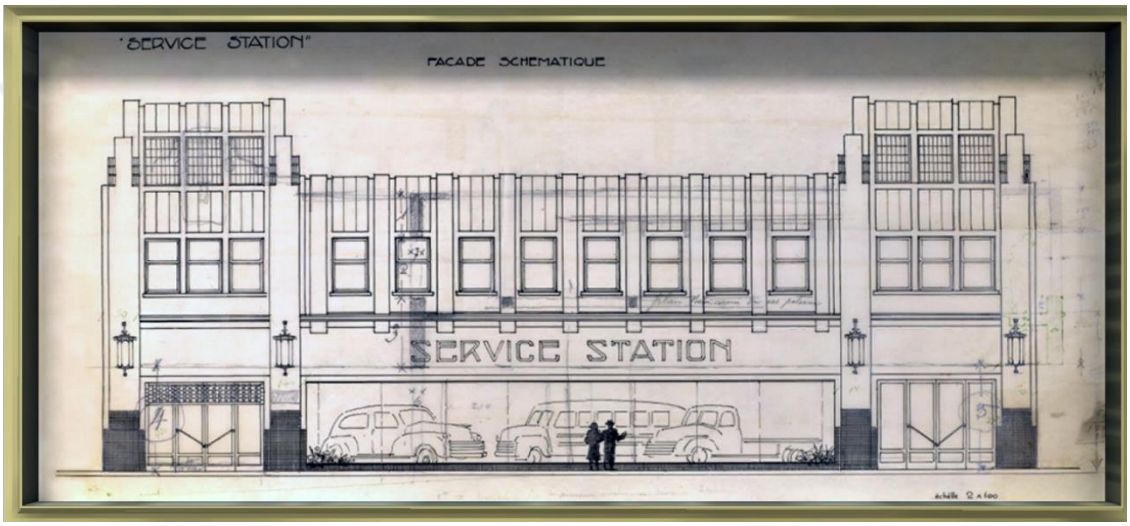

Şekil 3.8 Park Otel duvar apliği tasarımı [64]

Şekil 3.9 Park Otel gökdelen tasarımı [64]

Haydar Faysal Targan Servis İstasyonu (1953); 1953'te Şişli'de tasarlanmıştır. Amerikan modernliğini özetleyen otomobilin görünürlüğü ve gösterimine dayanarak tasarlanmıştır. Cephe tasarımında bulunan krom ızgaralarla Art Deco üslup, dikkat çekmektedir [82]. Alt kat teşhir, üst kat idare bölümü olarak; arka sokaktan rampayla inilen garaj kısmı tasarlanmıştır (Şekil 3.10). Ayrıca bu projede diğer çalışanların yer aldığı belgelere de ulaşılmıştır. Betonarme mühendisi; Mühendis Panayoti Taşçıoğlu, şap ve sıva işleri kalfaları; Stelyo ve Dimitro Vikopulos, demir aksam; Hüseyin Özdemirdöven, boyacı; Simon Nanas, servis ve station mühendisi; Frank Trayhorn'dur [73].

Şekil 3.10 Haydar Faysal Targan Servis İstasyonu [64]

Lion Mağazası Renovasyonu (1953); 1953 yılında İstiklal Caddesi'nde tasarladığı proje De Nari'nin son projesidir. Özellikle kumaş, elbise ve aksesuar satışıyla tanınan mağaza, sıfırdan yapılmamış cephe ve planda düzenlemeler yapılmıştır. İstiklal Caddesi cephesinde giriş kısmı içeri çekilerek zeminde sade bir şekilde tasarlanırken, ilk üç katında köşelerde betonarme kaburgalarla özgün ve dönem mimarisinden farklı bir şekilde tasarlanmıştır. Kallavi Sokak cephesinde ise akantus yaprağı bezemeli sütun başlıklı plasterlar bulunmakta, ön cephede yer alan yatay kaburgalar bu cephede dikeyde kendini göstermiştir (Şekil 3.11) [64].

Şekil 3.11 Lion Mağazası [64]

Edoardo De Nari'nin dini yapıları da aşağıdaki Tablo 3.2'de belirtilmiştir.

Tablo 3.2 Edoardo De Nari dini yapılar tablosu

DİNİ YAPILAR	**BULUNDUĞU YER**	**BİRLİKTE ÇALIŞTIĞI MİMARLAR**
St. Antoine Kilisesi (1912)	İstanbul - Beyoğlu	Mongeri (1875-1953)
Santa Maria Draperis Kilise Kompleksi Renovasuonu (1930)	İstanbul - Beyoğlu	
Pera Sinagogu Projesi (uygulanmamış)	İstanbul - Beyoğlu	

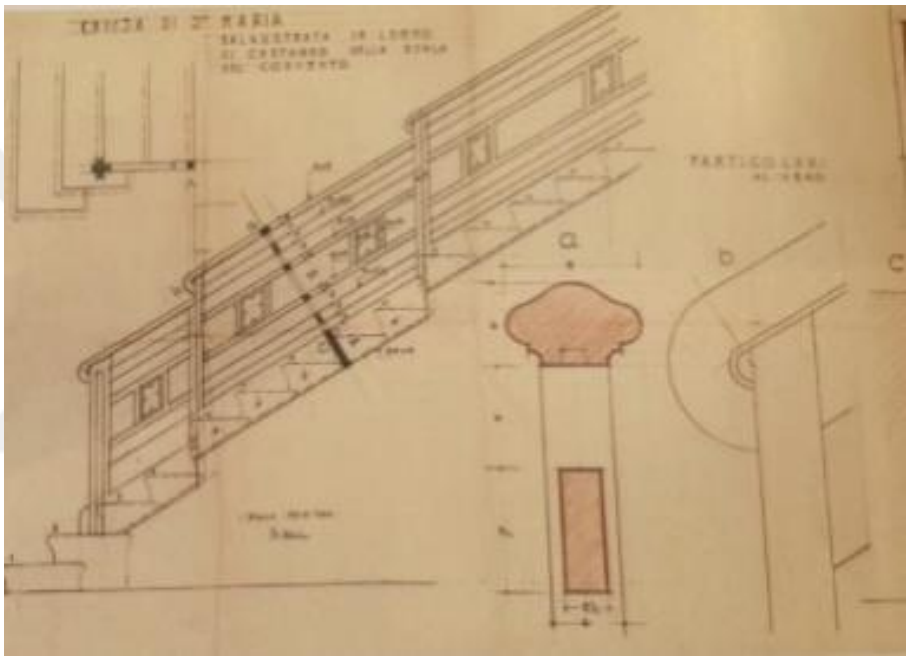
St. Antoine Kilisesi (1912); St. Antuan olarak da bilinen yapı İstiklal Caddesi'nin sembol yapılarından biridir. Yapının projesini, De Nari (1874-1954) ortağı Mongeri (1875-1953) ile hazırlarken, kontrollük görevini ise Semprini (1841-1917) yapmıştır. Bu yapı İtalya birleştikten sonra İstanbul'da İtalya'yı temsil eden yapı olarak geçmiştir. Tasarımında geçmişten projelendirme

zamanına kadar olan döneme kadar ki İtalyan devletlerin rozetlerine yer verilmiştir. Yapı kilise, kiliseye bağlı papaz evi ve apartman birimlerini içinde barındıran kompleks bir yapıdır. 11 Haziran 1906 yılında apartman kısmına konulan ilk taş ile inşaatı başlamıştır. Caddeyle kilise arasında kalan ve kiliseye akar olması amacıyla tasarlanan apartman bloklarından avluya üç kemerli geçitle ulaşılmaktadır. Altışar katlı planlanan bloklar birbirine köprüyle bağlanmaktadır. Doğuya doğru eğimli arazide konumlanmış olan kilise "Latin Haçı" plan şeklindedir. Doğuda yer alan apsidi beşgen şeklinde, giriş cephesi olan batı cephesinde ise orta nef, dikdörtgen biçimde çıkma yapmaktadır. Cephelerinde, taşıyıcı bölümler dışında yer alan kısımlarda vitray camlı sivri kemerli pencereler bulunmaktadır. Yapının temsili kabul edilen giriş cephesi, plasterlarla sınırlandırılmış; üç kapının bulunduğu cephede her kapının üstünde Gotik mimarinin en belirgin özelliği olan gül penceresi bulunmaktadır. Saçak silmelerinin altı ise mavi çinilerle kaplanmış sivri kemerli niş sırasında geniş bir bordür barındırmaktadır (Şekil 3.12), [74].

Şekil 3.12 Saint Antoine Kilisesi giriş cephesi [74]

Santa Maria Draperis Kilise Kompleksi Renovasyonu; defalarca yenilenen kilise binası son olarak 1769 yılında yapılmış fakat 1870 Beyoğlu yangınında yeniden hasar görünce 1874 yılında İtalyan mimar Semprini (1841-1917) tarafından yeniden inşa edecek kadar köklü bir onarım geçirmiştir [82]. 1930'lu yıllarda De Nari'nin yaptığı onarım çalışmaları ise rahiplerin ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı yapılmıştır, üslupta farklı bir çalışmaya girmemiş, bu sebeple Neo-Klasik üsluptaki İstiklal Caddesi cephesine iki kat eklenmiştir. Ayrıca giriş katında rahip odalarına geçiş kısmı olan hol de yeniden düzenlenmiş, üst kata çıkış için betonarme bir merdiven tasarlamıştır (Şekil 3.13)

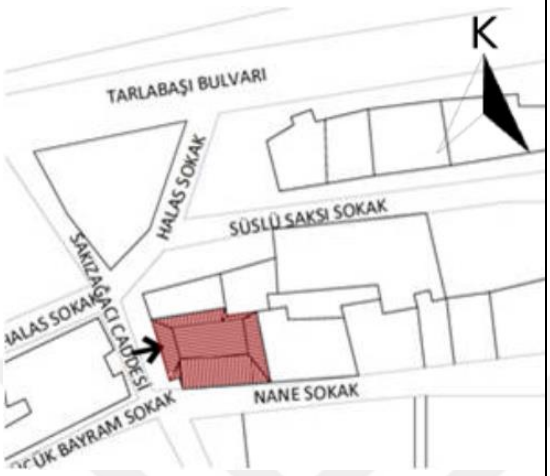
Şekil 3.13 Santa Maria Draperis Kilisesi rahip odalarına çıkan merdiven [64]

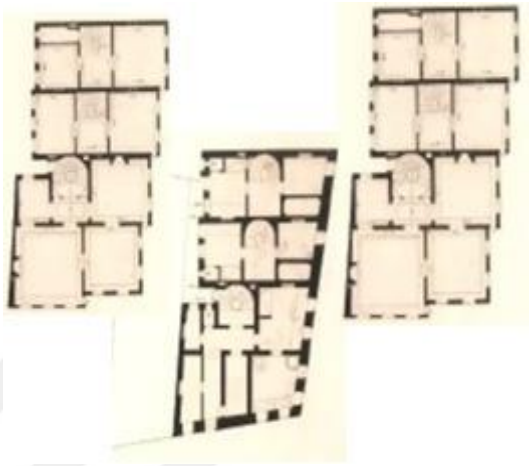
1.4 Edoardo De Nari Konut Yapıları

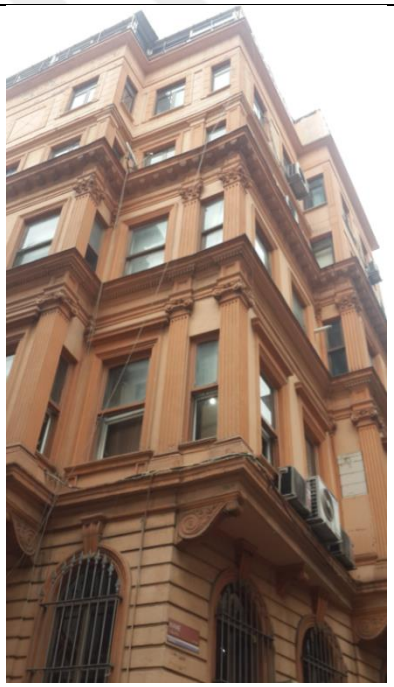
Mimar Edoardo De Nari'ye (1874-1954) ait on altı adet konut yapısı tespit edilmiştir. Tespit edilen konut yapıları bu bölümde katalog halinde incelenmiştir. Yapılar tek tek tespit edilmiş, günümüzde mevcut olanlar yerinde incelenmiştir. Bu incelemelerde öncelikle yapılar yerinde fotoğraflanarak, adresi, planları, imari özelliklerinin yer aldığı açıklamanın yer aldığı, özgün proje, eski ve yeni fotoğrafları ile iç ve dış bezemeleri incelenerek kataloglar hazırlanmıştır. Öncelikle bu konutlar Tablo 3.3'de listelenmiştir

Tablo 3.3 Edoardo De Nari konut yapıları tablosu

KONUT YAPILARI	**YERİ**
Nane Sokak Apartmanı (1905)	Beyoğlu
St. Antonio Kilisesi Apartmanı (1912)	Beyoğlu
Villa Lydia (1920'ler)	Bebek
Prens Mehmed Ali Hasan Köşkü (1925)	Sarıyer
Mehmed Açıkalın Villası	Bebek
Fernando Franco Villası (1934)	Büyükada
Kazım Şinası Dersan Villası (1937)	Büyükada
Mehmet Ferit Şerbetçizade Apartmanı (1939)	Beyoğlu
Takopulos Dairesi	Taksim
Villa Saadet (1942)	Kadıköy
Fuad Bezmen Villası (1949)	Bakırköy
Aslan Sadıkoğlu Yalısı (1940'lar)	Sarıyer
Mecdettin Şerbetçi Villası (1949)	Bakırköy
Surp Agop Apartmanları (1940'lar)	Elmadağ
Erenler Apartmanı	Şişli
Villa Zazadze (1951)	Sarıyer

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Nane Sokak Apartmanı</td><td colspan="2">YAPIM YILI: 1905</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:1 /A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beyoğlu</td><td>PARSEL: 13</td><td>ADA:</td><td>PAFTA:</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Şehit Muhtar Mahallesi Sakız Ağacı Caddesi No:16</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: İş Hanı</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: Tescilli</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Şekil 3.14 Nane Sokak Apartmanı vaziyet planı</td><td colspan="2">
Şekil 3.15 Nane Sokak Apartmanı kat planları [64]</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapı Tanımı

Edoardo De Nari'ye ait çizimlerin bulunduğu Büke Uras arşivinde Fransızca ve Ermenice açıklamalarla orijinal çizimleri bulunan bu yapı De Nari'ye atfedilebilir. Bu kabulle De Nari'nin bilinen ilk projesi denilebilir [73]. Mevcutta sadece köşedeki bina bulunmaktadır. Çizimlerde dört katlı olan yapıya daha sonra iki kat daha eklenmiştir. Çizimlerde görünen mansard çatı günümüze ulaşamamıştır.</td><td colspan="2">
Şekil 3.16 Nane Sokak Apartmanı cephe fotoğrafı (Fotoğraf: Betül Kılıç)</td></tr>
</table>

YAPI ADI: Nane Sokak Apartmanı		**YAPIM YILI:** 1905		**KATALOG NUMARASI:**1 /B
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL**: 13	**ADA:**	**PAFTA:**	

Plan Özellikleri

Yapının girişi Sakız Ağacı Caddesi üzerinde, cephenin ortasındandır. Yedi basamaklı antreden, apartmanın kat sahanlığına, sonrasında katlar arasında bağlantıyı sağlayan döner merdivene ulaşılır (Şekil 3.15).Her katta tek daire bulunmaktadır. Başta ikamet amaçlı tasarlanan yapı şu anda iş hanı olarak kullanılmaktadır.

Cephe Özellikleri

Cephe çizimleriyle mevcut yapı arasında farklılıklar olsa da mevcutta 19.yüzyılın izleri görülmektedir. Her katta farklı pencere olması Neo-Klasik stilden etkilenildiğini göstermektedir. Bodrum katta küçük pencereler, giriş katta kemerli ve kanatlı pencereler, üst katlarda ise dikdörtgen giyotin pencereler bulunmaktadır (Şekil 3.16).

Şekil 3.17 Nane Sokak Apartmanı'na giriş ve döner merdiven (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Nane Sokak Apartmanı		**YAPIM YILI:** 1905		**KATALOG NUMARASI:**1/C
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL**: 13	**ADA:**	**PAFTA:**	

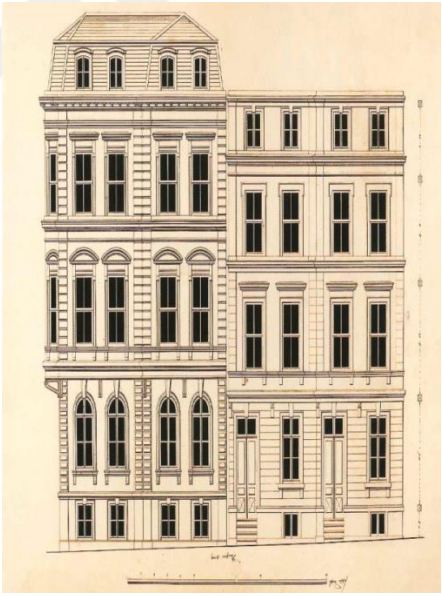
Giriş cephesinde tam ortada cumbayı andıran çıkma saçak görevini görmektedir (Şekil 3.18).Nane Sokak cephesinde de yine zemin kattan sonra farklı genişliklerde çıkmalar bulunmaktadır (Şekil 3.19).

Bezeme Özellikleri

Cephede zemin katta Rönesans saraylarını andıran taş kaplama taklidi fugalı olan duvarlar bulunmaktadır. Bodrum kattaki küçük pencereler üstü hafif kemerli dört parçaya bölünmüş; çizimlerde görünmeyen parmaklıkların sonradan eklendiği düşünülmektedir. Zemin kattaki kemerli pencereler kanat kısımları dört, kemerli kısım iki olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Pencerelerde, kemerin ortasında kilit taşlı, bitim noktaları olan denizliğin iki tarafında kare biçimli detaylı söveler bulunmaktadır (Şekil 3.20).

Şekil 3.18 Nane Sokak Apartmanı giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

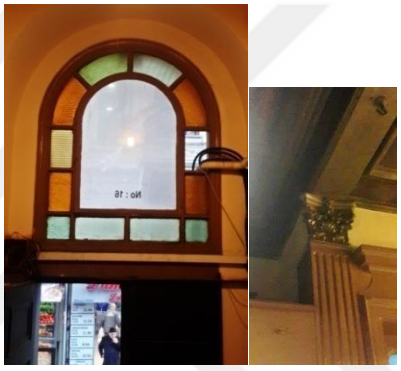
Şekil 3.19 Nane Sokak Apartmanı cephe çizimleri [64]

YAPI ADI: Nane Sokak Apartmanı		**YAPIM YILI:** 1905		**KATALOG NUMARASI:**1 (D
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:** 13	**ADA:** 349	**PAFTA:**	

Üst kattaki pencerelerin çizimlerden farklı olduğu görülmektedir. Çizimde kemerli alınlıklı söve bulunurken, mevcutta dikdörtgen söveler; birinci katta ise pencerelerin üstünde sadece çıta vardır (Şekil 3.21). Katlar birbirinden yatay silmeler ve köşe birleşim yerlerinde ise iyonik sütun şeklinde plasterlarla ayrılmıştır. Ayrıca çıkmaların altlarında kırık dallar ve spiral motifler bulunan payandalar vardır (Şekil 3.21). Giriş kapısının üstü turuncu ve yeşil renkli vitray camlıdır. Antreden kat sahanlığına geçtiğimizde korint sütun başlıklı yivli plasterlar bulunur (Şekil 3.22). Antre ve kat sahanlığında tavan ölçüleriyle orantılı alçı ve kalemişi tavan süslemeleri vardır. Pervazında yaldız renkli iki taraflı lotus palmet bulunan tavan süsü, altı panoludur. Bej renkli zemin üzerine yeşil, lacivert ve koyu gri renkli palmet ve istiridye motifleri bulunmaktadır. Bu panoların ortasında kırmızı zemin üzerinde iki adet rozet bulunmaktadır (Şekil 3.22).

Şekil 3.20 Nane Sokak Apartmanı Cephe Detayları (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.21 Apartman giriş kapısı vitray ve sütun başlık detay fotoğrafı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.22 Antre tavan süsü (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Nane Sokak Apartmanı		**YAPIM YILI:** 1905		**KATALOG NUMARASI:**1/E
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL**: 13	**ADA:**	**PAFTA:**6	

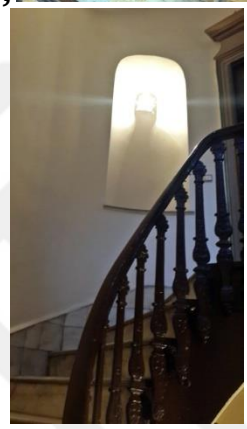
Daire kapıları iki kanatlı, üst tarafı cam olan üç bölümden oluşmaktadır. Kapıların üstlerinde geniş ahşap başlık vardır. Kapıların yanlarındaki nişlerin içi günümüzde aydınlatma elemanlarının monte edildiği bölümlerdir (Şekil 3.24).

Merdiven korkuluğunun parmaklıkları ise sütun gibi tasarlanmıştır. Üç bölümden oluşan parmaklıkların alt kısmı palamut yaprağı, orta kısım lale deseni, üst kısmı ise korint sütun başlığını andıran bir tasarıma sahiptir (Şekil 3.24).

Kapıdan girince zemin kattaki merdivenlerin başında iki tarafta aydınlatma nişleri vardır. Buradaki nişler daire kapılarındaki nişlerden farklı olarak ahşap çerçeve ve cam ile kapatılmıştır (Şekil 3.24).

,

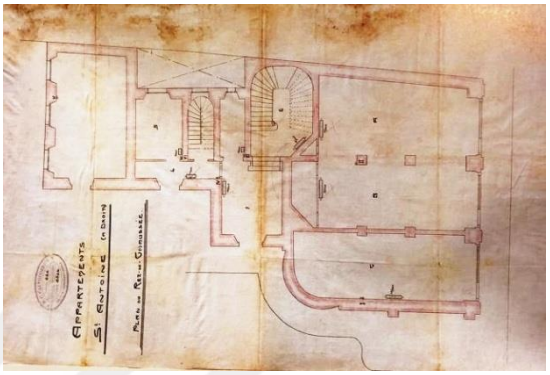

Şekil 3.23 Daire giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.24 Merdiven küpeşte detay fotoğrafı (Fotoğraf:Betül Kılıç)

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: St. Antonio/Antuan</td><td colspan="2">YAPIM YILI:</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:2/A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beyoğlu</td><td>PARSEL: 18</td><td>ADA: 319</td><td>PAFTA:</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Tomtom Mahallesi İstiklal Caddesi No:171-173</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Konut</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: Tescilli</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Şekil 3.25 Saint Antonio Apartmanı vaziyet planı</td><td colspan="2">
Şekil 3.26 Saint Antonio Apartmanı tesisat planı</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapı Tanımı

19. yüzyılda yol çalışmaları sebebiyle var olan kilisenin yola taşan kısımlarının yıkımı söz konusu olunca, bu fırsat bilinerek yeni bir kilise inşasına karar verilmiştir [84].

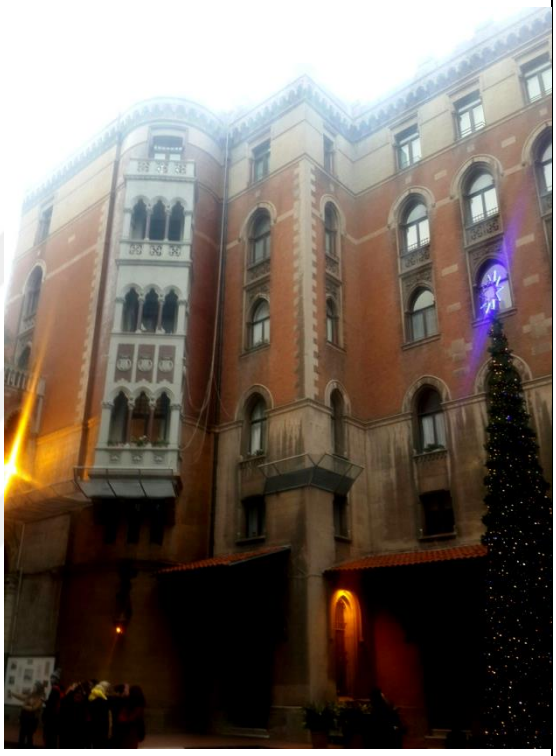
Edoardo De Nari ve Guilio Mongeri (1875-1953)'nin ortak projesi olan apartman, kilise ile İstiklal Caddesi arasında yer almaktadır. Kiliseye akar olması planlanan apartmanın inşası kiliseden önce bitmiştir [85].Katolik cemaati üyeleri, burada yaşayacak insanları geleneklerine saygılı insanlardan seçmişlerdir [86].</td><td colspan="2">
Şekil 3.27 Saint Antonio Apartmanı avlu cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)</td></tr>
</table>

YAPI ADI: St. Antonio/Antuan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**2/B
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:**	**ADA:** 319	**PAFTA:**33	

Plan Özellikleri

Kilise, kiliseyle bağlantılı papazın evi ve iki bloktan oluşan apartmanla dikdörtgen şeklinde bir kompleks oluşturmuşlardır.

Beyoğlu'nun ilk betonarme yapısı olarak geçen apartmanlar simetrik olarak avlunun iki tarafında, girişleri avlu tarafındandır ve ikinci kattan birbirine köprüyle bağlantılıdır [75] Kilise ve cadde arasında kalan apartman, kiliseyi set gibi örtmekten ziyade, cadde tarafında zemin katındaki dükkanlarıyla kiliseye finansal olarak destek sağlamaktadır. Bu İslamiyet'teki vakıf sistemine benzetilmektedir. Altışar katlı olan apartmanın geniş cephesi İstiklal caddesinde ve kiliseye doğru planda daralır ve böylece kilise daha çok vurgulanır.

Şekil 3.28 Saint Antoine Apartmanı avlu girişi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: St. Antonio/Antuan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**2/C
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:** 18	**ADA:**	**PAFTA:**3	

Cephe Özellikleri

Her blokta üçer tane olmak üzere toplam altı tane dükkanın sivri kemerli girişleri vardır .

İkinci kattaki bağlantı köprüsünün altında yine avluya giriş-çıkışların yapıldığı, ortadaki daha geniş olan üç kemerli geçit vardır

Her katta farklı pencere dizilimleri vardır. Ortada ve üst katta üç dilimli sivri kemerli pencereler bulunurken, kenarlardaki diğer pencereler sadece sivri kemerlidir. Üçüncü katta bulunan pencerelerde mini balkon bulunur.

Pencerelerin ortasında aydınlatmalar vardır.

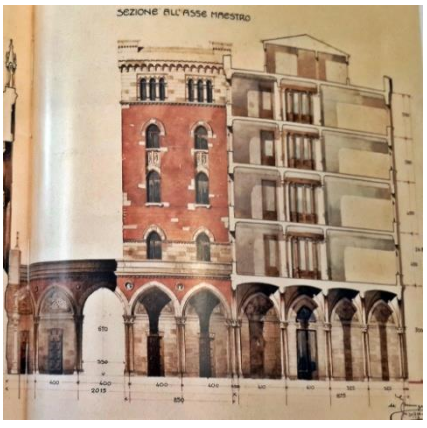
Cephenin daralan ilk köşede üçlü kemerli balkonlar bulunur ve bu yapıya düşeysellik de katmıştır. Bu korkulukların altında üçlü uzun ince pencereler bulunmaktadır.

Şekil 3.29 St. Antonio Apartmanı cadde cephesi (Fotoğraf: Loran Sebuhyan) [75].

Şekil 3.30 St. Antonio Apartmanı avlu cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.31 St.Antonio Apartmanı kesiti [64].

YAPI ADI: St. Antonio/Antuan		**YAPIM YILI:**		**KATALOG NUMARASI:**2/D
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:** 18	**ADA:**	**PAFTA:**3	

Avlu cephesinde üst kat ve birinci kat pencereleri dikdörtgendir, geri kalan pencerelerin yine kemerli olduğu görülmektedir. Zemin kattaki pencereler ise kemerli ve parmaklıklıdır. Ayrıca zemin katta sundurma bulunmaktadır. Giriş kapısı kemerli, iki kanatlıdır ve üstünde sundurma vardır**.**

Bezeme Özellikleri

Gotik mimari etkisiyle yapılan ve bezeme açısından oldukça zengin olan bu yapıda, Ortaçağ İtalyan devletleri olan, Cenova, Venedik, Pisa, Floransa, Amalfi, Ancona, Ferrera, Urbino ve Lucca'nın amblemleri de cephede kabartmalarla yerlerini almaktadır.

İlk üç kat ve üst kat taş kaplama görünümünde, ara katlar ise kırmızı tuğla kaplama şeklindedir ve kırmızı kaplı yerlerde haç imgeleri vardır.

Şekil 3.32 St. Antonio Apartmanı avlu cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.33 Saint Antoine Apartmanı giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: St. Antonio/Antuan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**2/E
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:**	**ADA:** 319	**PAFTA:**3	

Kemerli pencerelerin alt kısımlarında ve balkon korkuluklarında, dört yapraklı yonca içinde birbirine doğru dörtlü haç süslemesi vardır [75].

Şekil 3.34 Balkon korkuluğu (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Balkon korkulukları üç dilimli üçlü sivri kemerler, kemere ait demet sütunlarının birleşme yerlerinde rozetler bulunmaktadır (Şekil 3.35)

Balkonların bitim noktalarında, çatıda saçağın uçlarında dantel gibi işlenmiş taş kornişler vardır. Son kat ince bir yatay silme ile bölünmüştür (Şekil 3.36)

Şekil 3.35 Cephede yer alan devlet amblemleri (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.36 Saçaklarda yer alan taş işlemeler (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: St. Antonio/Antuan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**2/E
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:**	**ADA:** 319	**PAFTA:**3	

İki bloğu birbirine bağlayan köprü, kenarlarda ikili, ortada üçlü kemerli olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu kemerler sivri ve dilimli kemerlerdir. Kemerlerin birleşim yerlerinde rozetler bulunmaktadır. Köprünün üst katında yer alan korkuluklar ise korint sütunu andıran parmaklıklıdır. Köprünün altında yer alan geçit de üç bölümlüdür. Ortada daha geniş olan üçlü kemerler birbirine korint sütunlarla bağlanmıştır (Şekil 3.37)

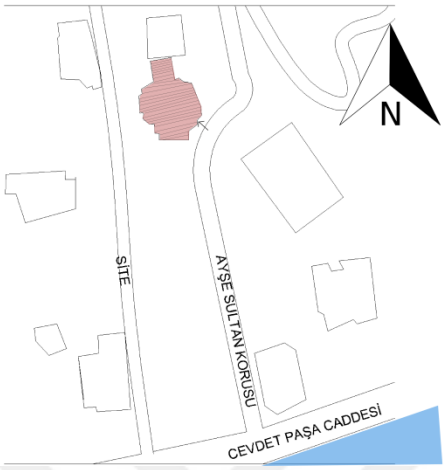
Apartmanın giriş kapısı ise iki kanatlı, kemer kısmı cam ve spiral ferforje, alt kısmı ise dörder bölümden oluşan ahşaptır. Bir diğer giriş kapısı da aynı şekildedir, fakat etrafında çiçekli spiral kapıyı çevrelemektedir. İki kapının da kemer kısmını vurgulayan dışta bir çeper vardır, bu çeperin bitim noktalarında yine rozetler bulunur (Şekil 3.38)

Şekil 3.37 Saint Antonio Apartmanı geçit köprüsü (Fotoğraf: Betül Kılıç)

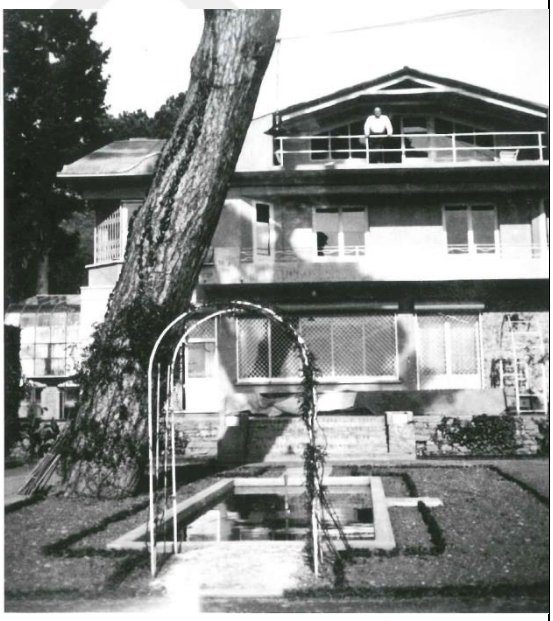

Şekil 3.38 Saint Antonio Apartmanı giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Villa Lydia</td><td colspan="2">YAPIM YILI: -</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:3/A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beşiktaş</td><td>PARSEL:</td><td>ADA: 82</td><td>PAFTA:-</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Bebek Mahallesi Bebek Hamamı Sokağı 8B</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Konut</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: Tescilsiz</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Şekil 3.39 Vaziyet Planı</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapı Özellikleri

De Nari bu evi 1920’lerin ortasında kendi ailesi için tasarlamıştır ve kızı Lydia’nın ismini vermiştir [64].

Ayşe Sultan Korusu’ndaki sitede yer alan villa, özgünlüğünü tamamen kaybetmiştir. Bu villayı geçirdiği tadilatlardan sonra, ancak eski fotoğraflarında deniz manzarasına bakan cephesindeki geniş terasları sayesinde tanımak mümkün olmuştur. (Şekil 3.40)</td><td colspan="2">
Şekil 3.40 Villa Lydia deniz cephesi 1940'lar [64]</td></tr>
</table>

YAPI ADI: Villa Lydia			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**3/B
İLÇE: Beşiktaş	**PARSEL:**14	**ADA:**82	**PAFTA:**-	

Cephe Özellikleri

Deniz manzarasına doğru setlerden oluşan bahçenin tepesinde yer alan villa üç katlıdır. Zemin katından basamaklarla inilen bahçede, Barok üslubunda dairesel seyir terası ve dikdörtgen bir havuz dikkat çekmektedir (Şekil 3.41)

Kırma çatısı olan villanın köşelerinde geniş saçaklı bölümler yer alır.

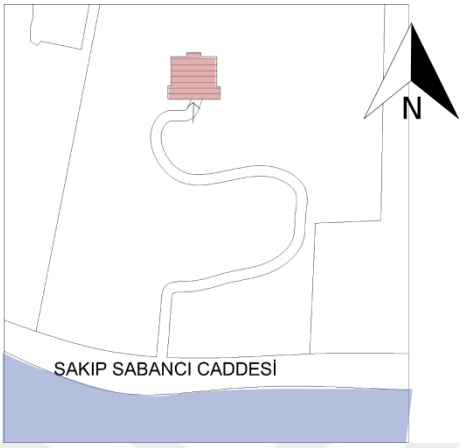
Genellikle iki kanatlı dikdörtgen pencereleri bulunan villa banliyö tarzda tasarlanmıştır.

Bezeme Özellikleri

Cephede dikkat çekici bezemesi bulunmayan villa, zemin kat pencereleri kafesli kepenkle ve teraslardaki korkuluklarla hareketlendirilmiştir.

Şekil 3.41 Villa Lydia'nın bahçesinden [64]

<table>
<tr><td colspan="3">YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan</td><td colspan="2">YAPIM YILI:</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:4 /A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Sarıyer</td><td>PARSEL: 3</td><td>ADA: 92</td><td>PAFTA:39</td></tr>
<tr><td colspan="6">ADRES: Emirgan Mahallesi Sakıp Sabancı Caddesi No:42</td></tr>
<tr><td colspan="4">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Sakıp Sabancı</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: Tescilli</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Şekil 3.42 Vaziyet Planı</td><td colspan="3">
Şekil 3.43 Sakıp Sabancı Müzesi vaziyet planı [76].</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapı Özellikleri

1923 senesinde satışa çıkan sahilhaneyi ve arsayı satın alan Prens Mehmed Ali Hasan, 1925 senesinde Edoardo De Nari'ye yeni bir köşk projesi çizdirir. Yapımına çok özen gösterdiği köşkte yaşama imkanı bulamayan Prens Mehmed Ali Hasan, Mısır'daki sarayına dönünce köşk uzunca bir süre boş kalmıştır. 1944 senesinde kardeşi Prenses İffet'in maddi zorluk yaşadığını öğrenen Prens Mehmed Ali Hasan köşkü kardeşine tahsis etmiştir [77].</td><td colspan="3">
Şekil 3.44 Sakıp Sabancı Müzesi giriş cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)</td></tr>
</table>

YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**4/
İLÇE: Sarıyer	**PARSEL:** 3	**ADA:** 92	**PAFTA:**3	

1945 senesinde Prens'in ölümüyle oğullarına miras kalan köşk, 1951 senesinde Hacı Ömer Sabancı'ya satılmıştır. 1966 senesinde Hacı Ömer Sabancı'nın ölümüyle üç dört sene boş kalan köşke daha sonra oğlu Sakıp Sabancı, ailesiyle birlikte taşınmıştır. 1998 senesinde Hacı Ömer Holding Anonim Şirketi, köşkü kırk dokuz seneliğine Sabancı Üniversitesi'ne kullanım amaçlı olarak vermiştir. 2002 senesinde ise Sakıp Sabancı Müzesi olarak kullanılmaya başlanmıştır [77].

Bu köşk bahçesinde bulunan at heykelleriyle "Atlı Köşk" olarak da ismini duyurmuştur.

Şekil 3.45 Sakıp Sabancı Müzesi girişindeki at heykeli [77].

YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**4/C
İLÇE: Sarıyer	**PARSEL:** 3	**ADA:** 92	**PAFTA:**3	

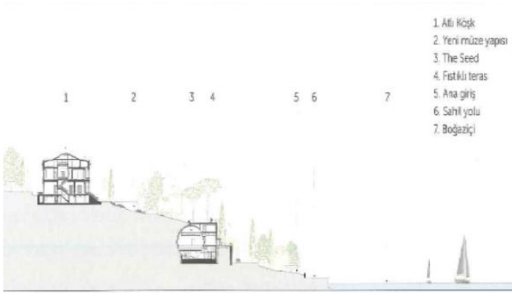
Plan Özellikleri

Köşkün girişi, bahçe kotundan yarım kat yükseğindeki zemin kattandır. Servis elemanlarının bulunduğu bodrum kat yarı gömülü olarak araziye yerleştirilmiştir [13], (Şekil 3.46)

Köşkün planı dönem mimarisinden farklı olarak Neo-Klasizm etkisinde simetrik olarak tasarlanmış, "T" şekildedir. Köşkün girişi cephenin ortasındadır ve giriş holünden odalara dağılınır. Giriş holünde bulunan iki kollu merdivenle üst kat galerisine oradan da üst kattaki odalara geçiş sağlanmaktadır. Galeri ve galeri boşluğu, çatıdaki pencere ile aydınlatılmıştır (Şekil 3.47)

Peyzaj Özellikleri

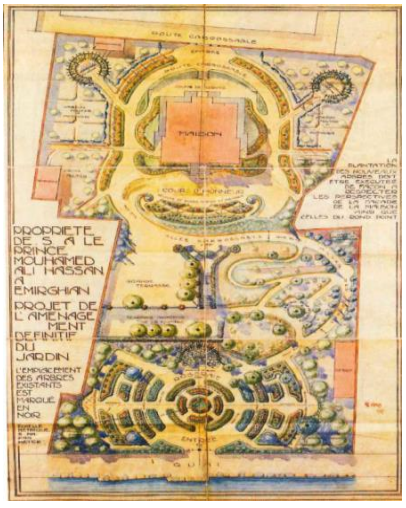
Yapının peyzaj planının da dönem mimarisinden farklı tasarlanmıştır. Osmanlı bahçelerinde, geometrik olmayan; seyir teraslarından ziyade setlerin bulunduğu doğayla iç içe tasarımlar bulunmaktadır.

Şekil 3.46 Sakıp Sabancı Müzesi Arazi Kesiti [13].

Şekil 3.47 Sakıp Sabancı Müzesi çatı penceresi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.48 Prens Mehmed Ali Hasan Köşkü peyzaj planı [64].

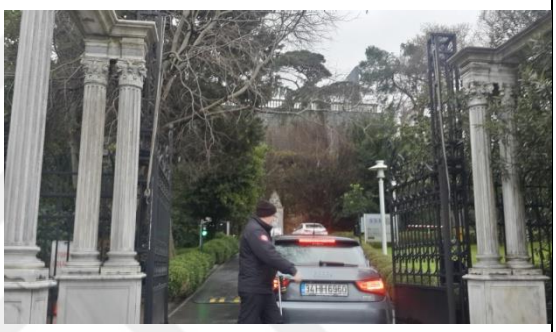
YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**4 (D
İLÇE: Sarıyer	**PARSEL:** 3	**ADA:** 92	**PAFTA:**39	

De Nari bu köşkün peyzajını tasarlarken Osmanlı bahçelerinden ziyade batıdan esinlenmiş ve Barok üslubu etkisiyle, dairesel ve simetrik bir tasarım yapmıştır (Şekil 3.45) Osmanlı'da bahçe, genellikle köşkün arkasında olurken, Atlı Köşk'te yolla köşk arasındadır ve ortasında Boğaz'a nazır seyir terası bulunmaktadır [76], (Şekil 3.46).

Atlı Köşk ismini aldığı atlardan köşkün girişinde olan "Ulixes" ismindeki at heykeli; 1864 senesinde Fransa'da yapılmış ve İstanbul'a getirilmiş. Beylerbeyi Sarayı, Bilezikçi Çiftliği, Beykoz Çiftliği, Mermer Konak sonrasında Emirgan'daki köşke getirilmiştir [77]. Bahçe girişinde bulunan at heykeli de 1204 Haçlı Seferleri sırasında yağmalanan Sultanahmet Meydanı'ndan kalmıştır [77]. Ayrıca bahçenin her bir yanında Roma ve Bizans'tan kalma taşlar ve çeşmeler bulunmaktadır (Şekil 3.52).

Şekil 3.49 Sakıp Sabancı Müzesi seyir terası (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.50 Sakıp Sabancı Müzesi girişinde bulunan sütunlar (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.51 Sakıp Sabancı Müzesi Roma ve Bizans kalıntıları (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**4 (E
İLÇE: Sarıyer	**PARSEL:** 3	**ADA:** 92	**PAFTA:**39	

Cephe Özellikleri

Planda var olan simetri, cephede de kendini göstermektedir. Ön cephede kenarlarda iki kanatlı, dikdörtgen şeklinde üçer pencere bulunmaktadır. Ortada yer alan giriş, üst katta da çıkma olarak öne çıkmış ve sütunlarla belirtilmiştir. Daha sonra bu çıkmalar camla kapanmıştır (Şekil 3.7). Ön cephede merdivenin iki tarafında uzanan cephe boyunca teras ve merdiven mermer korkuluklarla çevrelenmiştir (Şekil 3.55). Dışarıdan yarım kat yüksekliğinde olan bodrum katta ise yine iki kanatlı kare pencere bulunmaktadır (Şekil 3.55)

Kırma çatı, yüksek alın duvarlı gizli dere şeklinde çözülmüştür ve bitiminde bir kat daha saçak dönmektedir.

Şekil 3.52 Sakıp Sabancı Müzesi giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.53 Sakıp Sabancı Müzesi ön cephe pencereleri (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**4/E
İLÇE: Sarıyer	**PARSEL:** 3	**ADA:** 92	**PAFTA:**3	

Bezeme Özellikleri

Gizli dereli çatının etrafında yüksek bir parapet duvarı çevrilidir. Ayrıca üst kat bitimindeki saçak detayında dizili motif, altında ise tek sıra yumurta bezemesi bulunmaktadır. Yapının ortasında katlar düz yatay silmeyle bölünerek belirginleştirilmiştir (Şekil 3.55).

Dikdörtgen pencereler yapıyla bir söveyle belirginleştirilmiş, üst kısımda yüzeyden dışarı taşmış başlıklar bulunmaktadır. Bu başlıklar iki taraftan sütun başlıklarına benzer elemanlarla desteklenmektedir.

İki kanatlı ahşap giriş kapısının kanatları üç bölümden oluşmaktadır. Kapı kanadının üst tablasının ortasında, çiçek oymalı yedi daireden oluşan zencirek bulunmaktadır (Şekil 1.44).

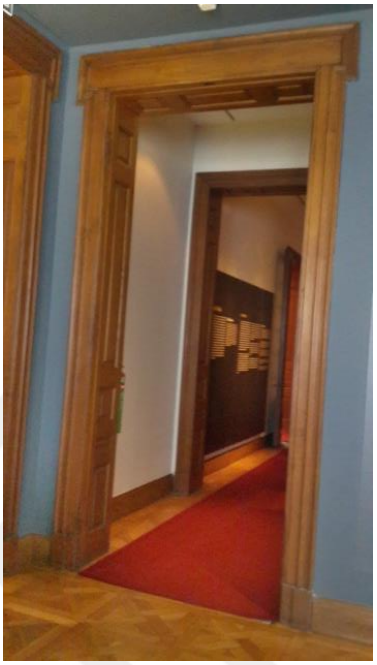
Şekil 3.54 Sakıp Sabancı Müzesi giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan		**YAPIM YILI:**		**KATALOG NUMARASI:**4 /C
İLÇE: Sarıyer	**PARSEL:** 3	**ADA:** 92	**PAFTA:**39	

Alt tablada daha küçük boyutta olan dikdörtgen çerçevenin içindeki dikdörtgen bölümlerin dört köşesinde çiçek oyması vardır. Bu iki tabla ortasındaki dikdörtgen bombeli kısımla birbirinden ayrılmıştır (Şekil 1.44).

İçeride holden diğer bölümlere geçişte başlığı kalın ve yüksek ahşap kasa boşlukları vardır (Şekil 3.55).

Zemin kat odalarından birinin tavanında avize bölümü daha geniş olan, ızgara sistemiyle bölünmüş ahşap kaplama bulunmaktadır. Bu kaplamaların tavanla birleşim yerlerinde bir sıra ince oyma işçilik bulunur ve her karelajın ortasında bölümle orantılı büyüklükte alçı tavan göbekleri bulunmaktadır (Şekil 3.56).

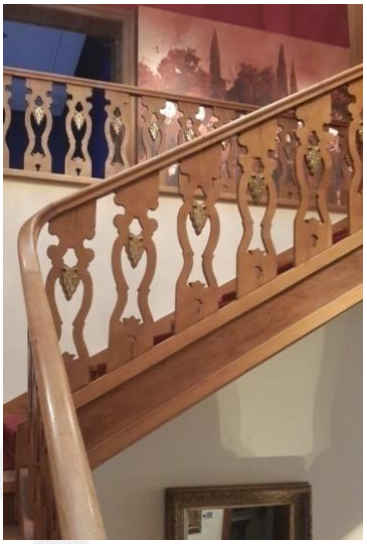
Şekil 3.55 Sakıp Sabancı Müzesi içerideki kapılar (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.56 Sakıp Sabancı Müzesi tavan kaplama detayı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Prens Mehmed Ali Hasan		**YAPIM YILI:**		**KATALOG NUMARASI:**4/
İLÇE: Sarıyer	**PARSEL:** 3	**ADA:** 92	**PAFTA:**3	

Köşkün içerisinde yer alan iki kollu merdivenin korkuluğunda da yine özel tasarım dikkat çekmektedir. Üç bölümden oluşan korkuluğun üst kısmı üzüm salkımı şeklindedir ve uç kısmında altın yaldızlı kabartmalar vardır, orta kısımda balığı andıran boşluk alt kısımda ise lotus çiçeği oymasıyla bitmektedir (Şekil 3.57). Giriş terasında bulunan korkuluklar; ortası geniş, iki taraftan boğumlu mermer parmaklıklar aralarda dikdörtgen babalarla bölünmüş biçimde; seyir terasındaki mermer korkuluklar ise birleşim yeri belirtilmiş, sırt sırta vermiş iki vazo biçimindedir (Şekil 3.58).

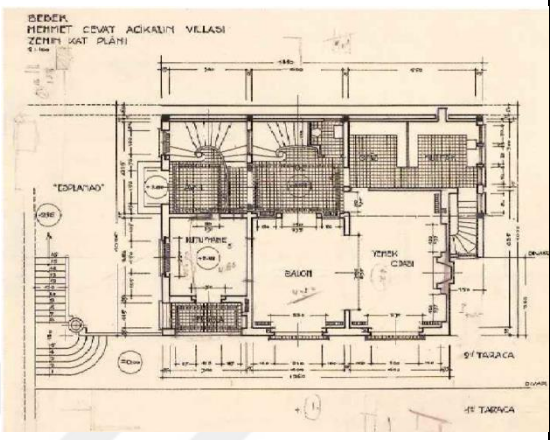

Şekil 3.57 Sakıp Sabancı Müzesi merdiveni (Fotoğraf: Betül Kılıç)

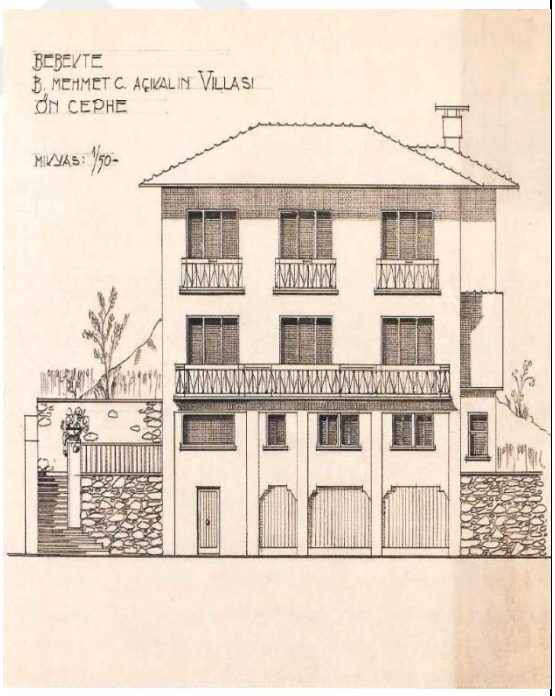

Şekil 3.58 Sakıp Sabancı Müzesi giriş terası ve seyir terası korkulukları (Fotoğraf: Betül Kılıç)

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Mehmed Açıkalın Villası</td><td colspan="2">YAPIM YILI: ---</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:5 /A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beşiktaş</td><td>PARSEL: -</td><td>ADA: -</td><td>PAFTA:-</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Bebek Sırtlarında</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: -</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: -</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaziyet Planı</td><td colspan="3">

Şekil 3.59 Mehmet Açıkalın Villası plan çizimi[64]</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapı Tanımı

Devlet adamı ve diplomat olan Muhittin Mehmet Cevat Açıkalın dışişleri hizmetlerinde oldukça öne çıkmıştır. Cevat Bey ve eşi Rukiye Celadet Hanım 24 Mayıs 1970'te Sapanca'da bir trafik kazası sonucu vefat etmişlerdir [78].

Bebek'te dik bir yamaçta konumlanan villanın günümüze ulaşıp ulaşmadığını bilinmemektedir [64].</td><td colspan="3">

Şekil 3.60 Mehmed Açıkalın Villası ön cephe çizimi [64].</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Mehmed Açıkalın Villası</td><td colspan="2">YAPIM YILI: ---</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:5 /B</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beşiktaş</td><td>PARSEL: -</td><td>ADA: -</td><td>PAFTA:-</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Bebek Sırtlarında</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: -</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: -</td></tr>
<tr><td colspan="3">Plan Özellikleri

Yamaca konumlanmış villa kottan teraslanarak planlanmıştır. Yapıya giriş, yol kotundan daha yüksektedir ve bu kata Barok etkisinde oval basamaklarla başlayıp ara sahanlıktan sonra düz devam eden tek kollu bir merdivenle ulaşılır. Zemin kat planında, bodrum kattan çıkan ve üst katlara bağlantıyı sağlayan iki adet döner merdiven bulunmaktadır (Şekil 1.49).

Bodrum kat alanı daha küçük olduğu için burada garaj ve servis bölümleri çözümlenmiştir [73].

Geniş taraçalarla çevrelenen zemin katta, antreyle bağlantılı kütüphane, salon, yemek odası, mutfak, ofis ve tuvalet bulunmaktadır. Yaşam alanları olan yemek odası ve salon ile kütüphane ön cephede yer almaktadır (Şekil 3.60).

Yatak odalarının ise üst katta bulunduğu düşünülmektedir.</td><td colspan="2">Cephe Özellikleri

Yapının girişi yol kotunun üstündedir. Bodrum katta tasarlanan garajın, farklı genişliklerde kapıları bulunmaktadır.

Üst kat pencereleri üç bölümlüdür. En üst katta her pencerenin önünde ayrı ayrı küçük balkonlar bulunurken, orta katta bir tane uzun balkon vardır.

Villanın çatısının ise kırma olduğu görülmektedir (Şekil 3.60)

Bezeme Özellikleri

Bodrum katta yer alan kapıların arasında plasterlar bulunmaktadır (Şekil 3.60).

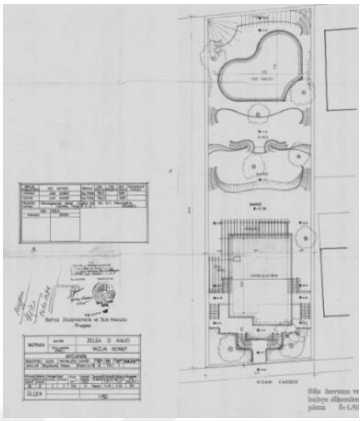
Yamaca teraslanarak planan yapıda taraçalar arasında yer alan istinat duvarı doğal taş duvardır.

Balkon korkuluklarının ve garaj kapılarının ahşap olması, taş duvarla birlikte doğal bir tasarım oluşturmuştur (Şekil 3.60)</td></tr>
</table>

YAPI ADI: Fernando Franco Villası		**YAPIM YILI:** 1934		**KATALOG NUMARASI:**6/A
İLÇE: Adalar	**PARSEL:** 5	**ADA:** 155	**PAFTA:**	
ADRES: Nizam Mahallesi Nizam Caddesi No:19 Büyükada				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Konut			**TESCİL DURUMU:** -	

Şekil 3.61 Vaziyet Planı

Şekil 3.62 Fernando Franco Villası peyzaj projesi [79].

Yapı Tanımı

Fernando Franco Villası, İtalyan uyruklu eski Beyoğlu sinemacılığının önemli isimlerinden olan Fernando Franco için yazlık ev olarak tasarlanmıştır. Edoardo De Nari'nin mimarı olduğu, sonraları adı Saray olan Glorya Sineması'nın müdürü Franco'dur. Bu sayede tanışmış olabilecekleri düşünülebilir [64].

1934 tahrirli olan yapının, kagir olan üst kısmının kısmen yanmış olmasından dolayı 1996 yılında tadilat izni istenmiştir ve peyzajında da değişiklik yapılmıştır [79].

Şekil 3.63 Fernando Franco Villası ön cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

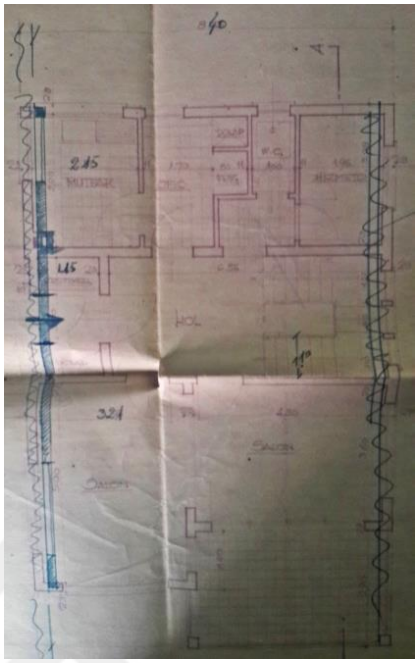
YAPI ADI: Fernando Franco Villası		**YAPIM YILI:** 1934		**KATALOG NUMARASI:**6 /B
İLÇE: Adalar	**PARSEL:** 5	**ADA:** 155	**PAFTA:**	

Plan Özellikleri

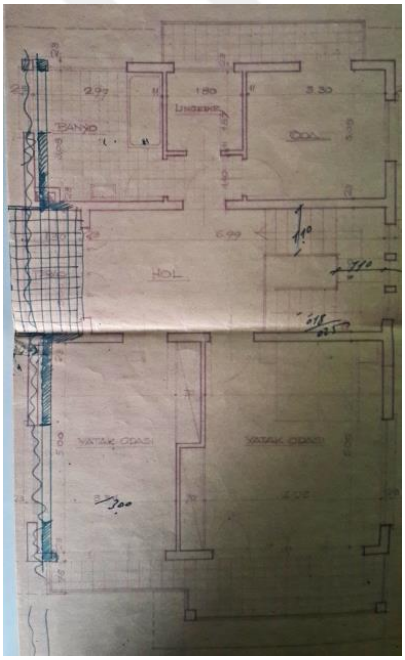
Plan tipi uzun ince olan villa, yol kotundan yukarıda olduğu için villaya bahçe girişinden iki taraflı çıkışı olan merdivenle çıkılır (Şekil 3.64), (Şekil 3.65). Verandalı girişi olan yapının giriş verandanın solunda, yandandır. Villaya girildiğinde "L" şeklinde bir salon bizi karşılamaktadır (Şekil 3.63), Planın tam ortasında yer alan holle diğer mekanlara geçilmektedir. Villanın düşey sirkülasyonu, sağ ortasında iki kollu bir merdivenle sağlanmıştır. Zemin katta, ön cepheye bakan salon ve arka tarafta mutfak, ofis ve hizmetçi odası bulunmaktadır (Şekil 3.67). Yatak odalarının bulunduğu birinci katta ise odalara ve banyoya yine merkezde bulunan holle dağılınır (Şekil 3.67).

Şekil 3.65 Fernando Franco Villasi giriş merdivenleri (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.64 Fernando Franco Villası zemin kat tadilat planı [79**].**

Şekil 3.65 Fernando Franco Villası birinci kat tadilat planı [79]

YAPI ADI: Fernando Franco Villası		**YAPIM YILI:**		**KATALOG NUMARASI:**6/C
İLÇE: Adalar	**PARSEL:** 5	**ADA:** 155	**PAFTA**	

Cephe Özellikleri

Doğal taş duvarla çevrili bahçe içerisinde yer alan villanın zemin katı da doğal taş kaplamadır (Şekil 3.66). Günümüzde balkonu ve pencerelerinde demir korkuluk bulunan villanın eski fotoğrafları incelendiğinde balkonda ahşap korkuluk, pencerelerde ise ahşap panjurlar bulunmaktadır (Şekil 3.67). Genel olarak dikdörten üç veya dört bölmeli olan pencereler bazı yerlerde geleneksel mimariye gönderme olarak çıkmalı tasarlanmıştır (Şekil 3.68)

Şekil 3.66 Fernando Franco Villası penceresi [79]

Şekil 3.67 Fernando Franco Villası eski fotoğrafı [79]

Şekil 3.68 Fernando Franco Villası yan cephesi yeni ve eski fotoğrafı (Fotoğraf: Betül Kılıç),[79]

YAPI ADI: Fernando Franco Villası		**YAPIM YILI:** 1934		**KATALOG NUMARASI:**6/D
İLÇE: Adalar	**PARSEL:** 5	**ADA:** 155	**PAFTA:**	

Bezeme Özellikleri

Villanın saçak, pencere panjurları, korkuluklarında ahşap; zemin kat kaplaması ve bahçe duvarlarında doğal taş malzeme kullanılması Büyükada'nın doğal ortamına uyumlu olmasını sağlamıştır (Şekil 3.69).

Korkulukların dikmelerinde, üç adet, ortası fugalı yarım daire düğümler bulunur. Bu düğümlerin arasında iki sıra fugalı dışbükey ahşap ara kayıt bulunmaktadır. Ahşap saçağın altında dişli şekilde sıralanmış ahşap kaplama, çatıya geçişte bağlayıcı eleman olmuştur (Şekil 3.69).

Merdivenin sahanlığında aydınlatma penceresinde buzlu cam üzerinde doğa çizgileri içeren vitray günümüzde bulunmamaktadır (Şekil 3.70).

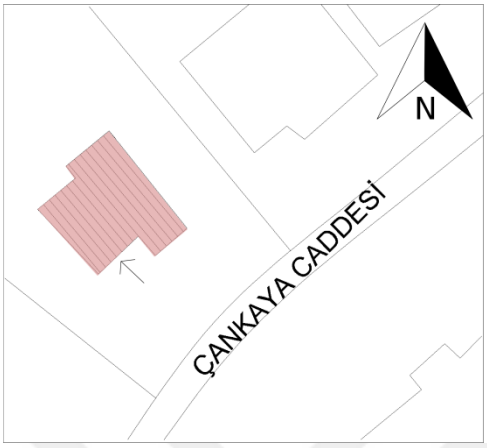
İçerideki merdiven korkuluk parmaklıkları üç bölümden oluşmaktadır. Ortası iç içe geçmiş göze benzemektedir (Şekil 3.70).

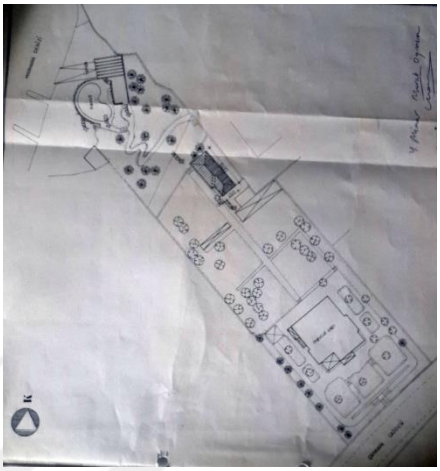

Şekil 3.69 Fernando Franco Villası korkuluk çatı detay fotoğrafı [79]

Şekil 3.70 Fernando Franco Villası merdiveni [79]

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Kazım Şinasi Dersan Villası</td><td colspan="2">YAPIM YILI:</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:7/A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Adalar</td><td>PARSEL: 5</td><td>ADA: 131</td><td>PAFTA:</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Nizam Mahallesi Çankaya Caddesi No:78 Büyükada</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Konut</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU:</td></tr>
<tr><td colspan="3">

Şekil 3.71 Vaziyet Planı</td><td colspan="2">
Şekil 3.72 Kazım Şinasi Dersan Villası vaziyet planı [79].</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapı Tanımı

Gazeteci, çevirmen ve yazar olan Kazım Şinasi Dersan’ın yaptırmış olduğu kâgir yapı şu anda, Mimar Asım Mutlu’nun oğlu Mimar Aykut Mutlu’ya aittir.

Aykut Mutlu 2014 senesinde “Adalar, Binalar, Mimarlar Sergisi Ropörtajları” nda, yapı doğramalarında kullanılan ahşabın yüksekliği, kesimi, malzemesi kitabına uygun değil gibi görünse de hala aynı doğramalar kullanılmaktadır [80]. De Nari’ye ait peyzaj tasarımı günümüze ulaşmıştır [64].</td><td colspan="2">

Şekil 3.73 Kazım Şinasi Dersan Villası [79].</td></tr>
</table>

YAPI ADI: Kazım Şinasi Dersan Villası			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**7 /B
İLÇE: Adalar	**PARSEL:** 5	**ADA:** 131	**PAFTA:**	

Plan Özellikleri

Bahçe duvarıyla çevrelenmiş, eğimli, genişçe bir arazide yer alan yapıya yol kotundan, çift taraflı merdivenle inilerek ulaşılır (Şekil 3.74)

Zemin katta yaşama mekanları olan salon ve yemek odaları, bodrum katta servis mekanları olan mutfak, çamaşır odaları, üst katta ise yatak odaları bulunmaktadır [64].

Cephe Özellikleri

Önden iki arkadan üç katlı olan yapının girişi yol cephesindedir. Çıkmayla öne çıkan ve saçakla belirtilen kapıya üç basamakla ulaşılır (Şekil 3.75). Doğramaların ahşap olduğu yapıda iki kanatlı ve tek kanatlı dikdörtgen panjurlu pencereler vardır. Asım Mutlu 2014'teki ropörtajında doğramaların orijinalini koruduğu söylenmiştir [80]. Villanın deniz cephesine bakan tarafında ise uzun balkonlar bulunmaktadır (Şekil 3.76).

Şekil 3.74 Kazım Şinasi Dersan Villası giriş merdiveni (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.75 Kazım Şinasi Dersan Villası yol cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.76 Kazım Şinası Dersan Villası deniz cephesi [79].

YAPI ADI: Kazım Şinasi Dersan Villası			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**7/C
İLÇE: Adalar	**PARSEL:** 5	**ADA:** 131	**PAFTA:**	

Bezeme Özellikleri

Giriş kapısına çıkılan basamakların ve peyzajında yer alan merdivenlerin iki tarafında dikdörtgen çiçeklikler bulunmaktadır (Şekil 3.77).

Giriş kapısı ortası cam ahşap kapıdır. Kapının iki tarafında iyonik başlıklı plaster bulunur (Şekil 3.77).

Ön taraftaki pencerelerde ince şeritler halinde korkuluklar bulunmaktadır.

Arka cephedeki pencere pervazlarının üst kısmında yer alan güneş kırıcılar sonradan eklenmiştir (Şekil 3.78).

Balkonlarda ve yüksek pencerelerin alt kısımlarında ince şeritler halinde korkuluk bulunmaktadır (Şekil 3.79).

Villanın spiral merdiveninin korkuluğu birbirini takip eden dikdörtgen çerçeveler şeklindedir (Şekil 3.79).

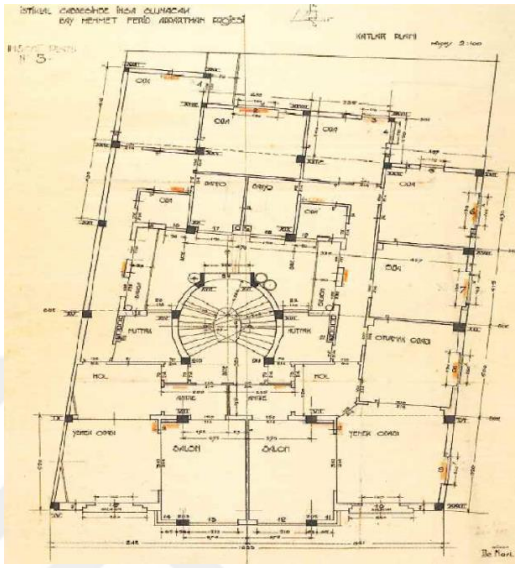
Şekil 3.77 Kazım Şinasi Dersan Villası giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

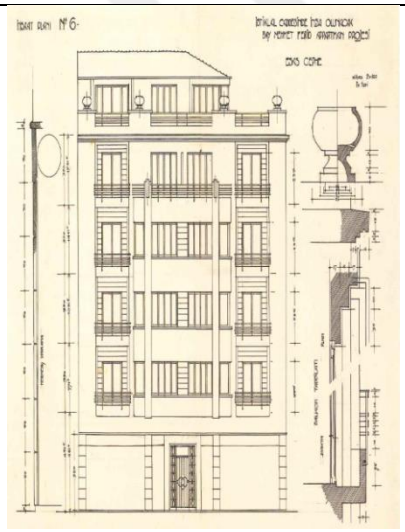

Şekil 3.78 Kazım Şinasi Dersan Villası yan cephesi [79].

Şekil 3.79 Kazım Şinasi Dersan Villası merdiven korkuluğu detayı

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Mehmet Ferit Şerbetçizade</td><td colspan="2">YAPIM YILI:</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:8 /A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beyoğlu</td><td>PARSEL: -</td><td>ADA: -</td><td>PAFTA: -</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: İstiklal Caddesinde tasarlanan apartman</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: -</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: -</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vaziyet Planı</td><td colspan="2">
Şekil 3.80 Mehmed Ferid Şerbetçizade Apartmanı planı [64].</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapı Tanımı

Mehmed Ferid Şerbetçizade Apartmanı İstiklal Caddesi’nde tasarlanmış bir projedir. Şu anda yeri bilinmeyen fakat yirmi iki adet çizimi bulunan yapının zamanında uygulanmadığı ya da var olan bir yapının dönüştürüldüğü düşünülmektedir. Fakat De Nari’nin orijinal çizimlerini inceleyerek tasarım anlayışı hakkında fikir elde edebiliriz [64].</td><td colspan="2">
Şekil 3.81 Mehmed Ferid Şerbetçizade cephesi[64].</td></tr>
</table>

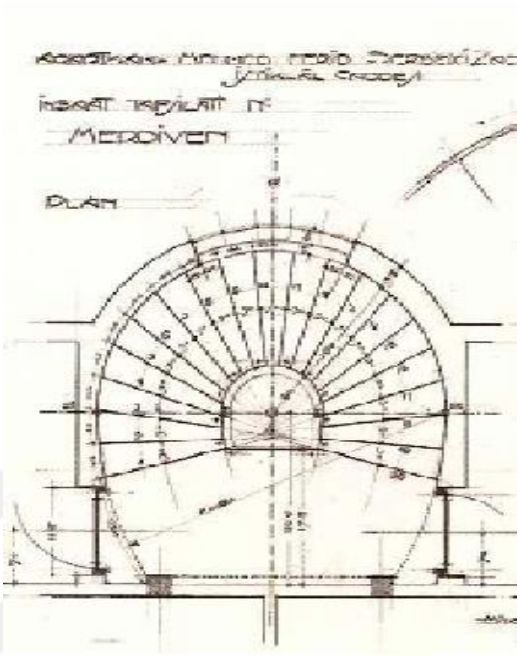
YAPI ADI: Mehmet Ferit Şerbetçizade			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**8 /B
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:** -	**ADA:** -	**PAFTA:** -	

Plan Özellikleri

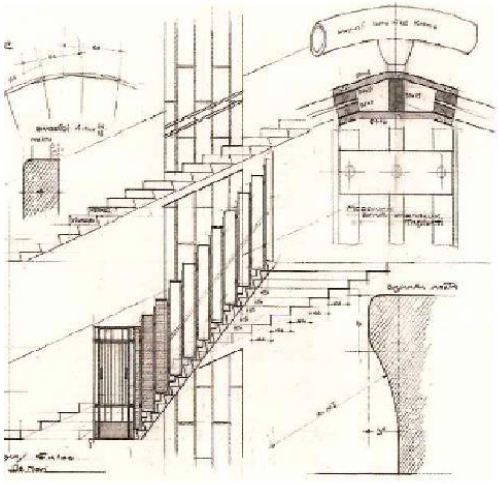
Apartman, çekirdeği olan döner merdiven merkez alınarak tasarlanmış, çift dairelidir. Sofa kavramından uzaklaşıp koridorlu plan tipine geçiş dikkatimizi çekmektedir. Antreden bağlanılan koridorla odalara geçilir. Salon ve yemek odası olan yaşam alanları ön cephede tasarlanırken, diğer odalar arka taraftadır (Şekil 3.80). Mutfak ve banyo havalandırmaları döner merdiven etrafında bırakılan boşlukla çözümlenmiştir (Şekil 3.80).

Cephe Özellikleri

Cephe çizimlerinden zemin katı mağaza olan apartmanın çatı katı da yatay kornişle yapıdan koparılmıştır (Şekil 3.83). Geleneksel Türk Evi'nde sıkça karşılaştığımız çıkma bu yapıda da görülmektedir. Ön cephede ortadaki iki pencere kadar kısmı çıkmadır.

Şekil 3.82 Mehmed Ferid Şerbetçizade Apartmanı döner merdiven[64].

Şekil 3.83 Döner merdiven detay çizimleri [64].

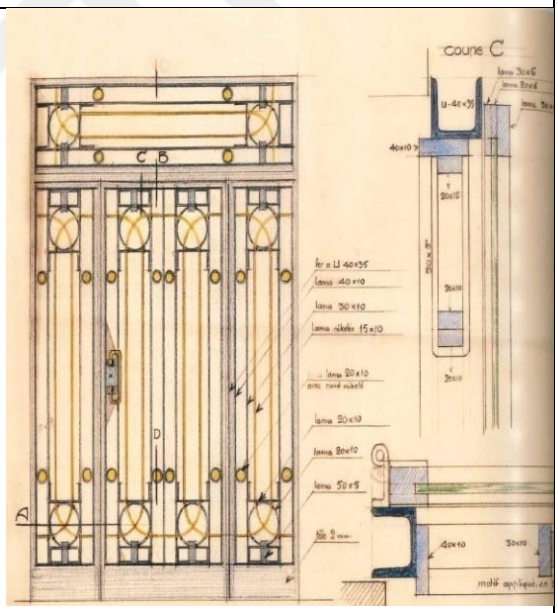
<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Mehmet Ferit Şerbetçizade</td><td colspan="2">YAPIM YILI:</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:8 /C</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beyoğlu</td><td>PARSEL: -</td><td>ADA: -</td><td>PAFTA: -</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: İstiklal Caddesinde tasarlanan apartman</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: -</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: -</td></tr>
<tr><td colspan="3">Bezeme Özellikleri

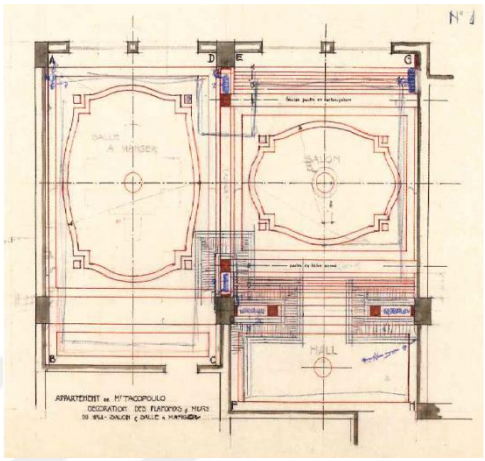
“Mermer kaplanacak” notu düşülen orijinal çizimlerde bu kaplamanın ortadaki pencerelerin arasında, kenardaki pencerelerin etrafı ve zemin katta yer alan dükkanların camlarının arasında olduğu düşünülmektedir (Şekil 3.81).

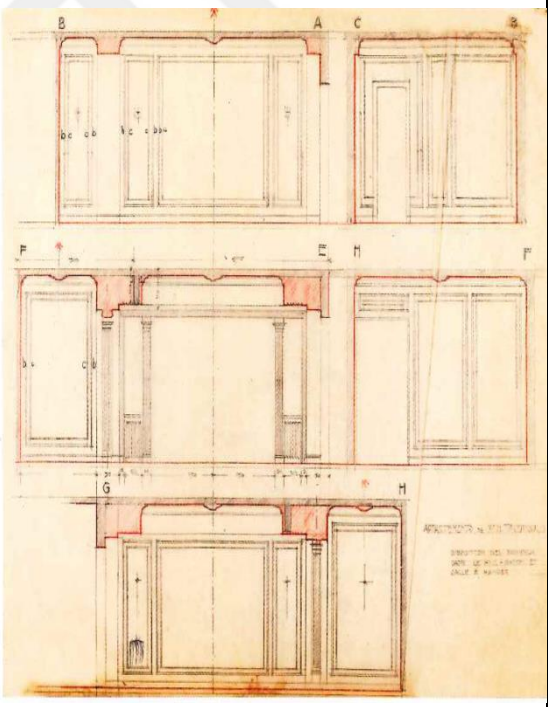
Ayrıca korkulukların bağlantı noktalarındaki ayakların tepesinde mermerden topuz bulunmaktadır.

Giriş cephesindeki çıkmanın iki tarafında yer alan sütun çıkmayı vurgulamaktadır (Şekil 3.81).

Fransız balkonlarda, çatı terasında bulunan korkuluklarda ve giriş kapısında ferforje kullanmıştır (Şekil 3.84).</td><td colspan="2">Giriş kapısında nikel malzemeden ferforje, üstte ve alttaki eliptik form, dikdörtgen çerçeveyle, bu çerçeveler birbirine geçmeli sarmallarla bağlanmış. Bu tasarımın etrafında iki üstte iki altta olmak üzere dört adet madalyon bulunmaktadır. Kapının kanat kısmında bu tasarım dört adet, üstünde ise yine aynı tasarımı yatay olarak kullanılmıştır (Şekil 3.84).

Şekil 3.84 Mehmed Ferid Şerbetçizade Apartmanı giriş kapısı çizimi [64]</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Takopulos Dairesi</td><td colspan="2">YAPIM YILI: -</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:9 /A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Beyoğlu</td><td>PARSEL: -</td><td>ADA: -</td><td>PAFTA: -</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Taksim</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: -</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: -</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaziyet Planı</td><td colspan="3">
Şekil 3.85 Takopulos Dairesi tavan çizimi [64].</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapı Tanımı

Eski Rum bankerlerden olan Nikos Takopulos ve ailesi için tasarlanmış bir dairedir. 1955 olaylarından bir süre sonra Yunanistan’a yerleşmişlerdir [64].</td><td colspan="3">
Şekil 3.86 Takopulos Dairesi kesit çizimi [64]</td></tr>
</table>

YAPI ADI: Takopulos Dairesi			**YAPIM YILI:** -	**KATALOG NUMARASI:**9 /B
İLÇE: Beyoğlu	**PARSEL:** -	**ADA:** -	**PAFTA:** -	
ADRES: Taksim				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: -			**TESCİL DURUMU:** -	

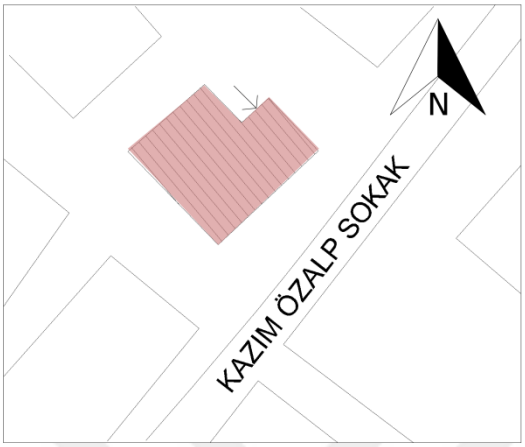
Bezeme Özellikleri

Salon, yemek odası ve giriş holüne ait çizimleri bulunmaktadır.

Giriş holünün tavanında dikdörtgen sade bir tasarım düşünülürken, salon ve yemek odası için mekan büyüklüğüyle orantılı iç içe çerçeveli, içteki çerçevesi oval köşe noktalarında dikdörtgen şekil bulunan bir tasarım uygulanmıştır (Şekil 3.86).

Duvar bitimleri ve köşelerde ahşap taç kartonpiyer olduğu çizimlerden anlaşılabilir. Duvarlarda ise Neo-Rönesans'ta karşılaştığımız ahşap çıtadan çerçeve bordürleri ve yivli plasterlar bulunmaktadır (Şekil 3.85).

YAPI ADI: Villa Saadet			**YAPIM YILI:** 1942	**KATALOG NUMARASI:**10/A
İLÇE:	**PARSEL:**	**ADA:** 1091	**PAFTA:** 83	
ADRES: Suadiye Mahallesi Kazım Özalp Sokak No:58				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Günaydın			**TESCİL DURUMU:** -	

Şekil 3.87 Vaziyet Planı

Plan

Yapı Tanımı

Villa Saadet, Abdurrahman Nuri Malta ve eşi Saadet Malta için tasarlanmış yazlık evdir. 1980'lere kadar yalıyken, daha sonra yapılan yol çalışmaları nedeniyle daha içerde kalmıştır [73].

Turgut İnşaat'ın müdürü Levent Bey'le yapılan görüşmede, babasının, 1957 yılında Abdurrahman Bey'in isteği üzerine ek yapı ve tamirat işlerini yapmış olduğu öğrenilmiştir.

Yapıda 2003-2017 seneleri arasında Tike Restaurant adına hizmet veren yapı daha sonra Günaydın Restaurant olmuştur.

Şekil 3.88 Villa Saadet giriş cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Villa Saadet		**YAPIM YILI:** 1942		**KATALOG NUMARASI:**10/
İLÇE:	**PARSEL:**	**ADA:** 1091	**PAFTA:** 83	

Plan Özellikleri

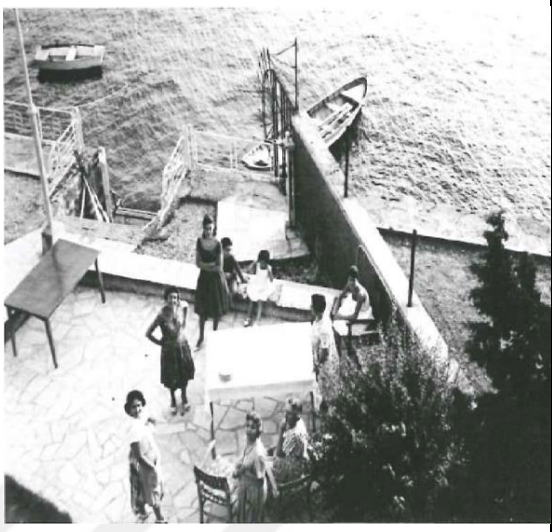
İç mekanlarda farklı ahşaptan kullanılan kapılar, bar Marangoz Hristoforos tarafından yapılmıştır [73]. Fakat Günaydın Resataurant'ın yetkilileriyle yapılan görüşmede yapının içinde orijinal hiçbir kısmın kalmadığı öğrenilmiştir.

Eskiden denizle bağlantılı olan yapı ile deniz arasından şimdi yol geçmektedir (Şekil 3.89)

Cephe Özellikleri

Yapının yol kotundan iki basamak aşağıda olan bahçe kapısı orijinalini korumuş sayılı kısımlardan biridir. Yapının diğer orijinal parçası olan giriş kapısına bahçeden basamaklarla ulaşılır (Şekil 3.89).

Arka cephesindeki dairesel balkon kısmı zemin katta yok olurken üst katta kısmen korunmuş olarak karşımıza çıkmaktadır. Dairesel sütunlar yerini dikdörtgen kolonlara bırakmıştır (Şekil 3.90).

Şekil 3.89 Villa Saadet Sülün Baygın Arşivi [64].

Şekil 3.90 Villa Saadet Deniz Cephesi Eski-Yeni Fotoğrafı [64], (Fotoğraf: Betül Kılıç)

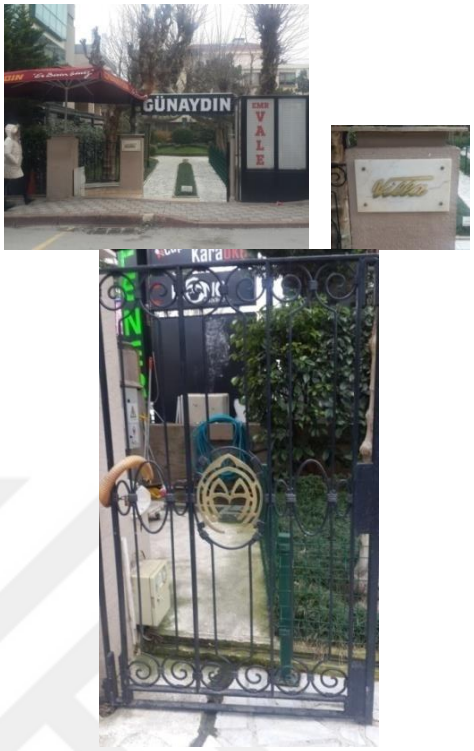
Şekil 3.91 Villa Saadet giriş cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Villa Saadet		YAPIM YILI: 1942		KATALOG NUMARASI:10/C
İLÇE:	PARSEL:	ADA: 1091	PAFTA: 83	

Bezeme Özellikleri

Bahçe kapısı iki kanatlı ve ferforjedir. Kapı kanatlarında uçları spiral sarmallı dikmelerin ortasında bulunan eliptik şekillerin merkezinde altın rengi "Abdurrahman Malta" isminin baş harflerinden amblem tasarlanmıştır. Ayrıca ferforje kapının iki tarafında "Villa" ve "Saadet" yazmaktadır (Saadet kısmı valenin arkasında kalmaktadır.) (Şekil 3.92).

Villanın giriş kapısı üstü cam, alt kısmı ahşaptan iki kanatlıdır. Cam kısımda yer alan altın rengi ferforjede "A" ve "M" harflerini iki tarafa işlemiştir. Ortada ise iki tarafta iç içe geçmiş üç daire birbirine bağlanmıştır. Bu tasarım iki kanadın ortasındaki cam bölmede de kullanılmıştır. Ayrıca kanatlarda "Villa" ve "Saadet" tabelaları hala durmaktadır (Şekil 3.93).

Şekil 3.92 Villa Saadet bahçe kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.93 Villa Saadet Giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Villa Saadet		YAPIM YILI: 1942		KATALOG NUMARASI:10/D
İLÇE:	PARSEL:	ADA: 1091	PAFTA: 83	

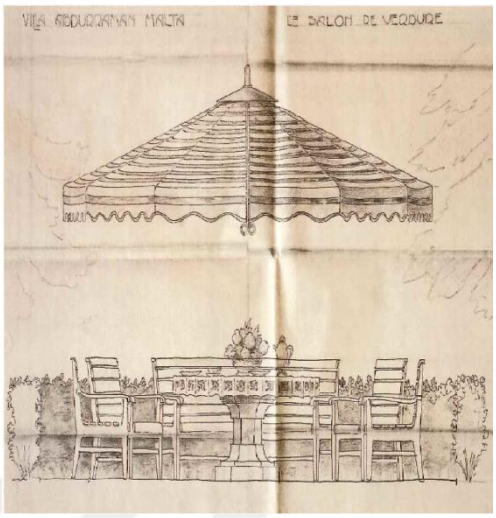
Bahçede yer alan barok üslubu etkisinde mermerden dairesel süs havuzu günümüze ulaşmıştır (Şekil 3.95).

Çizimleri bulunan, yükseltilmiş, bitkilerle dairesel çit ortasında yer alan mermer masalı dairesel oturma grubunun masası da günümüze ulaşmıştır (Şekil 3.96), (Şekil 3.94).

Kurnası istiridyeye benzeyen, sade Art Deco tasarımıyla mermer fıskiye bahçedeki yerini günümüzde korumuştur (Şekil 3.97).

Şekil 3.95 Villa Saadet dairesel süs havuzu [64].

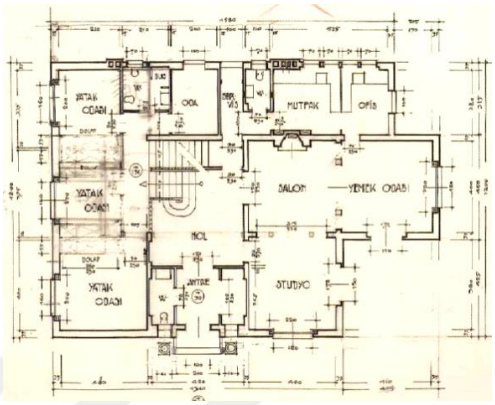
Şekil 3.94 Villa Saadet bahçe mobilyası çizimi [64].

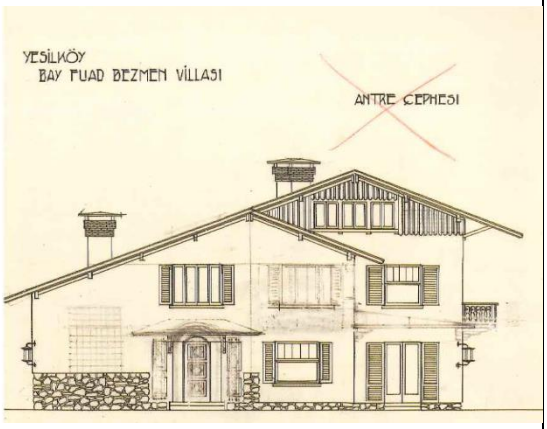

Şekil 3.96 Villa Saadet bahçe mobilyası (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.97 Villa Saadet fıskiye (Fotoğraf: Betül Kılıç)

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Fuad Bezmen Villası</td><td colspan="2">YAPIM YILI: 1949</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:11/A</td></tr>
<tr><td>İLÇE:</td><td>PARSEL:</td><td>ADA: 346</td><td>PAFTA: 38</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Yeşilköy İstanbul Caddesi No:16 Yeşilköy- Bakırköy</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Yıkılmış</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: Tescilsiz</td></tr>
<tr><td colspan="3">Vaziyet Planı</td><td colspan="2">
Şekil 3.98 Fuad Bezmen Villası zemin kat planı [64]</td></tr>
<tr><td colspan="3">Yapı Tanımı

Türkiye’nin ilk tekstil sanayiciliğinin ilk temsilcilerinden Fuad Bezmen için inşa edilen yapı, Yeşilköy’de marinanın tam karşısında yer almaktadır. Yazlık olarak tasarlanan iki katlı ve 20-25 odadan oluşan yalının önü sahile bakmaktadır. Müştemilatları ve peyzajıyla zeminde yaklaşık bir dönüm alan kaplayan yapının inşaat alanı 250 metrekare civarındadır. 2009 yılında Fuad Bezmen’in ölümüyle satışa çıkan yalıyı Depar Yapı, anıtlar kurulu izniyle yerine beş katlı yapı inşa edilmiş [81].</td><td colspan="2">
Şekil 3.99 Fuad Bezmen Villası cephe çizimi [64].</td></tr>
</table>

YAPI ADI: Fuad Bezmen Villası		**YAPIM YILI:** 1949		**KATALOG NUMARASI:**11/B
İLÇE:	**PARSEL:**	**ADA:** 346	**PAFTA:** 38	

Plan Özellikleri

Zemin kotundan iki basamak yükseklikte girişi olan villa, dikdörtgen plan tipindedir.

Antreli girişin ardından ulaşılan holle diğer odalara; holde bulunan merdivenle üst katlara ulaşılmkatadıfr. Bu villada da başlangıç merdiven basamakları, barok etkisinde dairesel formdadır (Şekil 3.98).

Salon ve yemek odasının girişin sağında kalması ve üst katta yine bu yönde yer alan balkon deniz manzarasının bu yönde olabileceğini düşündürmektedir (Şekil 3.99).

Cephe Özellikleri

Villa yazlık olarak tasarlanmıştır bu yüzden cephe tasarımında da modern şehir evlerinden ziyade kırsal evleri andıran tasarım dikkat çekmektedir. Villa yüksek, iki yana eğimli, geniş saçaklı beşik çatıyla örtülmüştür (Şekil 3.99).

Pencereleri dikdörtgen olup mekana uygun olarak bölmeleri ve büyüklükleri değişmektedir. Yüksek çatının altında kalan çatı katı pencereleri diğer pencerelere göre daha alçaktır (Şekil 3.99).

Giriş kapısı kemerli olan villanın girişi sundurma ile kapatılmıştır (Şekil 3.99).

Köşelerde yer alan aydınlatma elemanları da dikkat çekmektedir.

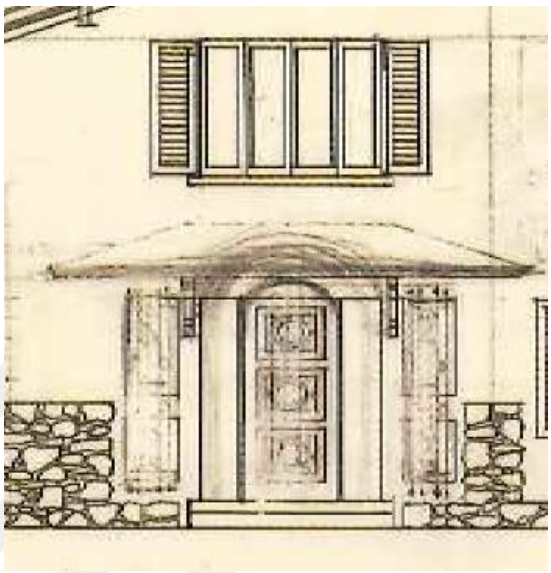
YAPI ADI: Fuad Bezmen Villası			**YAPIM YILI:** 1949	**KATALOG NUMARASI:**11/C
İLÇE:	**PARSEL:**	**ADA:** 346	**PAFTA:** 38	
ADRES: Yeşilköy İstanbul Caddesi No:16 Yeşilköy- Bakırköy				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Yıkılmış			**TESCİL DURUMU:** Tescilsiz	

Bezeme Özellikleri

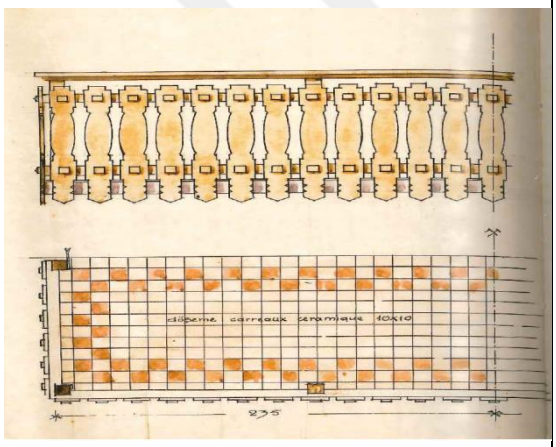
Subasmanın iri ve doğal taş kaplanması, pencerelerde bulunan ahşap panjurlar, çatıdan sarkan ahşap çıtalar ve tuğla bacalarıyla doğal bir mekan tasarlanmıştır (Şekil 3.100).

Ahşap oymalı kapı kemerli üç tabladan oluşmaktadır etrafı söveyle çevrelenmiştir ve iki tarafında sütun bulunmaktadır (Şekil 3.100).

Renkli seramik kaplamalı balkonda yer alan ahşap trabzanlar, alttan ve üstten geçmelidir ve bu trabzanların üst kısmı kademeli alt kısmı sivridir (Şekil 3.101).

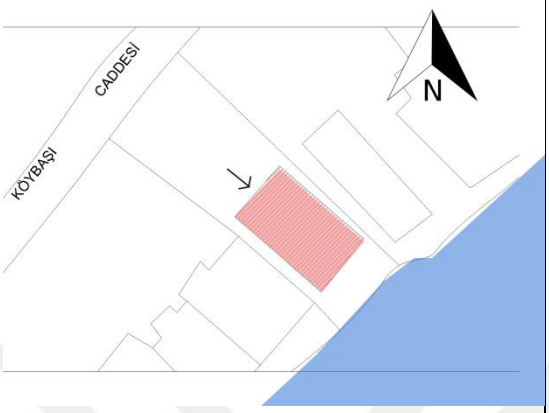

Şekil 3.100 Fuad Bezmen Villası giriş kapı çizimi [64]

Şekil 3.101 Fuad Bezmen Villası balkon çizimleri [64]

YAPI ADI: Aslan Sadıkoğlu Yalısı			**YAPIM YILI:**	**KATALOG NUMARASI:**12/A
İLÇE:	**PARSEL:** 3	**ADA:** 295	**PAFTA:** 65	
ADRES: Yeniköy Mahallesi Köybaşı Caddesi No:111				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Horizon Group			**TESCİL DURUMU:** Tescilli	

Şekil 3.102 Vaziyet Planı

Plan

Yapı Tanımı

1950'li yıllarda "Rıza ve Aslan Sadıkoğlu Vapurculuk" şirketiyle adını duyuran Aslan Sadıkoğlu için tasarlanmış olan yalıyı Yeniköy Sahili'nde bulunmaktadır.

Aslan Sadıkoğlu Yalısı'nı, 2006 yılında Teknoloji Holding'in patronu Mehmet Emin Hitay satın almıştır.

Yapı şu anda 1999 yılında kurulmuş İngilizce dil akademisi olan Horizon Education Group'a aittir.

Şekil 3.103 Aslan Sadıkoğlu Villası yol cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Aslan Sadıkoğlu Yalısı		YAPIM YILI:		KATALOG NUMARASI:12/P
İLÇE:	PARSEL: 3	ADA: 295	PAFTA: 65	

Cephe Özellikleri

En az bir metrelik bahçe duvarlarıyla çevrelenmiş villa, iki yana eğimli farklı yüksekliklerde ve yönlerde çatıyla örtülmüştür.

Yapı, ahşap kaplama olan ikinci kattaki çıkma payandalar ile desteklenmiştir (Şekil 3.104). Pencereleri ve kapısı ahşaptan ve basık kemer şeklindedir. Pencere boyutları ve bölmeleri mekana uyumlu olarak büyüklü küçüklü değişkenlik göstermektedir.

Bezeme Özellikleri

Bahçe duvarının tasarımında dikkat çeken dikdörtgen bordür çerçeveler, niş ve kapıları saran sövelerde kilit taşları Neo-Klasik üslup etkisini göstermektedir.

Çatı saçağını saran ahşap alttan ve üstten uzatması olan çıtalar yapının hareketli olan çatısını daha çok belirginleştirmiştir (Şekil 3.105).

Şekil 3.104 Aslan Sadıkoğlu Villası bahçe kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.105 Aslan Sadıkoğlu Villası bahçe duvarı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Aslan Sadıkoğlu Yalısı		**YAPIM YILI:**		**KATALOG NUMARASI:**12/C
İLÇE:	**PARSEL:** 3	**ADA:** 295	**PAFTA:** 65	

Giriş cephesinde yer alan basık kemerli pencereler yine basık kemerli sövelerle çevrelenmiştir. Yan cephede yer alan pencereler ise Neo-Rönesans kemerli söveler ve alınlık ile çevrelenmiştir (Şekil 3.106). Dairesel balkon korkuluğunda göz oyma motifli yine ahşap malzemeden tırabzan tercih etmiştir. Balkonun çatıyla bağlantı kısmında ikinci kat pencerelerinde de esinlendiği Neo-Rönesans alınlık bulunmaktadır (Şekil 3.108). Villanın giriş kapısı da diğer kapı ve pencerelerle uyum içerisinde basık kemerlidir. Söveyle çevrelenmiş ahşap kapı iki kanatlıdır. Kanatlar üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ikişer cam bölme altta ise ikişer tabla bulunmaktadır. Ortada yer alan dikdörtgen tablanın ortasında yapı sahibine gönderme olabileceğini düşündüğüm aslan motifli demir kapı tokmağı bulunmaktadır (Şekil 3.108).

Şekil 3.106 Aslan Sadıkoğlu Villası yan cephe pencereleri (Fotoğraf: Betül Kılıç)

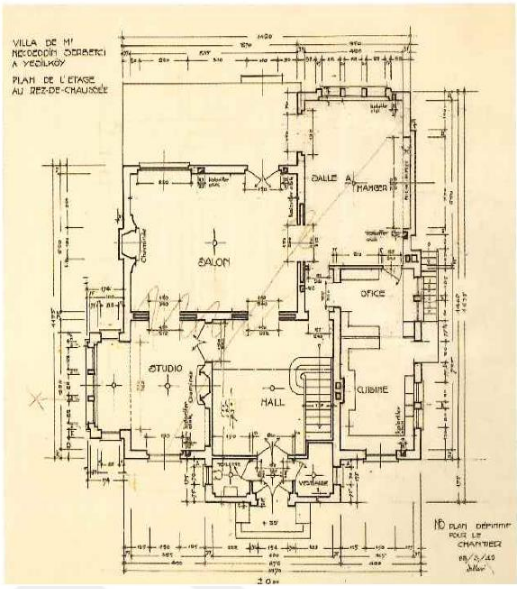
Şekil 3.107 Aslan Sadıkoğlu Villası balkon (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.108 Aslan Sadıkoğlu Villası giriş kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Mecdettin Şerbetçi			**YAPIM YILI:** 1949	**KATALOG NUMARASI:** 13/A
İLÇE:	**PARSEL:**	**ADA:** -	**PAFTA:** -	
ADRES: -				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Yıkılmıştır			**TESCİL DURUMU:** -	

Vaziyet Planı

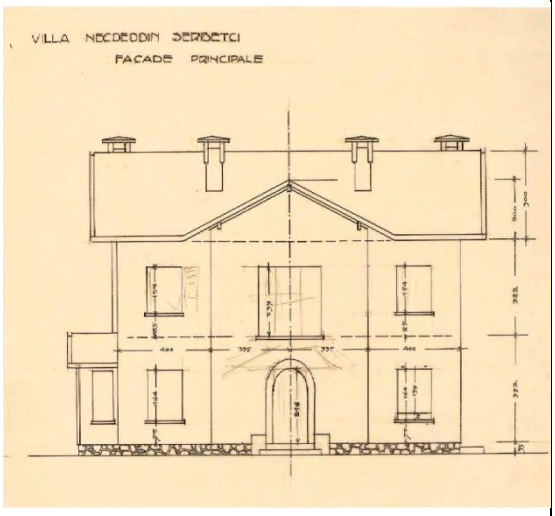

Şekil 3.109 Mecdettin Şerbetçi Villası planı [64]

Yapı Tanımı

Türkiye'nin en önemli tüccarlarından ve Yeşilyurt Spor Kulübü kurucularından olan Mecdettin Şerbetçi için yapılmış olan yapı günümüze ulaşamayan yapı Yeşilköy sahilinde bulunmaktadır.

Çizimleri bulunan yapının yine aynı semtte bulunan Fuad Bezmen Villası'na olan benzerlikleri dikkat çekmektedir [64].

Şekil 3.110 Mecdettin Şerbetçi Villası cephe çizimi [64]

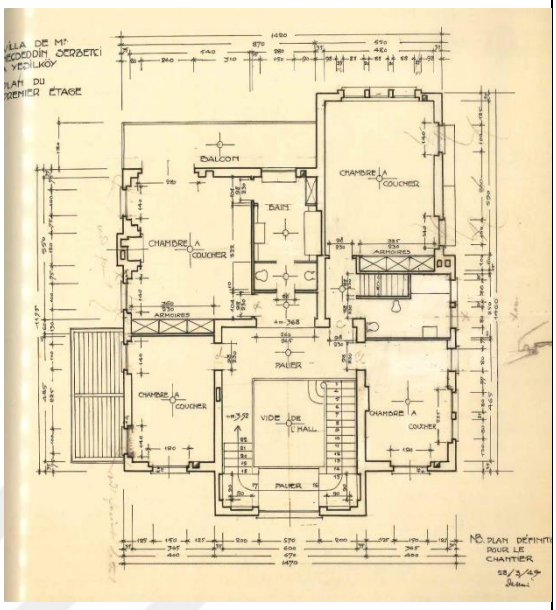
YAPI ADI: Mecdettin Şerbetçi	YAPIM YILI: 1949	KATALOG NUMARASI:13/P
İLÇE:	PARSEL:	ADA: -	PAFTA: -

Plan Özellikleri

Girişin çıkmayla belli edildiği zeminden iki basamak yükseklikteki kottan girişi olan villanın girişi yapının ortasındandır.

Orta holden dağılımı olan planda giriş cephesi tarafında mutfak ve stüdyo bulunurken, salon ve yemek odası olan yaşam alanlarının arka tarafta olması nedeniyle manzaranın o cephede olduğu görüşündeyim (Şekil 3.110).

Merdiven olarak Fuad Bezmen ve Kazım Şinasi Dersan villalarında da uyguladığı gibi başlangıçtaki 2 basamağı dairesel planlamıştır. İki kollu ara sahanlıklı merdivenle çıkılan üst katta ise yine sahanlıktan odalara dağılım görülmektedir. Sahanlıktan bağlanılan gece holüyle büyük yatak odalarına geçiş sağlanmıştır (Şekil 3.111).

Şekil 3.111 Mecdettin Şerbetçi Villası birinci kat planı [64].

YAPI ADI: Mecdettin Şerbetçi		**YAPIM YILI:** 1949		**KATALOG NUMARASI:**13/C
İLÇE:	**PARSEL:**	**ADA:** -	**PAFTA:** -	

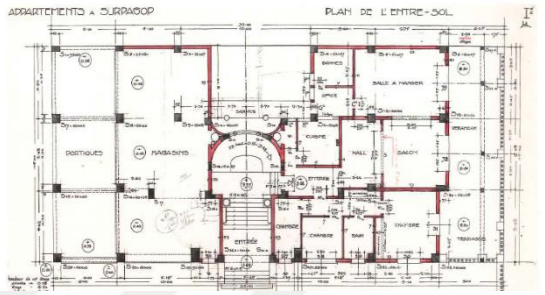
Cephe Özellikleri

Beşik çatılı olan villanın girişindeki ve stüdyoya ait çıkmalarının çatısı ayrı yönlerde beşik olarak tasarlanmıştır.

Gayet sade bir cephe tasarımı olan villanın pencereleri dikdörtgen giriş kapısı ise kemerlidir (Şekil 3.111).

Bezeme Özellikleri

Cephesinde çok fazla bezemenin bulunmadığı villanın subasmanı doğal taş kaplamayla belirginleştirilmiştir. Pencere çizimlerinde söve bulunmayan villanın sadece kapısı kemerli söveyle çevrelenmiştir (Şekil 3.111).

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Surp Agop</td><td colspan="2">YAPIM YILI:</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:14/A</td></tr>
<tr><td>İLÇE: Şişli</td><td>PARSEL: -</td><td>ADA: -</td><td>PAFTA: -</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: İnönü Mahallesi Elmadağ Caddesi Şişli</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: -</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: Tescilli</td></tr>
<tr><td colspan="2">Vaziyet Planı</td><td colspan="3">

Şekil 3.112 Surp Agop Sıraevleri zemin kat planı [64]</td></tr>
<tr><td colspan="2">Yapının Tanımı

Yapı grubu başlangıçta 30 bin m²'lik bir arazide bulunurken zamanla arazi kayıplara uğramıştır. Geçtiğimiz senelerde sonuçlanan dava sayesinde arazinin vakfa ait olduğu tescillenmiştir [18].

Hastane inşasıyla tasarımı başlanan yapı grubu, hastaneye akar olması için tasarlanan sıraevler ile devam etmiştir. Surp Agop Hastanesi, Cumhuriyet Caddesi üzerindeki köşe bina ve sıraevler farklı zamanlarda inşa edilmiştir [18].</td><td colspan="3">
Şekil 3.113 Surp Agop Sıraevleri cadde görüntüsü [18].</td></tr>
</table>

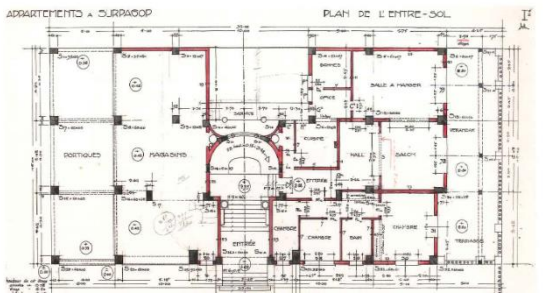
YAPI ADI: Surp Agop	YAPIM YILI:			KATALOG NUMARASI:14/P
İLÇE:	PARSEL: -	ADA: -	PAFTA: -	

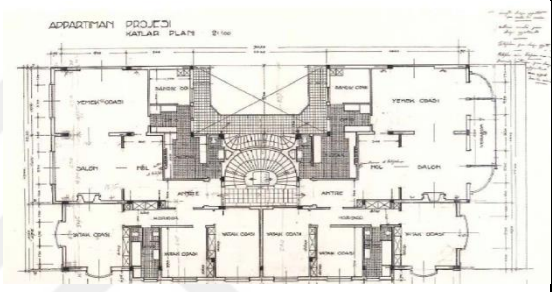
Cumhuriyet Caddesi'nde bulunan bölüm 1940'lı yılların sonlarında çoğu De Nari'nin tasarımıyla şekillenmiştir. Zemin katlarında planlanan dükkanlarıyla hastaneye kazandırılan kira gelirleri artırılmıştır.

Plan Özellikleri

Yapıya girişin yandan olduğu apartmanlarda cadde üzeri boyunca dükkanlar bulunmaktadır.

Merkezinde bulunan döner merdivenle katlar arası sirkülasyonun sağlandığı plan tipinde zemin katta merdivenin bir tarafında dükkanlar diğer tarafında ise apartman dairesi bulunmaktadır. Diğer bir planda da başka bir apartmana ait üst kat planından her katta birbirinin simetriği iki daire olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 3.114).

Şekil 3.114

Surp Agop Sıraevleri planları [64]

YAPI ADI: Surp Agop	YAPIM YILI:		KATALOG NUMARASI:14/C
İLÇE:	PARSEL: -	ADA: -	PAFTA: -

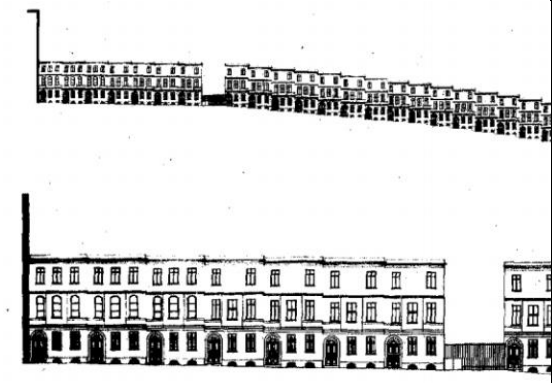
Genel olarak planlarını incelediğimizde De Nari'nin diğer konut yapılarında da gördüğümüz girişte antreye bağlı holle odalara dağılım sağlanmaktadır (Şekil 3.115).

Apartmanın giriş cephesi olan yan cephede yatak odaları planlanırken, yemek odaları ve salonlar ön ve arka cephelere bakmaktadır.

Cephe Özellikleri

Cephelerin genelinde her katta eşit büyüklüklerde bulunan ikişer ve üçer kanatlı pencere modülleri bulunmaktadır. Bu pencereler apartman girişinin bulunduğu yan cephede farklı olarak kenarlarda tek sütun Fransız balkon olarak kendini göstermektedir (Şekil 3.116).

Zemin katta bulunan dükkan camekanları ise kolonlarla birbirinden bölünmüştür (Şekil 3.116).

Şekil 3.115 Surp Agop Sıraevleri cephe çizimi [18]

Şekil 3.116 Surp Agop Sıraevleri yan cephe çizimi [64]

YAPI ADI: Surp Agop	YAPIM YILI:			KATALOG NUMARASI:14/D
İLÇE:	PARSEL: -	ADA: -	PAFTA: -	

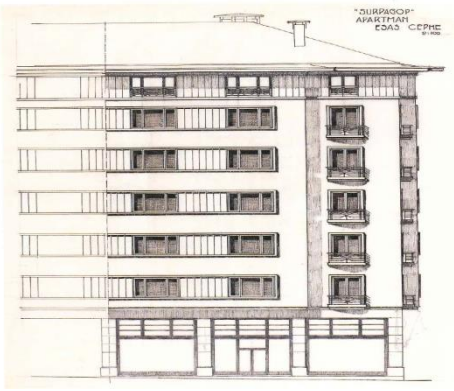
Esas cephede de yan cephede olduğu gibi ikişer ve üçer kanatlı pencere modülleri birbirini her katta takip etmektedir. Üst kat tabanında ve zemin kat tavanında yer alan yatay korniş ile ortada kalan bölme cumba gibi çıkma olarak tasarlanmıştır (Şekil 3.117).

Zemin katta bulunan mağaza pencereleri ise alt kısmı bütün olarak tasarlanıp üst kısım üç parçaya bölünmüştür.

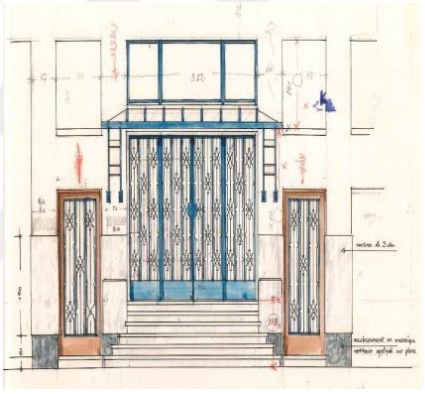
Bezeme Özellikleri

Modern mimari sadeliğinde tasarlanan cepheler Fransız.balkon korkuluğunda, giriş kapısı ve balkon korkuluklarında bulunan ferforje ile hareketlendirilmiştir (Şekil 3.117)

Cephelerde ortadaki pencerelerin arası ve üst kat dikey kaplama ile kaplanarak, yatayda uzanan sıraevler düşey çizgilerle yataydaki sistematiği kırılmıştır (Şekil 3.117).

Şekil 3.117 Surp Agop Apartman esas cephe çizimi [64]

Şekil 3.118 Surp Agop apartman giriş kapısı çizimi [64]

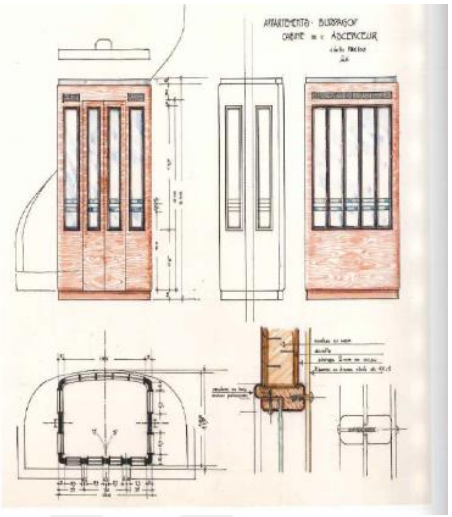
Şekil 3.119 Surp Agop Apartmanları Dağ Apartmanı asansörü [64]

YAPI ADI: Surp Agop	YAPIM YILI:			KATALOG NUMARASI:14/F
İLÇE:	PARSEL: -	ADA: -	PAFTA: -	

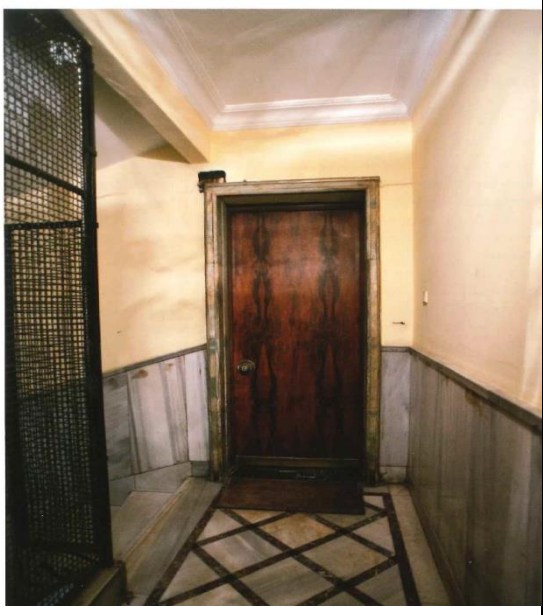
Apartmanların giriş kapısı çiziminde bulunan detaylar sayesinde subasman seviyesine kadar mozaik kaplama, üstünde yine bir metre yüksekliğinde mermer ile kaplanmıştır. Ferforje ve cam malzemeli demir apartman giriş kapısının her iki tarafında ahşap ve yine ferforjeli mağazaların giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 3.120).

De Nari'nin uzun dönem donanmanın mekanik bölümünde çalışması mühendislik konularında da kendi çözümlemelerini bulmasına yardım etmiştir. Surp Agop Sıraevleri için tasarladığı asansör çizimi de bunun göstergesi niteliğindedir (Şekil 3.120).

Apartmanların içinde ise zemine yakın yaklaşık bir metre yüksekliğinde gri mermer kaplama, zeminde ise gri mermer kaplama üzerinde siyah renk çerçeve içinde baklava desenli mermer bulunmaktadır. Dairelerin giriş kapısı ise sade ahşap malzemedendir (Şekil 3.121).

Şekil 3.120 Surp Agop Apartmanı için tasarlanan asansör çizimi [64]

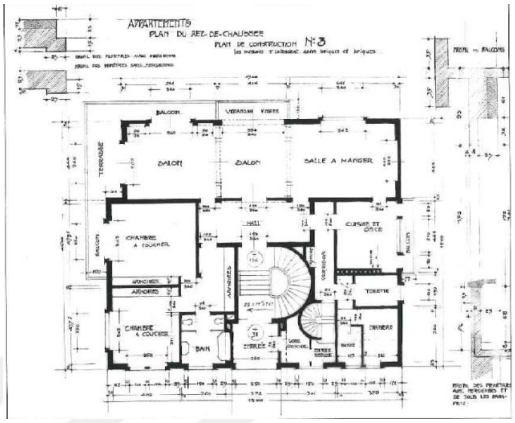

Şekil 3.121 Surp Agop Apartmanları'ndan Dörtler Apartmanı daire kapısı [64]

YAPI ADI: Erenler Apartmanı		**YAPIM YILI:** -		**KATALOG NUMARASI:**15/A
İLÇE: Şişli	**PARSEL:**	**ADA:** 772	**PAFTA:** -	
ADRES: Harbiye Mahallesi Mim Kemal Öke Caddesi No:12 Nişantaşı				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: İş Merkezi			**TESCİL DURUMU:** -	

Şekil 3.122 Surp Agop Apartmanları'ndan Dörtler Apartmanı daire kapısı [64]

Şekil 3.123 Erenler Apartmanı plan çizimi [64]

Yapı Tanımı

Nişantaşı'nda yapılmış olan Erenler Apartmanı, kağıt ithalat ve imalatlarıyla uğraşan Mecdi Eren tarafından yaptırılmıştır [73].

Kot farkından dolayı ön cephede 2 katlı görünen bina arka tarafta 4 katlıdır ve 1981 senesinde 2 kat daha eklenmiştir. Tasarımı ise apartmandan ziyade kırsal kesimlerdeki banliyö evlerine benzemektedir [73].

Şekil 3.124 Erenler Apartmanı giriş cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Erenler Apartmanı		YAPIM YILI: -		KATALOG NUMARASI:15/
İLÇE: Şişli	PARSEL:	ADA: 772	PAFTA: -	

Plan Özellikleri

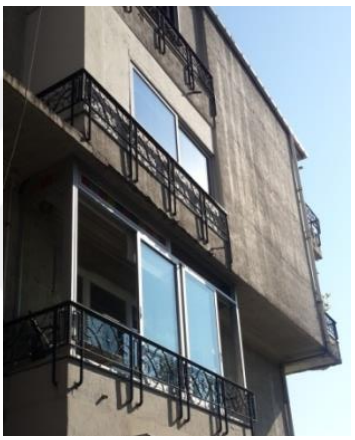
Yol kotundan bir basamak üstte olan antreden altı basamak çıkılarak kat sahanlığına ulaşılır. Yarım daire döner merdivenle katlar arasında bağlantı sağlanmıştır. Merdivenin sırtında daha küçük boyutta yine yarım daire şeklinde servis merdiveni bulunmaktadır. Her katta tek dairenin bulunduğu apartmanın, yaşam alanları olan salon ve yemek odası yol cephesinde değil arka tarafta tasarlanmıştır. Bu alanlara giriş holünden direkt geçiş varken yatak odalarına hole bağlı gece koridoruyla geçilir (Şekil 3.126).

Cephe Özellikleri

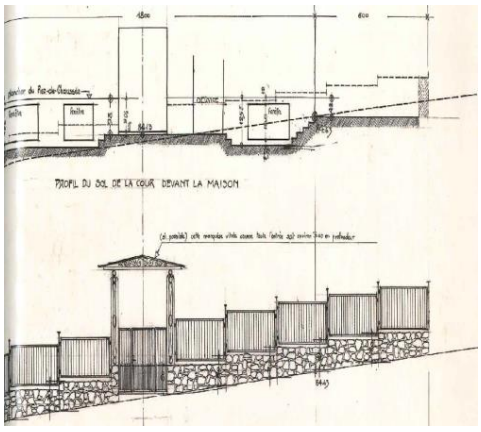
Çizimlerinde bulunan mansard çatının iki kat eklendikten sonra bozulduğu görülmektedir (Şekil 3.127), (Şekil 3.127). İki ve üç kanatlı pencereleriyle sade tasarımı olan cephe balkon çıkmalarıyla hareketlendirilmiştir (Şekil 3.126).

Şekil 3.125 Erenler Apartmanı cephe çizimi [64].

Şekil 3.126 Erenler Apartmanı yan cephe (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.127 Erenler Apartmanı bahçe duvarı çizimi [73].

YAPI ADI: Erenler Apartmanı		YAPIM YILI: -		KATALOG NUMARASI:15/C
İLÇE: Şişli	PARSEL:	ADA: 772	PAFTA: -	

Giriş kapısı sundurma ile belirtilmiştir. Giriş kapısının üstünde aydınlatma için yapılan pencere kenarlarda yedi küçük bölmeye, ortadaki iki eşit parçanın üst tarafındaki yatayda üç parçaya bölünmüştür (Şekil 3.126).

Doğal taş bahçe duvarı eğimle araziyi yol boyunca takip etmektedir ve giriş kapısı dışında günümüze ulaşmıştır (Şekil 3.127).

Bezeme Özellikleri

Sade tasarımı olan apartman, bodrum kat penceresinde, giriş kapısında ve balkon korkuluklarında kullanılan ferforje ile hareketlendirilmiştir (Şekil 3.128).

İki tip daire kapısı bulunmaktadır. İki kanatlı kapıların biri, ortası cam bölmeli koyu ahşap renkli diğeri beyaz kemerlidir. Ara sahanlıklarda çerçeve şeklinde ve süpürgeliklerde kırmızı renkli mermer kullanılmıştır (Şekil 3.129).

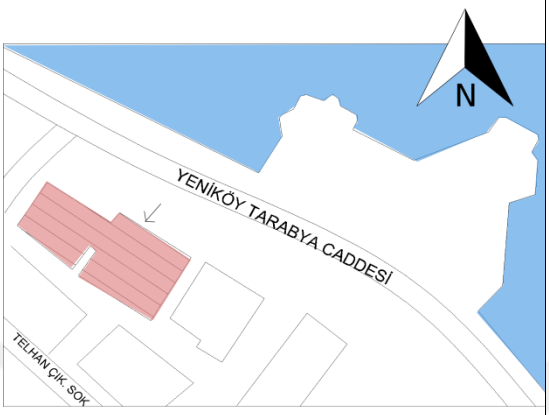
Şekil 3.128 Erenler Apartmanı ferforje modeli (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.129 Erenler Apartmanı daire kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Villa Zazadze			**YAPIM YILI:** 1951	**KATALOG NUMARASI:**16/A
İLÇE:	**PARSEL:** 2	**ADA:** 1065	**PAFTA:** 71	
ADRES: Tarabya Mahallesi Yeniköy Caddesi No: 36				
GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Konut			**TESCİL DURUMU:** -	

Şekil 3.130 Erenler Apartmanı daire kapısı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Yapı Tanımı

Paul Zazadze ve eşi Prenses Marie Bejanidze için yazlık ev olarak tasarlanmıştır. 20.yüzyılın sonlarında yazlık bir otel olan "Summer Palace"ın yangında yok olmasının ardından üçe bölünen arsa Atmaca, Zazadze ve Küpeliyen aileleri tarafından satın alınır. De Nari, 1950 yılında Paul Zazadze'nin satın aldığı arsada tasarladığı villanın inşasını 1951 yılında tamamlamıştır [73].

Şekil 3.131 Villa Zazadze giriş cephesi (Fotoğraf: Betül Kılıç)

YAPI ADI: Villa Zazadze			**YAPIM YILI:** 1951	**KATALOG NUMARASI:**16/
İLÇE:	**PARSEL:** 2	**ADA:** 1065	**PAFTA:** 71	

Cephe Özellikleri

Yatayda geniş bir cephesi bulunan yapı iki katlı olmasına rağmen bölgede varlığını hissettirmektedir. Cephesinden simetrik olduğu anlaşılan villanın deniz manzarasına bakan yol cephesinde geniş balkonlar bulunmaktadır. Bu balkonlar giriş kapısının her iki tarafında aynı biçimlenişte ve pencere dizilimine sahiptir. İkinci katın ortasında bulunan giriş kapısıyla aynı hizadaki pencere simetriyi destekler niteliktedir (Şekil 3.131). Geniş saçağın ortada dairesel formda uzanması Barok üslubun tasarımda etkisinin olduğunu göstermektedir. Giriş kapısının üstünde de yine hafif dairesel sundurma bulunmaktadır. Yan cephede yine iki katta birbirinin aynısı pencere ve balkon dizilimi görülmektedir. Köşeyi dönen balkon ve cepheyle bir olan balkon arasında üç sıra dar ve uzun pencere bulunmaktadır (Şekil 3.132).

Şekil 3.132 Villa Zazadze yan cephe (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Şekil 3.133 Villa Zazadze antre [64].

Şekil 3.134 Villa Zazadze merdiven [64].

<table>
<tr><td colspan="2">YAPI ADI: Villa Zazadze</td><td colspan="2">YAPIM YILI: 1951</td><td rowspan="2">KATALOG NUMARASI:16/C</td></tr>
<tr><td>İLÇE:</td><td>PARSEL: 2</td><td>ADA: 1065</td><td>PAFTA: 71</td></tr>
<tr><td colspan="5">ADRES: Tarabya Mahallesi Yeniköy Caddesi No: 36</td></tr>
<tr><td colspan="3">GÜNÜMÜZDEKİ HALİ: Konut</td><td colspan="2">TESCİL DURUMU: -</td></tr>
<tr><td colspan="3">Bezeme Özellikleri

Geniş saçağının altında bulunan dilim motifiyle yapıya derinlik katılmıştır (Şekil 3.132).

Sade pencere dizilimi bulunan yapı yataydaki uzantısını balkonların köşelerindeki ve giriş kapısının her iki tarafındaki yivli sütunlar ile kırılmak istenmiştir (Şekil 3.133).

Rokoko etkisinde tasarlanan balkon korkuluklarında bulunan ferforje villadaki simetri resmiyetini kırmıştır (Şekil 3.134).

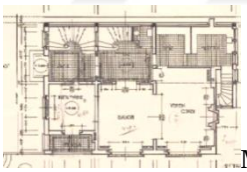
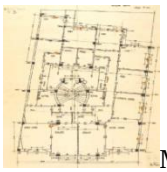
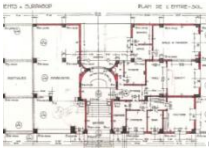
Kapının etrafında beyaz zemin üzerinde siyah baklava motifli çerçeve, yapının içinde yer döşemesi ve duvarda bordür olarak da karşımıza çıkmaktadır. İç duvarlarında baklavalı bordür altında siyah yivli mermer kaplama bulunmaktadır. Ayrıca yapının holünde tavanı da baklava çerçevelerin ortasında madalyon motifleri ile kaplanmıştır (Şekil 3.134).</td><td colspan="2"></td></tr>
</table>

4
Edoardo De Nari' nin Konut Yapılarının Değerlendirilmesi

4.1 Plan Özellikleri

Edoardo De Nari'nin incelenen 16 adet konut yapısının 5 tanesinin apartman (Katalog No:1, 2, 8, 14, 15), 10 tanesinin villa (Katalog No:3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 16), 1 tanesinin ise iç mekan düzenlemesi olduğu (Katalog No:9) bilinmektedir.

Tablo 4.1 Edoardo De Nari konut yapıları plan tablosu

PLANLAR	
VİLLALAR	**APARTMANLAR**
 Prens Mehmed Ali Hasan Köşkü	 Nane Sokak Apartmanı
 Mehmet Açıkalın Villası	 Mehmet Ferit Şerbetçizade Apt.
 Kazım Şinası Dersan Villası	 Surp Agop Apartmanı
 Fuad Bezmen Villası	 Erenler Apartmanı
 Mecdettin Şerbetçi Villası	

Bu bölümde iki farklı konut tipi olan apartman ve villa ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Fakat bu iki konut çeşidi için de genel bilgi verilecek olunursa; dikdörtgen plan tipinin hakim olduğu ve zeminden bir kaç basamak yükseklikte girişleri olduğunu söylemek yanlış olmaz. Yaşam alanları altı konutta yol cephesinde bulunurken (Katalog No: 1, 4, 5, 6, 8, 16), altı konutta ise manzaraya yönelmek veya yol gürültüsünden uzaklaşmak maksadıyla arka cephede tasarlanmıştır (Katalog No: 7, 11, 12, 13, 14, 15).

Tablo 4.2 Edoardo De Nari apartman yapıları tablosu

APARTMANLAR	HER KATTA DAİRE SAYISI		APARTMANLARA GİRİŞ		
	TEK DAİRE	İKİ DAİRE	YANDAN	ORTADAN	AVLUDAN
Nane Sokak Apartmanı	■		■		
Saint Antuan Kilisesi Apartmanı	■				■
Mehmet Ferit Şerbetçizade Apartmanı	■			■	
Surp Agop Apartmanları		■	■		
Erenler Apartmanı	■			■	

Apartmanlar dört adet her katta bir daire olanlar (Katalog No: 1, 2, 8, 15), bir adet her katta iki daire olanlar (Katalog No: 14) olarak; iki adet apartmana girişi yanda olanlar (Katalog No: 1, 14), iki adet girişi ortada olanlar (Katalog No: 8, 15) ve bir adet avludan dört farklı girişi olan (Katalog No:2) olarak gruplandırılmıştır. Beş adet apartmanda düşey sirkülasyon elemanı olarak döner merdiven (Katalog No: 1, 2, 8, 14, 15) kullanılmıştır. Saint Antuan Kilisesi Apartmanı (Katalog No: 2) ve Surp Agop Apartmanları (Katalog No: 14) Saint Antuan Kilisesi ve Surp Agop Hastanesi'ne fazla gelir olması maksadıyla giriş cephelerinde mağazalar planlanmıştır. Aynı şekilde İstiklal Caddesi'nde planlanmış, uygulanmışlığı kesin olmayan Mehmet Ferit Şerbetçizade Apartmanı'nın (Katalog No: 8) zemin katının da mağazalı tasarlandığı

görülmektedir. Fakat bu apartman İstiklal Caddesi'nin mağazalı dokusunu devam ettirmek amacıyla bu şekilde tasarlanmıştır.

Tablo 4.3 Edoardo De Nari villa yapıları giriş tablosu

VİLLALAR	**VİLLALARA GİRİŞ**	
	ORTADAN	**YANDAN**
Villa Lydia		[redacted]
Prens Mehmed Ali Hasan Köşkü	[redacted]	
Mehmet Açıkalın Villası		[redacted]
Fernando Franco Villası		[redacted]
Kazım Şinasi Dersan Villası	[redacted]	
Villa Saadet		[redacted]
Fuad Bezmen Villası	[redacted]	
Aslan Sadıkoğlu Yalısı		[redacted]
Mecdettin Şerbetçi Villası		[redacted]
Villa Zazadzee	[redacted]	

Villaların planları giriş kapılarına göre sınıflandırılırsa dört adet ortadan girişli (Katalog No: 4, 7, 11, 16) ve beş adet yandan girişli (Katalog No: 5, 6, 10, 12, 13) olduğu tespit edilmiştir. Villalarda genellikle iki kollu merdiven görülürken dört adet villada bu merdivenlerin ilk basamakları Barok merdivenleri anımsatan kıvrımlara sahiptir (Katalog No: 4, 5, 7, 13). Villalarda genellikle zemin katta giriş holünden odalara dağılım görülürken, apartman planlarında giriş holünün bağlı olduğu koridorla diğer odalara dağılım görülmektedir. Manzarası olan konutlarda geniş balkonlara yer verilmiştir (Katalog No: 4, 5, 6, 10, 16)

4.2 Cephe Özellikleri

Nane Sokak Apartmanı ve St Antuan Kilisesi Apartmanı dışındaki cephelerde belli bir üsluptan bahsetmek doğru olmaz. Nane Sokak Apartmanı diğerlerinden daha önce tasarlanıp uygulandığı için dönem mimarisinde sıkça karşılaşılan Neo-Klasik özellikleri cephesinde barındırmış, her katta farklı pencere biçimlenişleri bulunmaktadır.

Şekil 4.1 Nane Sokak Apartmanı cephe fotoğrafı (Fotoğraf: Betül Kılıç**)**

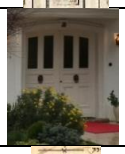
Guilio Mongeri (1875-1953) ile birlikte planladıkları St. Antuan Kilisesi Apartmanı'nda ise bu yapı kilise ile aynı avluda bulundukları için üslup benzerliği içerisinde Neo-Gotik üslupla tasarlanmış, dikdörtgen ve sivri kemerli olarak farklı tiplerde pencereler uygulanmıştır. Hatta bu yapı Neo-Gotik üsluptaki sivil mimarinin nadir örneklerinden biridir.

Şekil 4.2 Saint Antuan Kilisesi Apartmanı cephe fotoğrafı (Fotoğraf: Betül Kılıç)

Cephe özellikleri kapsamında yer alan kapıların formları aşağıdaki Tablo 4.4'te belirtilmiştir.

Tablo 4.4 Edoardo De Nari konut yapıları kapı formları tablosu

YAPILAR	**KEMERLİ KAPILAR**	**DİKDÖRTGEN KAPILAR**
Nane Sokak Apartmanı		
Saint Antuan Kilisesi Apartmanı		
Prens Mehmed Ali Hasan Köşkü		
Kazım Şinası Dersan Villası		
Mehmet Ferit Şerbetçizade Apt		
Villa Saadet		
Fuad Bezmen Villası		
Aslan Sadıkoğlu Villası		
Mecdettin Şerbetçi Villası		
Surp Agop Apartmanları		
Erenler Apartmanı		
Villa Zazadze		

Bazı cepheler belirgin bir şekilde simetrik tasarlanmıştır (Katalog No: 4, 16). Cephelerde genellikle 2 veya 3 kanatlı dikdörtgen pencereler kullanılmıştır. Giriş kapıları genellikle dikdörtgen olsalar da (Katalog No: 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 14, 15, 16), kemerli kapılar da bulunmaktadır (Katalog No: 1, 2, 11, 12, 13).Çıkmalarla hareketlenen cepheler (Katalog No: 1, 7, 8, 12, 14, 15), bazı yapılarda küçük balkonlar ve fransız balkonlar ile hareketlendirilmiştir (Katalog No: 2, 5, 8, 14).

4.3 Bezeme Özellikleri

Bezemelerde de belli bir üsluptan bahsetmek mümkün değildir. Cephe özelliklerinde olduğu gibi Nane Sokak Apartmanı'nda Neo-Klasik, St. Antuan Kilisesi Apartmanı'nda Neo-Gotik bezeme özellikleri görülmüştür. Nane Sokak Apartmanı'nda (Katalog No:1) diğer konutlardan daha önce tasarlanmış olan bu yapı dönem mimari bezemeleri olan plasterlar, pencere etrafında kemerli söveler, zemin kat duvarlarında fugalı Rönesans taş kaplaması, çıkmaların altında spiral payandaları ile Neo-Klasik detaylar barındırmaktadır. Saint Antuan Kilisesi Apartmanı'nda ise eski İtalyan devletlerinin madalyonları, korint sütunlu kemerleri, dilimli sivri kemerleri, korkuluklarda yonca desenleri ile Neo-Gotik üslubu cephesinde bezemeleriyle yansıtmıştır. Diğer konut yapılarında belirli bir üsluptan bahsetmek çok doğru olmaz. Genellikle yapıların bodrum kat pencerelerinde parmaklıklar kullanılmıştır (Katalog No: 1, 4, 12, 15). Yazlık olarak tasarladığı yapıları daha kırsal kesim mimarisi üslubuyla tasarlamış, doğal çevreyle uyum sağlayacak ahşap doğramalar ve zemin kat veya subasmanda doğal taş kaplamalar tercih etmiştir (Katalog No: 5, 6, 7, 11, 13). Pencere, balkon korkuluklarında ve giriş kapılarında genellikle ferforje malzeme kullanan De Nari, Büyükada'da tasarladığı villalarda yine doğal ortam ahengini yakalayabilmek için ahşap malzeme kullanmış, Prens Mehmet Ali Hasan Köşkü'nde ve Mehmet Ferit Şerbetcizade Apartmanı'nda mermer korkuluk tasarlamıştır.

5

Sonuç ve Öneriler

İkinci bölümde de bahsedildiği gibi, 16 Şubat 1874 yılında Cenova'da doğmuş olan Edoardo De Nari; 1895 yılında İstanbul'a gelmiş, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Cumhuriyetin kuruluşuna şahitlik etmiştir. Resme olan ilgisi ve yeteneğiyle İstanbul'da çok hızlı bir şekilde ismini duyurmuş bu sayede Raimondo D'Aronco'yla tanışmış ve D'Aronco'nun tavsiyesi üzerine mimarlık yapmaya karar vermiştir. 1905-1912 yılları arasında Mongeri (1875-1953) ile mimarlık ofisi açmış birçok projeye birlikte imza atmışlardır. İtalyan cemaati tarafından çok önemli bir yere sahip olan İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği'nin 1911-1913 yıllarında başkanlığını yapmış, Trablusgarp Savaşı sırasında Türkiye-İtalya arasındaki ilişkileri sıcak tutmak adına çalışmaları olmuştur [64].

Edoardo De Nari aktif mimarlık yaptığı dönemde İstanbul'da fikri ve mimari anlamda ulusalcılık ön planda olmuştur. 1908-1930 yılları arasında milliyetçilik düşüncelerinin ağır bastığı, yabancı mimarların zamanla etkisini kaybettiği halde De Nari'nin mimarlık faaliyetlerine devam etmesi hatta Trablusgarp Savaşı döneminde İtalyanların İstanbul'da çok fazla barınamadığı halde özel izinle De Nari'nin İstanbul'da kalması ve 1923 senesinde Cumhuriyet'in kurulması yoğunluğunda Ankara'da mecliste Mustafa Kemal Atatürk'le birebir görüşme yapması De Nari'nin sadece mimari anlamda değil politik anlamda da önemli bir kişilik olduğunu bize göstermektedir [64].

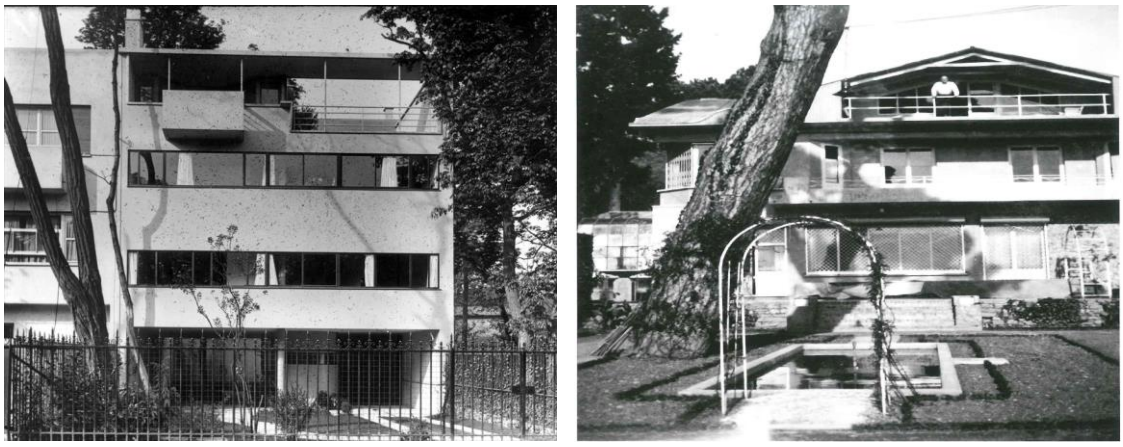
Edoardo De Nari konutlarında hem geçmiş dönemlerin üsluplarının hem de yaşadığı ve ürünler verdiği çağın üslup ve etkilerini görmek mümkündür. Örneğin Saint Antuan Kilisesi Apartmanı; Neo – Gotik kiliseye uygun olarak İstiklal Caddesi'ne cephe veren ve U birimi ile kiliseyi U'nun kolları arasına alan tasarımı ile Neo – Gotik sivil mimarinin nadir konut örneklerinden birinin tasarımına katkıda bulunmuştur.

De Nari'nin konut yapıları incelendiğinde yapıları dönemin ticari, diplomasi, sosyal çevrede önemli bir sınıfa özel tasarladığı görülmektedir. Yapıların dönem mimarisi olan Art-Nouveau ve I.Ulusal Mimarlık Akımı'ndan etkilenmediği, her yapının işlevine veya sahibinin isteklerine uygun olarak tasarlandığı dikkat çekmektedir. Fakat kullanıcıların taleplerini ön planda tutmadığı özgür tasarım yapabildiği konutlarda modern mimariden etkilendiği görülmektedir.

De Nari'nin modern villa ve konut mimarisi ile ilgilendiği, yayınları takip ettiği, Avrupa'daki örnekleri gezip görerek İstanbul'da da modern konut ve villalar tasarladığı söylenebilir. Türkiye mimarlığında modern hareketin 1930 yılı itibariyle geldiği dönemin gazetesi Hakimiyet-i Milliye'nin bir sayısında şu şekilde bahsedilmiştir; "Şimdi, birkaç seneden beri, dünyanın her tarafında yeni asrın yeni mimarisi inkişafa başlamıştır. Genç mimarlar artık eski zihniyet ve ananeleri kırarak hakikate doğru yürümektedirler. Şayan-i memnuniyettir ki Ankara'da yapılan bazı yeni inşaat bu mimarinin tezahüratındandır." 1930'lardan itibaren Atatürk inkılaplarının etkisindeki yeni düşünce yapısıyla gelişen mimaride kübik formlu betonarme inşaatın, geniş terasların, konsolların ve düz çatıların yavaş yavaş yer aldığı görülmektedir. 1930'larda ortaya çıkmış bu "yeni mimari" anlayışını Edoardo De Nari'nin 1920'lerde kendisi için tasarladığı Villa Lydia, 1937 yılı Kazım Şinasi Dersan Villası ve 1942 yılı Villa Saadet konutlarında görülmektedir. Bu villaların 20. yüzyıl başı Avrupa ve Ankara'da yapılan villalarla büyük benzerlikler olduğu söylenebilir. Bunlara bakarak da, mimarın müşterisi ve kendi seçimleri arasında farklı üslıplarda konutlar tasarladığı söylenebilmektedir (Şekil 5.1), (Şekil 5.2) [82].

Şekil 5.1 La Roche Evi 1923-25 (Mimar: Le Corbusier) ve Villa Saadet

Şekil 5.2 Villa Cook 1926 (Mimar: Le Corbusier) ve Villa Lydia (1925)

Tasarımlarında yeni malzeme olan ferforjeyi dış kapı, merdiven ve balkon korkuluğu gibi birçok farklı bölümde kendi tasarımlarıyla görmek mümkündür. Ayrıca Kazım Şinasi Dersan Villası'nın şu andaki sahibi olan Aykut Mutlu'nun verdiği röportajda doğramaların inceliği ve sağlamlığından bahsetmesi, yapılarında işçiliğe önem verdiğini göstermektedir. Her yapı için ayrı bir bezeme çalışması yaptığı Villa Saadet'in sahibi Abdurrahman Mutlu için kapıya "A" ve "M" harflerini işlemesi, Aslan Sadıkoğlu Yalısı için kapı tokmağını aslan figürlu seçmesi ve armatör olan Aslan Sadıkoğlu'na gönderme amaçlı çatıya gemi dümeni bulundurmasıyla söylenebilmektedir. Ayrıca De Nari'nin yapılarla ilgili özgün çizimleri incelendiğinde, merdiven korkuluğundan pencere detaylarına, kapılardan peyzaj projesine kadar yapı ve çevresinin her detayı ile ilgilendiğini ve çizimlerinde resim yeteneğini ortaya koyduğu görülmektedir.

Sonuç olarak Edoardo De Nari'nin tez kapsamında incelenen 16 adet konut yapısı içinde apartman ve villa tipi olarak ikiye ayrıldığı, konut yapılarında dönemde sıkça karşılaşılan Art Nouveau ve Erken Cumhuriyet üsluplarından değil Neo – Klasik, Neo – Gotik ve Barok üsluplarından esinlendiği; ayrıca Avrupa Modernizmini hatırlatan çağdaş konut tasarımları yaptığı görülmektedir. Ayrıca villa yapılarında konutun sahibini anımsatan simgeler bezemelerde yerini almıştır. Konut yapıları dışındaki yapılarında ise Art Deco üslubunu kullandığı söylenebilir.

Kaynaklar

[1] Anonim, “Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt 2”, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 1991

[2] ARSLAN SEVİN, Necla, “Batılılaşma Dönemi Osmanlı Sarayları”, (Erişim tarihi: 21.03.2019), https://www.tarihtarih.com/

PAPİLA, Aytül, “Osmanlı İmparatorluğu’nun Batılılaşma Döneminde Resim Sanatının Ortaya Çıkışı ve Osmanlı Kimliğinin Resimsel Anlatımı”,(Erişim tarihi: 21.03.2019), http://dergipark.gov.tr/download/article-file/192618

[3] PAPİLA, Aytül, “Osmanlı İmparatorluğu’nun Batılılaşma Döneminde Resim Sanatının Ortaya Çıkışı ve Osmanlı Kimliğinin Resimsel Anlatımı”,(Erişim tarihi: 21.03.2019), http://dergipark.gov.tr/download/article-file/192618

[4] ÜNAL, Uğur, “İdari ve Sosyal Alanlarda Nizam-ı Cedid Çabaları”, (Erişim tarihi: 21.03.2019) , http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/1271

[5] AÇIKYILDIZ, Birgül, “Osmanlı Mimarlığının Batılılaşma Sürecinde III. Selim Dönemi (1789-1807)”, *Tarih Çerçevesi Dergisi*, S.16: 44-46

[6] KENAN, Seyfi, “Nizam-ı Kadim’den Nizamı-ı Cedid’e III. Selim ve Dönemi”, İstanbul: İslamı Araştırmalar (İSAM), 2010

[7] CAN, Selman, “Balyanlar ve Dolmabahçe Sarayı Mimarı Sorunu”, *Milli Saraylar Kültür Sanat Tarih Dergisi,* S.6: 23-29

[8] AKYÜREK, Göksun, “Tanzimat Dönemi’nde Mimarlığın Değişen Bilgisi: Fenn-i Mimari, Gazeteler ve Diğerleri”, *Türkiye Araştırmaları Literatürleri Dergisi*, C.7, S.13, 93-120

[9] KÜKÇÜ, Kerim (2009). “Meiji ve Tanzimat Dönemlerindeki Mimari Değişimlerin Karşılaştırılması", İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi)

[10] AYDIN, Önder, “Sultan II. Abdülhamit Dönemi Yapılarında İmparatoru/ İmparatorluğu Temsil Eden Semboller”, (Erişim tarihi: 28.03.2019), http://www.mimarlikdergisi.com

[11] CAN, Selman, “II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Mimarisi ve Sanat Anlayışı”, (Erişim tarihi: 29.03.2019), https://www.academia.edu/19901762

[12] CAN, Cengiz (1993). “İstanbul’da 19. Yüzyıl Batılı ve Levanten Mimarların Yapıları ve Koruma Sorunları”, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi (Doktora Tezi)

[13] NASIR, Ayşe (1991), “Türk Mimarlığında Yabancı Mimarlar”, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi (Doktora Tezi)

[14] ACER, Özlem, “I. Ulusal Mimarlık Akımı”, (Erişim tarihi: 29.03.2019) https://www.academia.edu/4070668/Özlem_ACER_I.Ulusal_Mimarlık_Akımı

[15] SÖZEN, Metin – TAPAN, Mete, “50 Yılın Türk Mimarisi”, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1973

[16] Anonim, “II. Ulusal Mimarlık Akımı”, (Erişim tarihi: 30.03.2019) https://studylibtr.com/doc/733246/1.3.-ii.-ulusal-mimari--1939-–-1950

[17] YETEROĞLU, Esra (2015), “Societa Operaia Italiana di İstanbul Binası Restorasyon Projesi”, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi)

[18] ÇAKMAK, Tuğba (2001), “İstanbul Sıraevleri ve Bir Sosyal Konut modeli Olarak Surp Agop Sıraevleri”

[19] MEMİŞ, Fatma Zehra (2013), “İtalyan Mimar Raimondo D’Aronco’nun İstanbul Yapılarının Koruma Durumlarının Araştırılması”, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi)

[20] SOYGENİŞ, Murat (1995), “Ondokuzuncu Yüzyılda İstanbul Evinin mekansal değişimi ve nedenlerinin değerlendirilmesi”, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi (Doktora)

[21] GODOLI, Ezio – BARILLARI, Diana, “İstanbul 1900”, İstanbul: YEM Yayınevi, 1997

[22] Anonim, “Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Cilt 27”, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2003

[23] ARSEVEN, Celal Esad, “Türk Sanatı”, İstanbul : Cem Yayınevi, 1984

[24] Görsel, https://istanbuldagez.net/tarihi-yerler/iii-ahmet-cesmesi/, (Erişim tarihi: 2.04.2019)

[25] KUBAN, Doğan, “Osmanlı’da Barok ve Rokoko Mimari Üsluplar”, *Sabah Ülkesi Kültür, Sanat ve Felsefe Dergisi*

[26] Nuruosmaniye Camii (Erişim tarihi:2.2.2019) https://twitter.com/kulturistan

[27] BAKIR, Betül XVIII. Yüzyıl Osmanlı Mimarisinde Sivil Mimarinin etkinliği (Erişim tarihi: 2.2.2019),http://www.larendem.com

[28] Nusretiye Cami (Erişim tarihi: 10.2.2019) http://www.avundukmimarlik.com.tr

[29] Yıldız Hamidiye Cami (Erişim tarihi: 11.2.2019) http://www.mehmetakinci.com.tr/

[30] Valide Sultan Külliyesi (Erişim tarihi: 11.2.2019) https://islamansiklopedisi.org.tr/pertevniyal-valide-sultan-kulliyesi

[31] Haydarpaşa Garı (Erişim tarihi: 11.02.2019) http://www.arkitera.com/haber/27429/haydarpasa-hizli-tren-icin-gar-olacak

[32] ÖLEKLİ, Dilşat Deniz (2015), “Art Nouveau’nun Osmanlı’daki Yansıması: Raimondo D’Aronco’nun Şeyh Zafir Külliyesi Örneği”, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi (Yüksek Lisans)

[33] ALTINÖZ, Meltem Özkan (2014), “19.yy Osmanlı Mimarisi'ndeki Oryantalizm'in İber Kaynağı ve Sirkeci Garının Analizi”, https://www.researchgate.net Erişim tarihi : 7.5.2019

[34] SÖNMEZ, Zeki (2006), “*Türk İtalyan siyaset ve sanat ilişkileri”.* İstanbul: Bağlam Yayıncılık

[35] EYİCE, Semavi, “FOSSATI, Gaspare Trajane” https://islamansiklopedisi.org.tr/fossati-gaspare-trajano Erişim tarihi :10.5.2019

[36] T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2015), “Türk Mimarisinde İz Bırakanlar “Türk Mimarisinde Abide Şahsiyetler” III, Ankara: Afşar Matbaacılık

[37] Mustafa Reşit Paşa Yalısı” (Erişim tarihi: 10.5.2019) https://ahsapkarkas.wordpress.com/2010/04/02/35/

[38] “Baltalimanı Sahilsarayı” (Erişim tarihi: 10.5.2019) http://www.tas-istanbul.com/dersaadet/yalilar/page/2/

[39] ZVYAGINTSEVA, Victoria (2018), “Giovanni Battista Barborini”, İstanbul: Marmara Üniversitesi

[40] GÜNERGUN, Feza – KADIOĞLU, Sevtap, “İstanbul Üniversitesi’nin Yerleşim Tarihçesi Üzerine Notlar”, (Erişim tarihi: 11.5.2019) https://dergipark.org.tr/download/article-file/13256

[41] Fuat Paşa Konağı (Erişim tarihi: 01.02.2019) http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/beyazit-kececizade-fuat-pasa-konagi/

[42] FINDIKGİL – DOĞUOĞLU, Meryem Müzeyyen (2002), “19. Yüzyıl İstanbul’unda Alman Mimari Etkinliği”, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi (Doktora Tezi)

[43] YAZICI, Nurcan (2002) “Çok Yönlü Kişiliğiyle Pierre Montani”, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi (Yüksek Lisans Tezi)

[44] “Palazzio Corpi”, (Erişim tarihi: 12.05.2019) http://mb.muharrem.co.uk/palazzo-corpi/

[45] “Tepebaşı Suna ve İnan Kıraç Vakfı, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Restorasyonu”, (Erişim tarihi 12.05.2019) http://www.sinangenim.com/tr/

[46] “Karagözoğlu Apartmanı” (Erişim tarihi:6.6.2019) http://www.bkmim.com/proje-detay.asp?proje=karagozogluapt

[47] “İstanbul Arkeoloji Müzesi” (Erişim tarihi 6.6.2019) https://muze.gov.tr

[48] “Annibale Rigotti” (Erişim tarihi 6.6.2019) https://www.revolvy.com/page/Annibale-Rigotti

[49] “İzmir Palas” (Erişim tarihi 10.6.2019) https://www.instagram.com/p/BqxIKEbgroS/

[50] İtalyan Kültür Merkezi, “Raimondo D’Aronco’nun Türkiye Yılları”, İstanbul, Güzel Sanatlar Matbaası, 1995

[51] “Yıldız Sarayı Şale Köşkü” , (Erişim tarihi: 15.6.2019), http://www.degisti.com/index.php/archives/4777

[52] “Yıldız Şale”, (Erişim tarihi: 15.6.2019) http://www.millisaraylar.gov.tr/saraylar/yildiz-sarayi-sale

[53] O.Erdenen, “Boğaziçi Sahilhaneleri II Avrupa Yakası”, İstanbul, Kültür A.Ş., 2006

[54] “Huber Köşkü”, (Erişim tarihi:16.6.2019) http://www.degisti.com/index.php/archives/13806

[55] Kolektif, “Osmanlı Mimarı D'Aronco 1893-1909 İstanbul Projeleri”, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü,2006

[56] “Botter Apartmanı”, (Erişim tarihi:16.6.2019), https://www.arkitektuel.com/botter-apartmani/

[57] ÇİNİCİ, DAMLA (2015), “Türkiye Cumhuriyeti Mimarlığının Modernleşme Sürecinde Mimar Gıulıo Mongerı: Bursa Çelik Palas Oteli Ve Kaplıcası”, Ankara: Hacettepe Üniversitesi (Yüksek Lisans)

[58] SABAN, Duygu, “Giulio Mongeri’nin Anadolu’daki İzleri: Ziraat Bankası Şube Binaları” (Erişim tarihi: 17.6.2019), http://www.mimarlikdergisi.com

[59] HANİOĞLU, Umut, “Edoardo de Nari: Kozmopolit İstanbul’un Son Mimarı” (Erişim tarihi: 17.6.2019) http://www.mimarlikdergisi.com

[60] “Bulgur PalasHikayesi” (Erişim tarihi: 25.08.2019) http://www.fatihhaber.com/bulgur-palas-hikayesi/932/

[61] “Efsane Şato Bulgur Palas Ne Olacak?” (Erişim tarihi: 25.8.2019) http://m.fatihhaber.com/efsane-sato-bulgur-palas-ne-olacak/2884/

[62] İNAY ERTEN, Özlem, ”Şişli’de Bir Konak ve Mimar Giulio Mongeri”, İstanbul: Bozlu Art Project Yayınevi Geneldizisi, 2016

[63] “Edoardo de Nari-Kozmopolit İstanbul’un Son Mimarı” (Erişim tarihi : 17.06.2019), http://ozusozubir.blogspot.com/2013/03/edoardo-de-nari-kozmopolit-istanbulun.html

[64] TANMAN, Baha, “Değişen Zamanların Mimarı Edoardo De Nari 1874-1954”, İstanbul: Suna Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, 2012

[65] AKAY, Zafer – ARDIÇOĞLU, Ahmet (2014), “İlk Mimarlık Bürolarının İzinde: Erken Cumhuriyet Döneminin İş Merkezi Karaköy”,(Erişim tarihi: 16.06.2019) http://zaferakay.blogspot.com/2014/04/normal-0-21-false-false-false-tr-x-none.html

[66] KARAHAN, Onur (2018), “Türkiye’de Yapım Tekniği Olarak Betonarmenin Erken Kullanımı: Hennebıque Betonarme Sistemi ve Koruma Değerleri”, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi (Doktora)

[67] “Kadın Şefkatinin Sembolü : Haseki Darüşşifası”, (Erişim tarihi: 27.06.2019) https://www.timeturk.com/tr/2012/05/31/kadin-sefkatinin-sembolu-haseki-darussifasi.html

[68] Kadın şefkatinin Sembolü: Haseki Darüşşifası”, (Erişim tarihi: 27.06.2019) http://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_6097/1-4.pdf

[69] “Osmanlı Döneminde Kocaeli’ndeki Sanayi Kuruluşları”, (Erişim tarihi:25.06.2019) https://Docplayer.Biz.Tr/6853055-Osmanli-Doneminde-Kocaeli-Ndeki-Sanayi-Kuruluslari.Html#Show_Full_Text

[70] ŞEBER, Nurdan İpek, “Arşiv Belgelerine Göre Trablusgarp Savaşı’nın Osmanlı Topraklarındaki İtalyan Tebaaya Yansımaları”, (Erişim tarihi: 22.06.2019) https://dergipark.org.tr/download/article-file/112234

[71] AKTEMUR, Ali Murat – ARSLAN Muhammet, “I. Ulusal Mimarlık akımı Ve İstanbul- Karaköy'deki Örnekleri”, (Erişim tarihi 2.9.2019) https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/28492

[72] URAS, Büke “Abraham Paşa’dan Mimar Edoardo De Nari’ye, İstanbul’un Unutulmuş Eğlence Merkezi: “Büyük Beykoz Parkı”, *İstanbul Araştırma Yıllığı, Ekim 2014, s.*

[73] “Tepebaşı Casa D’Italia Binası” (Erişim tarihi: 11.05.2019), http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/beyoglu-casa-ditalia-binasi/

[74] AŞILIPINAR, Taylan (2008), “Saint Antoine Kilisesi’ nin Beyoğlu Kiliseleri içindeki Yeri ve Önemi”, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi (Yüksek Lisans)

[75] Beyoğlu Saint Antoine Apartmanı” (Erişim tarihi: 11.02.2019), http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/beyoglu-saint-antoine-apartmani/

[76] AKPINAR, İpek Yada, “Boğaziçi Emirgan Atlı Köşk: Sakıp Sabancı Müzesi’nin 10 yılı”, İstanbul: Sakıp Sabancı Müzesi, 2013

[77] “Boğaz'ın sularına yansıdı erguvan... Emirgân Atlı Köşk'te zaman..”, (Erişim tarihi: 11.03.2019), http://o-pera-istanbul.blogspot.com/2007/09/beyolu-ehbender-sokak-no-18de-yer-alan.html:

[78] “Muhittin Mehmet Cevdet Açıkalın” (Erişim tarihi: 20.03.2019) http://kimdirkimdir.com/muhittin-mehmet-cevat-acikalin-kimdir-hayati-biyografisi-hakkinda-bilgi/

[79] Adalar Belediye Arşivi

[80] “Büyükada’nın Yaşlanmayan Modernleri…” (Erişim tarihi: 11.02.2019) https://adalarpostasi.wordpress.com/2016/08/13/2803/

[81] “Bezmenler'in yalısı Depar Teknik Proje'nin olacak!” (Erişim tarihi : 05.12.2019) https://www.emlaktasondakika.com/haber/sirket-haberleri/bezmenlerin-yalisi-depar-teknik-projenin-olacak/26511

[82] BOZDOĞAN,Sibel,"Türkiye'de Modernleşme ve Ulusal Kimlik" İstanbul:Tarih Vakfı Yurdu,1998

[83] Le Corbusier Evleri (Erişim Tarihi:12.9.2019) http://www.fondationlecorbusier.fr/

TezdenÜretilmişYayınlar

İletişim Bilgisi: betul7kilic@gmail.com.tr

Konferans Bildirileri

1. YTÜ 1.Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu, “Edoardo De Nari Konutları ve Bezemeleri”, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, 28-29 Mart 2019